

**Commentariorum ac disputationum, in tertiam partem divi
Thomae tomi quinque**

Priorum vigintisex Quaestionum eius Partis expositionem complectens

Suárez, Francisco

[Köln], 1617

Sectio sexta. An & quomodo in rebus creatis sit aliqua vis actiua
obedientialis, vt eleuetur in diuina instrumenta

[urn:nbn:de:hbz:466:1-93775](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-93775)

*Instru-
mentu
viri-
tus mira-
culorum in
Christi hu-
manitate
quid sit.*

D. Thom.

*Caiet
alenf.*

Dicendum ergo videtur, hanc virtutem instru-
mentalem in Christi humanitate non esse rem, vel
entitatem aliquam, aut intrinsecum modum huma-
nitati additum, illi inhaerentem, ut bene probant,
quae contra primam sententiam, & secundam dicta
sunt: sed esse potentiam obedientialem actiuam in
rebus ipsis existentem, per quam efficere possunt su-
pernaturalia opera, ut instrumenta Dei, ipso concu-
rrenter per auxilium vel concursum proportionatum
effectui, & excedentem concursum debitum natu-
rali virtuti creaturae. Hunc modum dicendi indica-
uit D. Thom. in 4. dist. 8. quaest. 2. art. 3. ad quartum,
ubi sic inquit, *Sicut creatura inest obedientia potentia, ut
in ea fiat, quidquid creator disposuerit, ita etiam, ut ea
mediante, fiat, quia est ratio instrumenti.* Eandem rem
docuit Caietan. infra, quaest. 78. artic. 4. & indicauit
Alexand. Alenf. 4. parte, quaest. 34. memb. 5. art. 2. ubi
soluens quoddam argumentum, inter alia sic inquit,
*Cum ergo obicitur, quod virtus creata non potest in ali-
quid, quod est supra communem naturam, dicendum, quod
hoc forte verum est per se, habet tamen ut adiuta a virtute
increata.* Hae autem sententia non aliter probatur,
nisi quia nullam repugnantiam inuoluit, & per se est
verisimilis, & credibilis, & illa posita, non admo-
dum difficile expendiuntur difficultates, quae in hoc
negotio occurrunt. Primum enim, cum Christi hu-
manitas sit res creata, & participatio primi entis, &
illi subordinata, mirum non est, quod sit in potentia
obedientiali actiuam ad agendum omne id, ad quod
fuerit per diuinam voluntatem applicata. Et quod
illud vere ac proprie efficiat adiuta seu eleuata ad a-
gendum per concursum specialem, & supernatura-
lem, accommodatum huiusmodi potentiae obedi-
entiali, & haec applicatio cum illo concursu speciali di-
ci potest motio, seu eleuatio primi agentis. Deinde
constat, in rebus creatis reperiri potentiam obedi-
entialem receptiuam, ut in eis, vel ex eis, Deus faciat,
quidquid non implicat contradictionem: Cur ergo
non reperietur, etiam potentia obedientialis actiuam,
ut efficiant, vel Deus per eas efficiat, quidquid non
repugnauerit ita fieri? Non enim inuoluit hoc ullam
contradictionem, ut non potuerit Deus hoc modo
creaturas instituere: & est maior perfectio, si enim
magis ac perfectius subiicitur omnis creatura Deo,
non tantum ad recipiendum, sed etiam ad agendum.
Tertio, quia vnum corpus sua quantitate non po-
test, nisi vnum locum replere, & tamen per poten-
tiam Dei fieri potest, ut repleat duo loca, nulla illi ad-
dita quantitate: & e contrario, cum duo corpora natu-
raliter simul esse non possint in eodem loco, facit
Deus, ut simul esse possint, non mutatis eorum qua-
ntitatibus, nec raritate, aut densitate, vel alia eorum dis-
positione. Similiter, licet anima natura sua infor-
mare non possit, nisi corpus tantae quantitatatis, facere
potest Deus, ut deus viri corpori maiori, & similiter,
ut vna albedo informet duo subiecta: si ergo ad hanc
omnia est potentia obedientialis in rebus ipsis, cur er-
go non erit, ut ultra naturae terminos agat? Vltimo,
iuxta hanc obedientialem potentiam, eliciunt nostrae
potentiae, intellectus, scilicet, & voluntas, actus superna-
turales quoad substantiam, & interdum sine habiti-
bus, cum diuino auxilio, ut ex materia de gratia sup-
pono. Et similiter iuxta hunc modum intelligitur,
quomodo non sit actio sine virtute agendi, nam vir-
tus agendi est hanc potentia obedientialis actiuam, ap-
plicata ad agendum cum proportionato concursu:
si enim calor, iuxta probabilem multorum philoso-
phorum sententiam, est virtus ignis, & suo modo
instrumentum ad producendam formam ignis, ex
eo solum, quod est facultas eius connaturalis (quan-
quam hoc neque augeat, neque immutet caloris perfe-
ctionem) quid mirum, quod humanitas sit virtus, &
instrumentum Dei ad efficienda diuina opera, qua-
tenus illi per hanc potentiam obedientialem subor-
dinata est, & per concursum proportionatum ad has

A actiones eleuatur? Intelligitur etiam iuxta hunc mo-
dum, quomodo dux res, quae ex natura sua non ha-
bent connexionem cause & effectus, possint illam
habere, etiam si nihil addatur cause, seu instrumen-
to, quia, videlicet, secundum obedientialem poten-
tiam capaces sunt illius dependentie, & habitudinis,
& per diuinam voluntatem & concursum altera e-
leuatur, ut sit instrumentum ad aliam efficiendam.

Quod si inquiratur, quid sit in rebus hanc poten-
tia obedientialis actiuam, & quod obiectum habeat,
qualve actiones. Respondetur, non esse aliquid re-
bus distinctum, sed in vnaquaque re creata ipsam
merentitatem per se ipsam esse hanc obedientialem
virtutem, seu potentiam ad agendum ut instrumen-
tum Dei, itaque, sicut calor per se est virtus naturalis
ad calefaciendum, ita etiam per se sit virtus obedi-
entialis ad agendum, v. g. in spiritum: quare ratio obe-
dientialis potentiae nihil addit entitati rei, sed inclu-
ditur in essentiali conceptu entis creati. Extenditur
autem ad omne id, quod non implicat contradictionem.
nem. ut tali modo fiat, & hoc est quasi adaequatum
obiectum eius; cum enim hanc virtutem instrumenta-
ria sit, & non agat nisi in virtute principalis agentis,
pro obiecto habet ipsummet effectum agentis prin-
cipalis, ex cuius virtute & perfectione mensuranda
est perfectio talis effectus seu obiecti, & non ex per-
fectione instrumenti. Actio vero talis potentie obe-
dientialis est ipsamet productio supernaturalis ef-
fectus, per quam pendet a tali instrumento, quare
actio eadem est cum actione principalis agentis, qua-
tenus per tale instrumentum operatur, ut infra ex-
plicabo.

C Sed dicet aliquis. Ergo vnaquaque res creata ha-
bet hanc potentiam innatam ad efficiendas actiones
miraculosas: ergo est absolute potens ad illas agen-
das. Respondetur, hanc potentiam secundum se,
esse quidem innatam, quia non est nisi ipsa entitas
rei: tamen quia modus agendi per illam, & concu-
sus ad hoc necessarius, nec naturalis est, nec rei de-
bitus, ideo illa potentia secundum se sumpta, est ta-
tum remota, nec constituit rem ex natura sua sim-
pliciter potentem ad sic operandum, sed proprie con-
stituit capacitatem, ut eleuari possit a Deo ad huiusmo-
di operandum modum. Et ideo, sicut potentia obedi-
entialis passiva non denominat rem absolute, sed in or-
dine ad Deum, non enim dicemus simpliciter, mater-
iam coeli posse separari a sua forma, licet in ordi-
ne ad Deum sit in potentia obedientiali ad hunc ef-
fectum: sic etiam ab hac potentia obedientiali actiuam
non denominatur res simpliciter potens, sed in
ordine ad Deum. Vnde etiam obiter intelligitur,
quomodo humanitas, vel simile instrumentum, fiat
potens ad miraculose operandum sine sui mutatio-
ne, vel additione vlla, solum quia per Dei volunta-
tem ita ad hoc ordinatur, ut habeat paratum specia-
lem concursum, vel auxilium, per quod eleuatur, &
quasi applicatur ad agendum per hanc potentiam,
quae in re supponitur. Et quamuis nudum sumpta non
denominetur potentem ad operandum, tamen
ut iam applicata a primo agente, & habens paratum
proportionatum concursum, praebet dictam deno-
minationem, quia ut sic, iam est veluti potentia pro-
xima, habens omnia necessaria ad operandum.

SECTIO VI.

*An, & quomodo in rebus creatis sit aliqua vis a-
ctiua obedientialis, ut eleuentur in diuina in-
strumenta.*

Sententia haec de potentia obedientiali actiuam in-
strumentorum Dei, quam superiori sectione pro-
bauimus, & a sufficiente enumeratione eligendam
duximus, ad defendendam communiorum ac ve-
riorem doctrinam de physica efficientia humanita-
tis Christi, & aliorum instrumentorum Dei circa su-
perna-

pernaturalia opera, nonnullis posterioribus scripto-
ribus ac Theologis displicuit, eamque nonnullis ar-
gumentis impugnare conati sunt, quod hoc loco pro-
ponemus, & alia fortasse difficiliora: ante quorum
solutionem, quid ipsi dicant, & quomodo rem hanc
expediant, examinabimus ex quo sententia nostrae
maiores confirmationem & declarationem elicie-
mus, & tandem difficultatibus omnibus satisfacie-
mus, & obiter varia dubia, quae per occasionem oc-
current, expediemus, unde non poterit sectio haec
non esse aliquantulum prolixior. Et ideo, ne legen-
tibus fastidium pariat, eam diuersis titulis & para-
graphis subdividemus.

Argumentum primum.
Primum itaque obijciunt, quia potentia obedi-
entialis non est aliquid positivum in creatura: ergo re-
pugnat, esse obedientialem potentiam, & esse acti-
uam. Patet consequentia, quia potentia activa, vel
nulla est, vel esse debet positiva: quia per illam con-
stituitur agens in actu primo ad operandum, & ab il-
la pendet realiter effectus: non potest autem intelli-
gi, quod aliquid pendeat ab eo, quod nihil est positi-
uum, sed negatio tantum, vel privatio. Antecedens
patet, quia potentia obedientialis passiva, non est po-
tentia positiva praehabens in sua potestate superna-
turales effectus vel actus, alioqui nihil differet a na-
turali potentia: ergo solum est non repugnans crea-
turae, ut in ea fiat, quod Deus voluerit: ergo multo
minus potest esse in creatura potentia activa positi-
ua, sed erit non repugnans, ut eleuetur à Deo ad a-
gendum, quae, cum sit sola negatio, non potest esse
potentia activa obedientialis.

Secundum.
Secundo, vel haec potentia obedientialis activa,
& actiuitas ei, est naturalis, vel supernaturalis: na-
turalis esse non potest: alioqui esset improporciona-
ta ad effectus supernaturales, & consequenter esset
impertinens, & sine fun damento. Neque etiam dici
potest supernaturalis: nam haec potentia, ut dicitur,
non est aliquid superadditum naturae, sed est conge-
nita cum entitate vniuscuiusque rei, imò re ipsa non
est aliud ab ipsa entitate: si sitium autem est existi-
mare, aliquam supernaturalem potestatem esse ex
natura rei congenitam naturali entitati: nam virtus
congenita & intrinseca vni cuique enti, non potest
excedere gradum & ordinem talis entis.

Tertium.
Tertio certum est, creaturam non posse efficere
supernaturalia opera, ut instrumentum Dei, absque
speciali cōcursu & auxilio ipsius Dei: igitur, vel hoc
auxilium est tota virtus agendi creaturae, vel suppo-
nit in ea inchoatam virtutem, & complet illam: vel
denique supponit totam virtutem proximam ad a-
gendum, solumque cum illa concurrat ut causa pri-
ma cum secunda: ex his tribus membris secundum
& tertium sunt improbabilia: ergo eligendum est
primum, & consequenter dicendum est, talem con-
cursum Dei nullam supponere potentiam obedi-
entialem actiuam, sed solum passiuam ad recipiendam
actiuitatem per concursum Dei. Minor quoad v-
tramque partem probatur secunda ratione facta:
quia illa potentia, siue inchoata, siue completa dica-
tur, & esse debet naturalis, & supernaturalis quod
implicat: naturalis quidem, quia congenita cum
natura, & à Deo ut autore naturae: supernaturalis
verò, quia est ad effectus miraculosos & supernatu-
rales: & consequenter eiusdem ordinis supernatu-
ralis cum illis, quod maxime vrget, si potentia illa
completa dicatur, solumque requirere ad agen-
dum, concursus Dei proportionatum: nam, si talis
est, ita comparatur ad actiones suas, sicut lumen glo-
riae ad visionem Dei, vel sicut habitus charitatis ad
suum actum: erit ergo plena virtus ac potentia super-
naturalis, quam tribuere naturali creaturae, & val-
de improporcionatum est, nam confundit superna-
turalem ordinem cum naturali, & ipsi naturae ple-
nam vim proximam tribuit ad supernaturalia, quod
ad errorem Pelagij pertinet. Imò, etiam si potentia

illa dicatur inchoata tantum, non videtur tutum, eam
tribuere creaturae in ordine ad supernaturales actus,
affirmando, esse illi connaturalem: nam hoc etiam
esset non parum fauere errori Pelagij: quia ordo gra-
tiae bona ex parte reduceretur ad virtutem naturae.
Propter quod grauiores Theologi censent, neque in in-
tellectu, neque in voluntate nostra, esse actiuitatem a-
liquam, quam ex se habeant ad actus supernatura-
les, ut supernaturales sunt, sed totam prouenire ab
habitu, vel auxilio supernaturali: reiciuntque opi-
nionem Caietani, qui de visione beata, & à fortiori
de ceteris actibus supernaturalibus, oppositum sentit.

Quartum.
Quarto, quia, si in creaturis est haec potentia ob-
edientialis activa, sequitur, quando per illam agunt,
Deo tribuente accommodatum concursum, non
esse instrumenta, sed causas proximas principales,
quod esse plane falsum nemo negabit. Sequela pa-
tet, quia illa potentia obedientialis non procedit à
Deo, ut autore supernaturali: quia est congenita cum
natura, & non fit per aliquam actionem supernatu-
ralem: ergo creatura, ratione illius potentiae, non est
instrumentum Dei autoris supernaturalis. Neque ve-
rò est instrumentum Dei autoris naturae: quia Deus,
ut sic, non efficit supernaturales effectus: ergo nullo
modo constituitur creatura in esse instrumenti di-
uini per hanc potentiam.

Quintum.
Quinto, vel haec potentia obedientialis est mate-
rialis, vel spiritalis: si spiritalis est, in rebus mate-
rialibus reperiri non potest, ut supra nos argumen-
tabamur de qualitate superaddita: falsum ergo est,
hanc potentiam obedientialem esse communem om-
nibus entibus. Ex quo viterius consequitur, nec
Christi corpus, nec sacramenta materialia, esse posse
instrumenta ad efficiendam gratiam. Si autem haec
potentia dicatur de se esse indifferens ad immateria-
lem, & materialem: ergo, ubi materialis est, non po-
test esse effectiva rei spiritalis, neque etiam poterit
attingere spirituale subiectum.

Sextum.
Sexto argumentari possumus, & fortasse diffici-
lius, ex parte ipsius dependentiae seu actionis, per
quam gratia efficitur (& idem est de quolibet alio
miraculoso opere, praesertim spiritali) omnis enim
actio & dependentia, quatenus talis est, dicitur ex na-
tura sua intrinsecam, essentialem, & connaturalem
habitudinem ad suum principium, seu ad potentiam,
à qua fluit: sed nulla potest esse actio productiva gra-
tiae, quae ex natura sua dicat intrinsecam & essentia-
lem habitudinem sibi connaturalem ad entitatem
materialem, neque ad quamcunque entitatem na-
turalem: ergo neque è contrario potest in huiusmodi
entitatibus esse potentia activa obedientialis res-
pectu talis actionis. Maior evidens est ex principiis
Metaphysicæ, & in superioribus saepe hoc tractum est,
& latius in 3. tomo huius 3. partis, in materia de sa-
cramentis in genere, & copiosius, magisque ex pro-
prijs, in disputationibus metaphysicis, quae, Deo iu-
uante, breui in lucem prodibunt, dicitur. Et patet,
nam actio, ut actio, includit intrinsecè & essentialiter
rationem actualis dependentiae effectus à causa, loquor
enim proprie & in rigore de actione, prout in crea-
turis reperitur, ne quis sermonem misceat de pro-
cessionibus diuinis ad intra, quae sicut verè depen-
dentiae non sunt, ita nec proprie actiones dici debent,
sed origines seu processiones. Loquor item de actio-
ne formaliter ac proprie in transeunte, seu realiter
procedente à suo principio, ne quis est misceat qua-
estionem illam, an creatio, vel quaelibet productio
immediatè à Deo facta, sit actio formaliter transiens,
nec ne. Denique, ut ab omnibus opinionibus abstra-
hā, loquor de dependentia qua vnusquisque efficitur seu
terminus actionis pendet à sua causa efficiente: siue
nulla dependentia vocetur actio, siue passio, siue de-
pendentia, passiva, siue via ad terminum, negari non po-
test quin illa sit intrinsecè vel idèitice in re, quae ab a-
lia pendet, & simul dicat essentialem habitudinem ad
princi-

principium, à quo pendet seu profuit. Vnde fit, vt A
talis habitudo sit prorsus immutabilis in tali depen-
dentia, ita vt etiam in indiuiduo nō possit hęc nu-
mero dependentia conferuari sine tali principio,
quia aliās oporteret vnam dependentiam manere
seu pendere à suo principio per aliam ex natura rei
à se distinctam, quod est impossibile, aliās in infini-
tum procederetur. Atque hinc etiam fit, in vnaqua-
que dependentia, habitudinem ad suum principi-
um esse illi connaturalem, & non posse esse superna-
turalem, seu extrinsecus additam: agimus enim for-
maliter de ipsamet dependentia, & non de re, quæ
pendet, ab hac enim dependentia ex natura rei dis-
tinguitur, estque modus eius: vnde fit, vt rei seu ter-
mino, qui fit, possit aliqua dependentia esse super-
naturalis, si res illa non fiat modo connaturali, sed
supernaturali: tamen dependentiæ vnicuique habi-
tudo ad suum principium necessariō esse debet Cō-
naturalis, quia est intrinseca essentia eius, qualis in
huiusmodi rebus & modis esse potest. In præsentī
ergo, si gratia, verbi gratia, effectiue fit à carne, con-
tactu, aut voce Christi, quamuis illi gratiæ præter-
naturalis sit ille modus effectiōis, tamen illi actio-
ni, per quam hic & nunc gratia fit, essentialis, atque
adeo connaturalis erit habitudo seu transcenden-
talis ordo ad potentiam obedientialem actiuam,
quæ est in voce, vel in carne Christi, ita vt omnino
repugnet, hanc numero dependentiam manere sine
ordine ad tale principium. Quod autem hoc sit
impossibile (quæ erat minor subsumpta in princi-
pali argumento) probatur, quia illa actio est spiri-
tualis: ergo non potest dicere intrinsecum & con-
naturalem ordinem ad principium materiale, quia
non habet cum illo proportionem connaturalem,
quæ necessaria est, saltem ad connaturalem habi-
tudinem. Quamquam enim gratis concedamus, rem
spiritualem posse supernaturaliter habere depen-
dentiam à principio materiali, tamen, quod hoc sit
connaturale rei spirituali, & præsertim superioris
ordinis, non videtur intelligibile: sicut, quod ac-
cidents spirituale supernaturaliter cōstitui possit in
subiecto materiali, est fortasse non prorsus impro-
babile: tamen, quod ex natura sua spirituale acci-
dens habeat connaturalem habitudinem, seu de-
pendentiam à subiecto materiali, & neque vllus vn-
quam dixit, nec satis intelligi potest. Sed non est mi-
nor dependentia actionis à suo principio, nec mino-
rem proportionem inter se requirunt: ergo fieri et-
iam non potest, vt actio spiritualis habeat connatu-
ralem habitudinem ad principium materiale, à quo
pendet. Idemque proportionale argumentum fieri
potest de actione supernaturali respectu cuiuscun-
que naturalis entitatis. Hinc autem manifestè con-
cluditur prima consequentia argumenti, scilicet,
non esse possibilem talem potentia actiuam in crea-
turis: quia, si non est possibilis actio, neque potentia
est possibilis, cum potentia non sit nisi propter ac-
tionem: sed ostensum est, esse impossibilem actio-
nem respectu talis potētiae, cum non possit esse sine
cōnaturali habitudine ad illam, nec talis habitudo
connaturalis sit possibilis: ergo etiam talis potentia
impossibilis est.

Septimum
argumen-
tum

Septimū argumentor, quia omnis potētia habet
speciem aliquam à suo actu & obiecto: nam, iuxta
principia Aristotelis, potētia ex actibus, & actus ex
obiectis specis sumunt: sed in entitate materiali,
vel merè naturali, non potest fingi aliqua species
realis sup̄ta ex actione spirituali, seu supernaturali:
ergo nec potest fingi talis potentia actiuā, quæ in il-
la entitate intrinsecè supponatur ante omnem Dei
elevationem. Patet consequentia, quia talis poten-
tia, si vera potentia est, debet habere aliquam speci-
em, quam consequenter accipiet à suo termino, vel
actione. Minor autem probatur, tum quia res ma-
terialis, in se & ex se sumpta, non habet intrinsecam

habitudinem ad actionem spiritualem, nec res na-
turalis ad actionem supernaturalem, vt inde ali-
quam realem speciem sumat: tum etiam, quia vel il-
la species est ex natura rei distincta ab essentiali dif-
ferentia specificā talis entitatis: vel non. Neutrum
autem dici, aut satis excogitari potest. Nam, si non
est distincta, quomodo fieri potest, vt in cōceptu es-
sentiali cuiuscunque entitatis creatæ includatur ha-
bitudo ad talem actionem? Si verò est distincta, quo
modo, vel quo fundamento fingi potest, ab omni
entitate manare talem proprietatem ab illa distin-
ctam? Maxime quia, si illa est proprietates consequens
essentiam entitatis creatæ, erit minoris perfectionis
quam sit illa: quomodo ergo dicere poterit habi-
tudinē ad actionem superioris ordinis? Addo deni-
que, nullum esse velligium aut indicium distinctio-
nis ex natura rei inter entitatem, & huiusmodi po-
tentiam. Nam, si ex natura rei distinguuntur, vel vna
est modus alterius, vel sunt res omnino distinctæ:
non est enim alius modus distinctiōis ex natura
rei, vt in Metaphysica ostenditur: sed hæc potentia
non potest esse tantum modus, quia ratio modi est
imperfecta, & nunquam constituit proprium prin-
cipium agendi, sed, ad summum, esse solet conditio
ad agendum, vt est interdum motus localis. Neque
etiam potest esse res omnino distincta, quia neque
est vllum fundamentum ad fingendam talem enti-
tatem, neque satis potest mente cōcipi, quæ, vel qua-
lis sit. Nec denique his modis verum erit, quod dicitur,
omnem entitatem creatam habere hanc potē-
tiam obedientialem: nam, si hæc potentia est res dis-
tincta, separet illam Deus: quid enim repugnabit
aut ergo in alia entitate manet potentia obediē-
tialis actiuā, & sic superflua est illa entitas: vel non ma-
net, & sic non in omni entitate creatā datur talis po-
tentia obediētialis actiuā. Quod si per diuinam po-
tentiam potest conferuari entitas sine tali potentia,
nullum fundamentum relinquitur ad fingendā hu-
iusmodi potentiam in qualibet entitate: nam in illa
entitate sic cōseruata, sunt omnia, quæ mouere pos-
sunt ad ponendam talem potentiam in omnibus
entitatibus creatis.

Octauo. Omnis potentia actiuā est proportio-
nata illi, cuius est potētia: ergo, si in reb⁹ creatis est hæc
potentia obediētialis actiuā, est proportio nata illis.
ergo, sicut illæ finite sunt, ita hæc potentia erit finita
in genere & ratione potētiae: omnis autem poten-
tia finita habet determinatum ac limitatum obie-
ctum, & certam ac finitam latitudinem actionum:
ergo & hæc potentia obediētialis habebit finitum
obiectū & actiones: hoc autem dici nō potest, quia
non est maior ratio, cur ad hos effectus & actiones
extēdatur potius, quā ad alios: & ideo dicitur ex-
tendi ad omnia, quæ non implicant contradictionē,
quod plane includit quandam infinitatem & illimi-
tationem. Atque idem argumentum fieri potest ex
parte subiectorum seu entitatum, in quibus dicitur
esse hæc potentia: nam, cum illa valde inæqualia sint
in perfectione, incredibile est, habere æqualem vim
actiuam in hoc genere seu ordine: minusque veriti-
mile videtur, omnem entitatem, quācumvis imper-
fectam si naturaliter nihil agere possit, habere to-
tam hanc vim actiuam obediētialem. Deniq; a-
liās etiam de relationibus diuinis posset dici, quod
licet naturaliter non sint actiue, secundum id, quod
eis est proprium, nihilominus habent potentiam o-
bedientialem actiuam, per quam possit vna relatio
aliquid efficere, quod non facient aliz.

Præsens cōtrouersia solum inter eos versatur, qui
admittunt physicam & supernaturalem effectio-
nem instrumentorum Dei, nam qui negant, Christi
humanitatem & sacramenta, & cetera huiusmodi,
esse physica instrumenta, non est, cur de potentia o-
bedientiali actiuā sint solliciti, imò, quia talem potē-
tiam nō agnoscunt, ideo talem effectioem negant,
& con-

Obi-
argu-
tum.

Propositi-
um nonnulla
principia
recepta in
ter disputan-
tes.

Actio sup-
ponit in
causa vim
agendi.

& consequenter loquuntur: sed de illo principio, ac
fundamento satis à nobis dictum est. Quo supposito,
antequam satisfaciamus argumentis positus, videa-
mus necesse est, quibus modis efficientiam phy-
sicam instrumentorum Dei in supernaturali gratia ef-
fectione, & alijs miraculosis actionibus, absque hac
potentia obedientiali actiua teneantur hi Doctores,
qui nobis in hoc contradicunt. Quod ut declaretur,
nonnulla principia statuere oportet, in quib⁹ necesse
est, ut nobiscum conueniant. Primum est, nullam
rem posse efficere sine virtute actiua proportionata
causalitati eius, ita ut, si sit causa principalis & inte-
gra, habeat virtutem propriam actiuam, adequatā
effectui in suo genere: si verò sit causa partialis, ha-
beat etiam virtutem partialem: si verò sit causa in-
strumentalis, habeat vim actiuam instrumentalem:
ita ut actio eo modo, quo dicitur esse ab aliquo, sup-
ponat in illo vim agendi. Quod principium omnes
Theologi rāquam per se notum in hac materia sup-
ponunt, ut videre licet in Paludano Capreolo, Du-
rando, Scoto, & alijs in 4. d. 1. & sumitur ex D. Tho.
ibi, & hic, & infra, q. 62. & 1. p. q. 45. art. 5. & Caiet. his
locis, & Ferr. 4. cont. Gent. c. 65. & Alexand. Alen. 4.
p. q. 8. memb. 3. art. 5. §. 6. & videtur ex terminis eui-
dens: quia actus secundus essentialiter supponit pri-
mum, sed actio comparatur ad causam agentem, tā-
quam actus secundus: supponit ergo in illa actū pri-
mum, qui est virtus vel potentia agendi. Maior con-
stat, quia actus primus & secundus sunt per se ordi-
nati: & idē alter est secundus, quia supponit priorē.
Item, quia, si actus secundus sit per modum passio-
nis vel informationis, necessario supponit potentia
patiēdi, seu capacitātē recipiendi talem formam, si-
ne qua impossibile est intelligere talem actum secū-
dū in aliquo subiecto: ergo similiter, si actus secū-
dus sit per modum actionis, necessario supponit a-
ctū primum, seu virtutem agēdi in eo, à quo dicitur
esse actio: quia etiam actio, ut actio, dicit essentialiter
habitudinē ad talem actum primum, seu potentia
agendi. Tertiō, nam ab actu ad potentia (ut dialectici
dicunt) necessaria est cōsecutio: ergo, si aliquid agit,
potest etiam agere: non potest autem agere, nisi per
vim agendi: ergo actio agētis in actu, supponit in eo
virtutē agendi. Quartō, quia, teste Aristotele, causa,
ut causa, est prior, saltē natura, effectui & actione sua,
quæ ab illa realiter manat: nō est autem prior natu-
ra causa in actu secundo, quāvis actio, ut per se cō-
stat: quia per ipsam actionem formaliter constituitur
in actu secundo, siue intrinsecē, siue per extrinsecam
tantum denominationem, iuxta varias opiniones,
quæ ad præsens nō referuntur: ergo causa est prior na-
tura actione in actu primo. Quintō, quia actio ut a-
ctio, dicit transcendentalem habitudinē ad causam
agentē, ut ad reale principium, à quo fluit. Vnde cau-
sa agens, licet habeat rationem principij, quatenus
ab ea fluit effectus, vel actio, tamen quatenus est id,
ad quod actio, ut actio, dicit immediatam habitudi-
nem, vocari potest terminus eius: ergo supponit in
causa agente entitatem, formā, vel rationem aliquā
ad quam possit illa habitudo transcendentalis ipsi⁹
actionis terminari: quia nō potest esse habitudo rea-
lis, nisi in termino supponatur id, quod necessarium
est ad terminandam illam habitudinem: in præsentī
autem, quia hæc habitudo actionis, est habitudo e-
manationis seu dependentiæ realis à vera & propria
causa reali, supponit in ea aliquid reale, quo talē ha-
bitudinem seu dependentiam terminet: ergo sup-
ponit in ea realem virtutem agendi, quia virtus a-
gendi nihil aliud est, quā id, quo causa agēs potest
terminare dependentiam effectus ad ipsam. Sextō,
potest hoc idē aliter explicari, quia, effectum fieri,
nihil aliud est, quā extra causas suas educi, seu cō-
stitui: ergo, antequam fiat, necessario supponitur cō-
tentus in virtute causarum: ergo à nulla causa fie-
ri potest, nisi quatenus in ea aliquo modo virtute

A continebatur, ergo, si causatur efficienter ab aliquo,
contineatur in virtute efficiētia illius, eo modo, quo
ab illo fit: ergo actiua emanatio supponit semper vir-
tutem producendi in causa, accommodatam cau-
salitati eius. Quod ad id cōstans fuit apud Theolo-
gos, ut etiā in diuinis processionibus seu emanatio-
nibus ad intra, quāvis sine imperfectionib⁹ causalita-
tis existant, & sine dependentia, imò sine reali ema-
natione ipsius originis actiua, sed tātum ipsius per-
sonæ productæ: nihilomin⁹, quia illæ sunt veræ pro-
ductiones reales, necessariō ad illas requirunt potē-
tiam producendi: & ita in Patre dicitur esse potentia
generandi: & in Patre & Filio potentiam spirandi.
Est ergo hoc principium certissimū: & quamvis in
illo, ut dixi, cōueniamus omnes, illud tamen omni-
bus rationibus adductis cōfirmare & declarare volui,
quia ex eo pendent omnia, quæ dicenda sunt: &
quia multi, qui verbis illud admittunt, postea in rei
ipsa lōge ab illo distare vidētur, ut ex dicēdis patebit.

B Secundum principium est, virtutem hanc instru-
mentalem, quæ necessaria est in instrumentis diui-
nis, ut talia sunt, non esse qualitatem aliquam super-
additam, verbi gratia, humanitati Christi, aut voci
eius, realiterque ab illis distinctā, quod in superiori
sektione satis ostendi: & in tertio tomo de sacramē-
tis plura ad id cōfirmandum adducam, pauca ta-
men hic dicenda sunt. Loquor igitur de instrumen-
to Dei, ut instrumentum est, ut excludam infusio-
nem supernaturalium habituum seu virtutum, quæ
ad eliciendos supernaturales actus nobis dantur:
nam illæ qualitates propriē non dantur ad efficien-
dum instrumentaliter, sed potius ad operandum
cōnaturaliter, & per modum causæ proximæ prin-
cipalis, saltē quatenus ipsi habitus infusi ad suos a-
ctus concurrant: nam quia illi actus, sunt actus se-
cundi vitalium potentiarum, non repugnat illis,
quod possint infundi habitus eiusdem ordinis, qui
ad illos comparentur ut principia cōnaturalia illo-
rum, quod tamen repugnat respectu ipsius gratiæ &
aliorum supernaturalium actionum seu miraculo-
rum propter rationem suprā traditam, sektion. 4. vbi
ostendimus, humanitatem Christi non posse esse
causam principalem gratiæ aut iustificationis, & su-
pernaturalium miraculorum, quia non potest ei in-
fundi qualitas, quæ sit principium principale taliū
effectuum: sine qualitate autem huiusmodi seu vir-
tute addita, clarum est, non posse constitui humani-
tatem in ratione principalis principij, cum certum
sit, neque ex se habere talem virtutem, neque per so-
lam vnionem hypostaticam formaliter ac præcisē
sumptam, fuisse illi cōmunicatam, ut suprā probatū
est: quia sola vnio, ut sic, solū dat humanitati, quod
sit cōiuncta Verbo ut supposito: ex quo præcisē nul-
la virtus physicē operatiua additur humanitati, sed
solum habet, quod in tali supposito sit principium o-
perandi, iuxta naturalem, realem, ac moralem per-
fectionem, propriam talis naturæ, & cū morali di-
gnitate & valore consentaneo tali personæ.

Hic ergo non solum excludimus hanc qualitātē,
quæ sit principale principium horum effectuum,
sed etiam instrumentalem vim, scilicet, quæ ex na-
tura sua habeat huiusmodi virtutem cōnaturalē ac
propriam instrumentaliter efficiendi hæc opera, ita
ut ex natura sua in illa influat: talem enim qualita-
tem impossibilem esse existimo. In quo nonnulli ex
prædictis autoribus (mea sententia) non loquuntur
consequenter: docent enim, hanc qualitatem instru-
mentariam esse possibilem, & negant, esse inditum
humanitati Christi: quia licet possibilis sit, non de-
cet tamen, creaturā, illam habere: interrogo enim,
quænam sit hæc indecentia: aut enim hoc iudicatur
indecens, quia si hæc qualitas humanitati tribueretur,
aliqua imperfectio, vel defect⁹ aliquis in ea poneretur:
vel è conuerso, quia nimia perfectio illa esset, &
excedens dignitatem eius. Primū nullo modo dici
potest

Virtus in-
strumenta-
lis in instu-
mentis non
est qualitas
superaddita,
ita.

Potest, quia illa qualitas esset in se valde perfecta, & non repugnaret cum qualibet alia perfectione, vel naturæ, vel gratiæ, vel scientiæ, vel potentiæ humanitatis Christi: non ergo posset humanitati defectum & imperfectionem asserere, sed magnam potius perfectionem & virtutem.

Secundum etiam non est consentaneum perfectioni, vel dignitati Christi, & humanitati eius: tanta enim est dignitas illi⁹ humanitatis ratione vnionis, vt non possit hoc ornamentum creatum, respectu illius, nimium vel excedens existimari. In quo enim potest poni huiusmodi excessus? Nunquid in eo, quod videretur humanitas æquari diuinitati in omnipotentia? Sed hoc nullius momenti est, quia instrumentaria & accidentaria virtus non potest cum principali ac substantiali comparari: imò, quamuis fingeretur qualitas, quæ esset principalis virtus, non posset conferri cum virtute diuinitatis, quia hæc est virtus per essentiam primaria & independens: illa verò esset participata, & secundaria, & pendens ab influxu causæ primæ in omni actione sua. Et confirmatur primò, quia non excedit, imò est valde consentaneum dignitati Christi hominis, quòd ad arbitrium voluntatis suæ, non tantum diuinæ, sed etiam humanæ, possit homines sanctificare, & miracula facere: in quo non æquatur voluntas humana diuinæ: quia semper est illi subordinata, & eique conformatur: ergo neque excederet dignitatem eius, quòd reciperet hanc virtutem per qualitatem inditam, cui esset connaturalis talis modus agendi, si illa esset possibilis. Tandem confirmatur, quia prædicti auctores concedunt, characterem sacerdotalem esse ex natura sua instrumentariam virtutem ad transubstantiationem efficiendam, & consequenter etiam ad remittenda peccata, & gratiam infundendam: & nihilominus non dedecet, hanc qualitatem infundi creaturæ, & in ea permanere habitualiter ita subditam voluntati eius, vt possit ea vri, quòd voluerit: cur ergo non decet, qualitatem illam permanentem inditam esse humanitati Christi, si possibilis est?

Vera ergo ratio huius rei est, quia talis qualitas, quæ natura sua hoc habeat, seu (quod idem est) cui talis modus agendi, & concursus ex parte Dei necessarius ad tales effectus, ex propria natura ei debitus sit, est reuera impossibilis. Quod de qualitate permanente habitualiter docuit D. Tho. 2. 2. q. 178. ar. 1. ad 1. est autem eadem vel maior ratio de qualitate solum transiente data, vt supra ostensum est. Sunt autem, qui exponant, D. Tho. ibi fuisse locutum de potentia ordinaria, non de absoluta. Sed hæc interpretatio in presenti gratis conficta est, cum D. Tho. simpliciter dicat, esse impossibile, & non loquatur de re aliqua, quæ per naturæ leges metièda sit, vt respectu illarum dici possit impossibilis. Intellegit ergo, omni modo, etiam supernaturaliter, id esse impossibile. Et ratio, quam adducit, ad hoc etiam tendit scilicet, quia diuina omnipotentia nulli creaturæ communicari potest, de qua ratione non est hic dicendi locus: sensum tamen eius esse existimo, ea quæ sunt propria omnipotentia Dei, quatenus infinita virtutis est, & supra totum ordinem naturæ creatæ, tam in suo esse, quam in sua virtute, dominio, & potestate, non posse communicari creaturæ, ita vt ex vi suæ naturæ sit effectrix talium operum, siue principaliter siue instrumentaliter.

Alia verò huius rei causam, quæ mihi valde semper probatur supra ego attuli ex doctrina eiusdem L. Thom. in 1. p. q. 45. a. 5. scilicet, quia hæc virtus seu qualitas creata, non potest habere actionem aliquam propriam & commensuratum suæ virtuti in ordine ad hos effectus: nullum autem instrumentum, quòd ex natura sua institutum est & ordinatum ad aliquem effectum superiorem, concurret ad illum, nisi aliqua præuia sibi accommodata & propria actione, & non excedere propriam perfectionem: & quoad hoc re-

A vera est demonstratiuus discursus D. Tho. in illo articulo, vt iterum attingam scilicet. Explicari autem amplius potest vtrique ex his rationibus, quia instrumentum connaturale semper dicitur habitudinem ad aliquod agens principale, quòd non solum possit agere, medio tali instrumento, sed etiam vel illo indigere ad talem effectum, vel certe magis consentaneum sit naturis rerum, vel ex parte agentis, vel ex parte effectus, vt inductione ostendi potest, & per se est maxime consentaneum rebus ipsis. Hoc autem in presenti dici non potest, quia gratiæ, v. g. maxime connaturale est fieri à solo Deo, nullo instrumento medio: & Deo ipsi hoc est maxime proprium & connaturale, neque villo instrumento indiget: nulla ergo excogitari potest qualitas, quæ natura sua postulet, habere huiusmodi effectum vel actionem per modum instrumentariæ virtutis connaturalis.

B Quòd si qualitas infundi non potuit humanitati Christi, quæ huiusmodi virtutem haberet, conuincitur, nullam esse ponendam huiusmodi qualitatem, quia, si natura sua sit improporcionata ad talem actionem, impertinens est ad rationem instrumenti, cum nullam virtutem agendi illi possit conferre. Ad do denique sermonem esse de qualitate, quæ sit virtus instrumentaria per modum actus primi necessarii ex parte ipsius instrumenti: quod dico, vt ablineam ab alia quaestione, & opinione nouè inuenta, de qualitate nescio qua, quam Deus vt prima & vniuersalis causa in omni ordine dicitur imprimere omni causæ secundæ, tam principali, quam instrumentali ad agendum & concurrendum cum illa: nam etiam si demus licentiam fingendi hanc qualitatem (est enim reuera conficta, vt in disputationibus metaphysicis latius ostendo) ad præsentem quaestionem nihil refert, quia illa qualitas vel entitas, quæcumque illa sit, non ponit in causa secunda principali vel instrumentali actum primum, quò illa operatur, sed supponit illum, præbetque illi morientem vel concursum ex parte causæ primæ necessariæ, vt causa secunda agat, ad hunc enim finem ponitur illa qualitas ab his autoribus, à quibus excogitata est: & ideo non solum in operibus gratiæ & miraculosis, sed etiam in operibus naturæ, illam necessariam esse existimant: nec solum in causis instrumentaliibus, sed etiam in principalibus, quantumvis per proprias formas & virtutes sint in actu primo plenè ac perfecte in suo ordine constitutæ: quòd, quam sit absurdum, & ex falsa intelligentia diuini concursus profectum, prædicto loco, & in 1. p. late ostensum est. Nunc autem (quidquid de hoc sit) solum excludimus qualitatem, per quam Christi humanitas in ratione instrumenti constituitur in actu primo, cui dandus sit diuinus concursus, qualiscumque ille sit: & in hac qualitate neganda, nobiscum consentiunt prædicti auctores, quamuis forte esse in fundamento, & ratione excludendi illam, non consentiant.

Tertium principium est, diuina instrumenta formaliter & propriè non constitui in actu primo ad agendum instrumentaliter per motum aliquem physicum, ipsi instrumento superadditum. Dicunt quidem aliqui ex autoribus contrariæ sententiæ, regulariter loquendo, non vt Deum Christi humanitate, aut alia creatura ad supernaturalia opera, nisi prout aliquo motu, vel operatione creaturæ, siue ille sit motus aliquis localis, siue cōtactus, siue locutio, siue aliqua operatio immanens, iuxta doctrinam D. Thom. infra q. 62. artic. 1. & 4. & 2. 2. q. 178. artic. 1. ad 1. quam in eo sensu, quem ipsi etiam indicant, facile admittimus: non enim putant hunc motum ipsius esse physicum instrumenti esse simpliciter necessarium, vt ad physicam, & supernaturalem efficientiam eleuetur: hoc enim planè continent, quæ in precedente scitio, contra secundam sententiā à nobis dicta sunt: quibus non obstat, quominus Deus frequētius vtatur, aut requirat huiusmodi motū, & operationem instrumenti.

strumenti, quia hic est suauior modus vtendi creatura vt in strumento, & eleuandi illam ad superiorem actionem, quando commodè fieri potest: quia est magis accommodatus ordinario modo operandi instrumentorum. Nihilominus tamen, cum hic modus instrumenti non censetur necessarius simpliciter ad hanc instrumentariam actionem, quando ille non adhibetur, inquirendum necessarium est aliquid aliud, quo instrumentum constituitur in actu primo ad talem actionem. Imò etiam, quando talis motus adhibetur, nō potest ille secundum proprias vires naturales consideratus constituit diuinum instrumentum in actu primo ad supernaturale opus efficiendum: quia imperfectior est talis motus, quā res, quæ illo afficitur, seu mouetur ergo neque ille potest esse virtus actiua naturalis ad talem actionem & effectum, neque entitas ipsius instrumenti, vt, verbi gratia, humanitas aut vocis Christi, vt sic mota, seu vt afflata tali motu, potest esse virtus actiua naturalis ad talem actionem vel effectum. Probat ac declaratur ex re ipsa, inductione facta, nam hic motus, vt Diuus Thomas aperte declarat, non est, nisi aut contactus per manns, saluam, aut vestes Christi vel aliquid huiusmodi: vel vox Christi imperantis & loquentis: vel ad summum erit actus intellectus aut voluntatis, quo imperat seu vult, talem effectum fieri: omnia autem hæc sunt ex sese insufficientia ad hanc virtutem actiuam, quæ ex natura sua fit virtus instrumentalis ad talem effectum, quia, si fit contactus corporeus, ille vel nihil addit intrinsecum & reale vni corpori præter relationem, vel denominationem ab alio corpore propinquo, vel ad summum addit motum localem, & aliquid nouum vbi, & cum eo coniungi potest aliqua alteratio corporalis, quamuis hæc accidentaria sit: omnia autem hæc sunt imperfecta & ex se improporcionata ad omnem supernaturalem effectum, & idem est de sono vocis corporalis, quod attinet ad realem entitatem eius: nam de significatione, quam habet ad placitum, iam satis ostensum est, non posse esse principium vel rationem physicæ efficientiæ, cum nihil sit præter denominationem extrinsecam aut ens rationis. Ac denique idem est de actibus immanentibus intellectus & voluntatis, quia, si sint naturales, non solū ex se non sunt actiui talium effectuum, sed etiam sunt inferioris ordinis ac rationis: si verò sint supernaturales, saltē ex natura sua non sunt formæ actiue gratiæ, verbi gratia, in alio aut resurrectionis mortui, vel similibus operum. Denique rationes, quibus probamus, qualiter superadditam non posse esse instrumentum natura sua ordinatum ad has actiones, & habens virtutem connaturalem, etiam instrumentariam ad illas, à fortiori probant, hunc motum, vel actum, qui fit circa instrumentum Dei, non esse natura sua vim actiuam instrumentariam ad tales effectus, & consequenter non constituit formaliter tale instrumentum in actu primo in ordine ad talem actionem.

Quod si forte dicatur, etsi formaliter non constituat instrumentum in actu primo, tamen ex diuina ordinatione esse conditionem necessariam, vt tale instrumentum per diuinam virtutē in actu primo constituitur, facili hoc totum concedemus seu permittemus, inquirendum tamē ac declarandum superest, quid sit illud, quo formaliter constituitur tale instrumentum in actu primo ad agendum: in hoc enim cardo totius quæstionis versatur. Nam, licet actus primus, de quo in præsentī agimus, comparetur ad effectum seu actionem in actu secundo in ratione efficientis, tamen comparatur ad ipsam causam, vel principalem, vel instrumentalem, formaliter seu per modum formæ constituentis ad illam comparatur, vel secundum rem, si sit qualitas aut forma distincta, vel secundum rationem, si sit per identitatem realem, quomodo Deus est formaliter

actiua per omnipotentiam suam, & calor est actiua sua naturali virtute. Vnde, etiā si dicatur, quod ille motus diuinis instrumentis impressus, vel naturalis operatio ab eis manans, quamuis secundum se, & natura sua, non sit vis actiua & instrumentaria ad huiusmodi effectus miraculosos, tamen, vt est à Deo mouente quasi artificiosè seu miraculosè, habere sufficientem rationem virtutis actiue instrumentariæ, quia iam non spectatur ille motus secundum se tantum, vel secundum præcisam naturam suam, sed vt eleuatur à principali agente: licet hoc (inquam) dicatur, non repugnabimus, dummodo sufficiēter explicetur, quid sit, motum illum eleuari à Deo, seu esse artificiosum, vt subest diuinæ motioni aut virtuti, quod ad eandem difficultatem resoluitur, in qua diximus esse controuersie cardinem, quamque in seq. te puncto tractabimus. Nihil enim interest, quod hæc eleuatio seu subordinatio ad diuinam virtutem, attribuat rei, quæ dicitur instrumentū, mediante motu, qui in illa sit, vt cum dicitur eleuari caro Christi, medio contactu, vel aqua, per motum, quo ad ablundum mouetur, aut quod ipse motus, seu contactus tribuatur, vt cum dicitur ipse contactus vel ablutio, vt est motio Dei artificiosa, eleuari, vt per illam communicetur instrumento virtus agendi, vel vt fit illi virtus agendi. his enim omnibus dicendi modis, idem dicitur, quamuis diuersis rebus attribuat, quæ est materialis differentia potius quàm formalis, quantum ad præsentem difficultatem spectat. Igitur, quod attinet ad hunc realem motum, vel contactum, vel actum, vel aliquid huiusmodi, quod regulariter solet esse præuium in his diuinis instrumentis, vel efficientis eorum, nulla est dissensio, quæ ad rem pertineat, sed tota esse potest in hac eleuatione diuinorum instrumentorum explicanda, & in eo, quod ex parte eorum requiri potest, vt eleuabilia sint, siue cum aliquo motu physico, siue absque illo eleuentur.

Declaratur opinio, quæ sine potentia obedientiali actiua ponit efficientiam physicam, per solam extrinsecam eleuationem.

His ergo suppositis, & seclusa potentia obedientiali actiua propter rationes suprà factas, aiunt prædicti autores, hæc instrumenta diuina, etiam si ex vi suæ entitatis nullam habeant vim actiuam, nec naturalem, nec supernaturalem, nec obedientialem: & quamuis etiam nō detur eis talis virtus per qualiter, aut rem nouam illis inhaerentem, fieri actiua per solam coniunctionem & actualement subordinatam ad virtutem Dei principalis agentis: quæ coniunctionem aiunt ordine nature antecedere effectum talium instrumentorum: & non ponere aliquid reale positium supra entitatem instrumenti, nec modum aliquem realem in instrumento receptum, ultra materiale motum vel contactum, si fortasse circa illud fiat: sed addere solum prædictam subordinationem ipsius rei, quæ instrumentum dicitur, ad virtutem Dei. Vnde tandem concludunt, creaturam non constitui in actu primo ad agendum instrumentaliter cum Deo, per aliquid nouum, & in ea receptum, sed per diuinam virtutem increatam ineffabiliter illi coniunctam, seu per subordinationem ad increatam virtutem Dei, & ad imperium practicam eius. Quæ sententia sic exposita potissimum in eo fundatur, quod, seclusis alijs modis declarandi hanc efficientiam, & eleuationem instrumentorum Dei, nullus alius sufficiens ac possibilis excogitari posse videtur. Quod autem hic sit sufficiens ac possibilis, non aliter probatur, nisi quia nec inuoluit repugnantiam, nec afferri potest vlla ratio, ob quam prædicta subordinatio non sufficiat, vt creatura subsistens increatæ virtuti Dei,

Argumenta prædicta sententia.

ruti Dei, & diuino imperio, instrumentaliter enim A Deo efficiat, quod ipse suo imperio principaliter operatur, concurrendo cum sua creatura ad instrumentalem actionem. Secundò declaratur in hunc modum, quia imperium Dei practicum, licet formaliter sit immanens, tamen virtute est transiens, estque infinite suauitatis ac efficacis, & priori ratione sese accommodat suis creaturis in agendo: posteriori autem ratione eis vritur, easque eleuat ad agendum, prout vult: ergo virtus diuina, applicata creaturæ, per hoc imperium potest illam constituere in actu primo ad operandum in ratione instrumenti, absque alia re superaddita. Tertiò, quia actio, qua Deus & instrumentum eius producit gratiam, est vna & simplex: ergo non postulat duas virtutes, sed vnam, quæ per se est in principali agente, scilicet Deo, communicatur autem creaturæ vt instrumento. Quarto, instrumentum non operatur in virtute propria, sed principalis agentis: ergo, vt constituitur in actu primo, satis est, quod habeat immediatam coniunctionem ad virtutem causæ principalis. Quintò, quia causa inferior perficitur in ratione causæ ex coniunctione & subordinatione ad superiorem absque superaddita entitate. Sextò confirmatur hoc, & declaratur exemplis. Primò. Color per coniunctionem ad lucem confortatur, & fit potens ad producendas species visibiles, ad quas producendas non erat in actu per se solus, sed tantum in potentia: & tamen lumen, per quod fit potens, & constituitur in actu ad huiusmodi actionem, non inest illi, sed tantum ei coniungitur. Secundum exemplum est de phantasmate, quod per coniunctionem intellectus agentis constituitur in actu primo vt instrumentum ad efficiendam speciem intelligibilem: & tamen nihil sibi inherens recipit ab intellectu agente per quod in actu primo constituitur. Tertiū exemplum est de motu celi, qui, vt est ab intelligentia, est viuificus seu aptum instrumentum ad producenda viuientia, absque additione entitatis. Quartum est de calore, qui per coniunctionem ad animam est instrumentum productum carnis: per coniunctionem verò ad formam ignis, est instrumentum productum ignis, quamuis in se realiter non immutetur. Quintum est de intellectu & voluntate, quæ potentia iuxta opinionem satis communem, & à multis Theologis probatam, producit primos actus supernaturales, absque illo habitu vel qualitate superaddita, sed per solam subordinationem ad diuinum auxilium.

Impugnatur predicta sententia.

Hic modus explicandi actiuitatem diuinorum instrumentorum, apertam (ni fallor) inuoluit contradictionem, & cum principijs positis & admisis manifestam repugnantiam. Quod si ostendero, consequenter conueniam, aut potè etiam actiuiam obedientialem esse admittendam: aut hanc physicam actiuitatem humanitatis Christi, & aliorum diuinorum instrumentorum, esse negandam. Predicta autem repugnantia, & contradictio sic ostenditur, quia dictum est, causam, etiam instrumentalem, non posse in actu secundum prodire, nisi prius in actu primo constituitur. Hæc autem constitutio non potest intelligi, esse per solam extrinsecam denominationem: ergo necessariò esse debet per intrinsecam entitatem, vel per formam inherentem: aut per vtrumque simul, aut per alterum tantum, iuxta diuersos actiuitatis gradus, ac modos: ergo in præsentia materia non possunt instrumenta diuina constitui per solam extrinsecam denominationem à virtute diuina: ergo non possunt constitui in actu primo per solam subordinationem ad diuinam virtutem: nam hoc solum est in illis extrinseca denominatio: ergo necesse est, vt supponatur ex parte illorum aliqua vis actiua intrinseca, quæ, cum non sit,

Causa non constituitur in actu primo ad agendum per solam denominationem extrinsecam.

addita per formam inherentem, erit per propriam entitatem: & hanc ego voco virtutem actiuiam obedientialem: quia, vt ostendam, nec naturalis simpliciter, nec supernaturalis dici potest, neque est tantum passiva.

In hoc discursu primum omnium demonstranda est illa propositio subsumpta, quod instrumentum non potest constitui in actu primo per solam extrinsecam denominationem, vbi primum aduertendum est, duobus modis, in communi loquendo, posse intelligi, aliquid constitui in actu primo per entitatem à se distinctam. Primo, tanquam per formam vel actum dantem ei totam virtutem agendi, quomodo aqua constituitur in actu primo ad calefaciendum per calorem, ipse verò calor se ipso constituitur in actu primo in ratione virtutis calefactiue vt sic. Secundo modo, tanquam per formam vel actum completam vim actiuiam, quæ aliquo modo in altera entitate inchoata erat, non tamen completa: quomodo species visibilis dicitur constituere visum in actu primo ad videndum: non enim dat illi totam vim actiuiam videndi, sed supponit aliquam ex parte potentie necessariam, & addit aliam, quæ ex parte obiecti necessaria est. Quando igitur constitutio in actu primo fit hoc posteriori modo, non repugnat, quod aliquando fiat per formam inherentem intrinsecam, vt in exemplo posito de visu & specie, aliquando vero per formam tantum, seu entitatem assistentem, seu extrinsecam circumstantem, & quoad hoc extrinsecam denominationem, vt intellectus Beati dicitur constitui in actu primo ad videndum Deum per diuinam essentiam.

Ratio autem huius posterioris partis (prior enim est per se nota) est, quia, quando aliquid dicitur constitui in actu primo per aliud, solum quia complet vim actiuiam eius, tunc illud sic constitutum non denominatur agens vel actiuium, præcisè ratione aliterius formæ vel entitatis extrinsecæ illi assistentis, sed ratione actiuitatis, quam per suam entitatem habet, saltem inchoatam: neque effectus, vel actio pendet per se à sola entitate, seu forma assistente, seu extrinseca constituyente aliam in actu primo, sed etiam pendet efficienter & per se ab alia re, quæ in actu primo constitui dicitur, vt in exemplo posito, visio beatifica non tantum pendet ab essentia diuina, sed etiam ab ipsomet intellectu hominis vel angeli beati, qui non dicitur principium efficiens visionis propter efficientiam essentia diuinæ vt sic, sed propter efficientiam & influxum, quem per propriam entitatem habet. Denique in hoc posteriori modo constitutionis in actu primo (si res attentè consideretur) non tam vnum per aliud in actu primo constituitur quoad rem ipsam, quam ex vtroque confurgit vnus, integer, & completus actus primus respectu actionis vel effectus: ac si diceremus, in effectibus actionum causarum secundarum agens in actu primo completè & integrè constitui ex virtutibus causæ secundæ, & causæ primæ coniunctis & subordinatis in ordine ad eandem actionem: quamuis quoad denominationem, quando vna ex his causis est incompleta & insufficientis in suo ordine, ad effectum secundum propriam rationem eius efficiendum, tunc dicatur vna constituitur alteram in actu primo còpleto, & proximo, quia illi adiungitur ad eam iuuandam & eleuandam ad talem modum agendi. Non est tamen dicendum, nec verè dici potest, tunc constitui causam in actu primo per solam denominationem extrinsecam, cum virtus, & entitas intrinseca simul concurrat ad còplectum actum primum constituendum.

At verò, quando constitutio fit priori modo, id est quod forma constituens in actu primo, confert formaliter totam virtutem agendi, tunc fieri non potest, vt aliquid constituitur in actu primo per virtutem seu entitatem tantum extrinsecam assistentem seu denominantem: sed constitui debet per propriam

proprium entitatem vel performam inhzrentem. Quod patet primo inductione in omnibus agentibus, tam naturalibus quam supernaturalibus, extra materiam, de qua disputamus. Secundo, ex illo eodẽ principio, quod nihil potest esse in actu secundo, nisi praeintelligatur potens in actu primo: nihil enim est potens in actu primo, nisi in quantum est ipsa met potentia actiua, vel in quantum potentia actiua informatur: nã potentia actiua vt sic, non reddit potentem, nisi id, cui inest, vel per identitatem, vel per informationem: nam si potentia nō sit res distincta à re, quę per illam efficitur potens, erit illi intrinseca per identitatem: si autem sit res distincta, pertinebit ad genus qualitaris, & ideo non potest constituere rem potentem, nisi informando. Quod si talis potentia intrinsecè constituat potens id, in quo est intrinsecè per identitatem vel informationem, non poterit illa vt sic, constituere potentem rem aliam omnino distinctam, cui solum assistit, vel quam solum extrinsecè denominat. Tercio, quia extrinseca denominatio nullum esse, nullamue perfectionem potest ponere in re denominata: esse autem actiuum, aliquid perfectionis est, & in aliquo esse fundatur: imò, vt habet commune proloquium, agere consequitur seu comitatur esse. Quarto, quia, quando forma constituit se solam rem aliam in actu primo ad agendum, inherendo illi, seu informando illam, tunc res illa sic informata in tantum dicitur actiua vel agens, in quantum in se sustentat, vel in se à se habet formam, quę est principium actionis: licet quia dicitur calefaciens seu calefactiua denominatiuè, quia in se habet calorem, quę denominatio in tantum intrinseca est, in quantum calor intrinsecè inhzret aque: ergo, seclusa identitate, & seclusa etiam intrinseca informatione, non potest res vere denominari actiua à virtute totali prorsus extrinseca.

Dices, et si non possit denominari denominatione intrinseca, tamen posse, supposita alia denominatione, seu coniunctione extrinseca. Sed contra hoc est, quia ostendimus denominationem potentis seu actiui ex propria ratione esse intrinsecam, tum quia requirit aliquod esse, & aliquam perfectionem in re sic denominata: tum etiam, quia denominatio potentis, est denominatio continentis aliquo modo effectum: quia effectus non fit à causa, nisi quatenus in se recipit esse, quod in illa aliquo modo præhabeat: non potest autem effectus contineri in causa per solam extrinsecam denominationem, sed secundum aliquod verum esse: quia extrinseca denominatio nihil est, neque in ipsa causa vere continetur. Quinto, quia nulla potest intelligi coniunctio vel assistentia extrinseca, ex qua talis denominatio propriè ac physicè sumatur. Dico autem, propriè ac physicè, quia dicimus interdum posse, quod per amicos possumus: sed illud non propriè ac physicè sed moraliter ac metaphoricè dicitur. Item, quia dicitur aliquis potens propter diuitias, & similia, quę ipsum non intrinsecè afficiunt. Sed illa etiam est potentia metaphorica & moralis. Tamen loquendo de potentia physica ac per se, nulla potest intelligi coniunctio solum extrinseca, quę sufficiat, vt vna res dicatur potens solum per extrinsecam assistentiam alterius: alioquin explicetur aliquo modo talis coniunctio, & quomodo ad hanc denominationem sufficiat: quod hactenus factum non est, neque existimo fieri posse, vt patebit magis inferius, discurrendo per exempla supra adducta, & declarando eleuationem diuinorum instrumentorum, & omnem coniunctionem seu assistentiam extrinsecam virtutis diuinę respectu eorum: & ostendendo, illam solum non posse sufficere, vt illa instrumenta dicantur constitui in actu primo ad agendum.

Ac denique declaratur ex differentia inter duos modos constitutionis in actu primo supra adductos. Fr. Suarez, Tom. II.

Actos: quia, quando res, quę habet in se aliquam virtutem actiua, dicitur constitui in actu primo per assistentiam alterius rei, potest illi praeintelligi, aliqua coniunctio vel denominatio sufficiens, quatenus virtus illa velut inchoata, dicitur quasi cõpleri vel iuari ex confortio alterius, quanquam, vt dixi, propria ratio vel denominatio agentis seu actiui, etiam tunc, non sumatur ab illo extrinseco denominante, sed ab intrinseca actiuitate, quę in re ipsa supponitur. At vero, quando in re nulla omnino virtus actiua intrinseca supponitur, non potest res extrinseca illi coniungi, vel assistere, vt illam adiuuet in agendo, vel vt ex vtraque confletur vnum completum agens, & ideo nec potest ibi intercedere aliqua extrinseca denominatio, quę ad rationem agendi sufficiat: multoque minus potest ibi interuenire aliquid, vnde sumatur propria & intrinseca denominatio agētis in actu primo, seu actiui aut potentis agere: hęc enim omnia idem sunt. Sexto explicatur hoc ipsum argumento supra facto de termino dependentiæ: nam, si respectu vnius & eiusdem actionis duę alię res ita se habeant, vt vna sit tota virtus, à qua pendet talis actio, alia verò secundum se nullam omnino vim habeat ad influendum in talem actionem, tunc tota dependentia illius actionis terminatur per se ad illam rem, in qua est tota virtus agendi: ad aliam vero nullo modo, nisi quatenus habet aliquam vnionem cum virtute agendi in ratione suppositi operantis per illam, & sustentantis illam: ergo, seclusa hac vnione nullo modo intelligi potest, quod res, quę in se nullam habet vim agendi, constituitur in actu primo per aliam rem supposito distinctam, in qua sit tota vis agendi, & à qua solum possit extrinsecè denominari. Patet consequentiā, quia tunc actio non potest intrinsecè & per se terminari secundum suam habitudinem transcendentelem & dependentiam, ad talem rem, cui extrinseca est tota virtus actiua: & physicè loquendo, per accidens se habet ad talem actionem. Vnde, conseruata illa re, in qua est tota virtus agendi, etiā si alia de medio tolleretur, posset talis actio conseruari, quia maneret totus terminus, totaque virtus à qua pendet. Igitur, vt aliqua res sit actiua, & maxime vt sit aliquo modo principium per se actionis, necesse est, vt per propriam & intrinsecam formam seu entitatem habeat aliquam vim agendi, & hoc est, quod ostendere proposuimus.

Ostenditur, instrumenta Dei non eleuari per solam subordinationem, si in eis nulla supponatur potentia.

Ex hoc vero principio probandum superest secundo loco, ad complendum discursum factum, nullam rem posse eleuari, vt sit instrumentum Dei ad aliquam actionem, per solam subordinationem ad diuinam virtutem, seu per solam extrinsecam eleuationem, nisi in re, quę eleuatur, supponatur aliqua vis actiua intrinseca per inhzrentiā, vel identitatem. Hoc autem probatur primò, quia virtus Dei substantialis, seu quę in Deo ipso existit, non coniungitur per se ipsam formaliter & intrinsecè instrumento suo in ordine ad operationem: ergo non potest instrumentum Dei per illam virtutem constitui in actu primo ad agendum, si in se nullam vim actiuam habet: ergo neque etiam potest constitui in actu primo per solam subordinationem. Antecedens est certissimum, quia illa virtus Dei est subsistens & essentialis Deo: non ergo intrinsecè coniungitur creaturę, vt sit veluti forma & virtus, qua ipsa creatura agat. Deinde, hoc sensu damnant omnes Theologi sententiam Magistri dicentis, charitatem increatam ita vniri voluntati creatę, vt sit illi loco intrinseci principij & virtutis ad amandum. Præ-

Tt terea

retē, quānam vnio fingi potest inter virtutem in-
creatam Dei, & aquam, verbi gratia, baptismalē, vt
ratione talis vnionis dicatur aqua agere per solam
virtutem Dei? quia nec talis vnio potest esse natura-
lis, vt per se constat, quia nec fingi potest, quae sit, ne-
que, si esset, sufficere posset actionem supernatu-
ralem, sicut diximus de quacunque motione physica
& naturali circa aquam. Neque etiam potest illa vnio
esse supernaturalis: seclusa enim actione aliqua su-
pernaturali Dei in aquam, quānam esse potest talis
vnio? nulla autem supernaturalis actio ibi interue-
nit, quia, vt supponimus, nihil supernaturale im-
primetur aquae: nulla ergo ibi fingi potest vera vnio, sed
hoc solum, quod Deus statuit ac voluit, gratiam, nō
ab ipso solo, sed etiam ab aqua produci: quae volun-
tas nullam prauiam vnionem intrinsecam facit in-
ter Dei virtutem & aquam.

Dices. Quamuis haec argumenta procedant in ce-
teris instrumentis separatis Dei, non tamen in hu-
manitate, quae est instrumentum coniunctum verē
ac realiter, ac suo modo intrinsecē vniti diuinitati:
per quam vnionem potest intelligi constitutum
in actu primo ad efficiendas has supernaturales acti-
ones. Sed hoc nihil obstat, quia, vt supra ostensum
est, vnio hypostatica formaliter & per se ipsam non
constituit humanitatem in actu primo ad aliquid su-
pernaturale agendum: quia illa vnio non est forma-
liter ad agere, sed ad esse & subsistere. Vnde verbum
vt humanitati vnitum, non est illi formalis ratio o-
perandi aliquid, sed subsistendi, quamuis sit radix
ob quam datur humanitati virtus operandi mira-
cula. Quod etiam patet, quia vnio creata, quae est in
humanitate ad Verbum, formaliter & natura sua nō
est actiua, quia solum est modus quidam vnionis ad
subsistendum: subsistentia item Verbi vt vnita hu-
manitati, non est actiua ad extra, quia vnitur vt est
propria Filij: diuinitas autem non vnitur humani-
tati nisi ratione subsistentiae, nō verō in ratione for-
mae agendi.

Imo, si haec ratione vniretur, quod à tali virtute
denominaretur agens, non posset dici instrumen-
tum, sed potius agens principale, saltem denomina-
tiue, quia non ageret principale agens per ipsum, sed
potius ipsum ageret per virtutem principalis agētis
sibi vnitam: sicut aqua agens per calorem, non po-
test dici instrumentum caloris, sed potius denomi-
natur agens vt quod & principale denominatiue,
quantum ad eam actionē, quae est à calore vt à prin-
cipali principio agendi. Et, si fingeremus, illā virtu-
tem increatam Dei, non tantum assisistendo, sed et-
iam inhaerendo, coniungi creaturae, & esse totam ra-
tionem agendi, non intelligeremus, talem creatu-
ram esse instrumentum, sed denominari agens prin-
cipale quasi materialiter, sicut dictum est de aqua
calida calefaciente: ergo multo magis, si daremus, à
quacunque vnione vel assistentia talis virtutis, posse
denominari creaturam agentem, ea ratione non ef-
fet instrumentum, sed haberet aliam denominationem
agentis veluti materialem, quae inexplicabilis
est, nisi in dominatione suppositali (vt sic dicam)
quae est in Christo Domino per communicationem
idiomatum, quatenus ratione vnionis hypostaticae
denominatur hic homo operans virtute diuina, cre-
ans, &c. sic enim non est instrumentum, sed prin-
cipale operans. Igitur diuina virtus increata non ita
coniungitur instrumentis suis, prius natura, quā
per illa operatur, vt per se ipsam illa formaliter con-
stituat in actu primo ad operandum: igitur per hu-
iusmodi solam vnionem (quae non potest esse, nisi
extrinseca, vt ostensum est) non possunt haec instru-
menta consisti in actu primo, nisi in eis supponatur
aliqua vis agendi intrinseca, ita vt talis constitutio in
actu primo sit quasi ad complendam inchoatam vir-
tutem, non ad conferendam formaliter totam il-
lam, iuxta ea, quae explicata sunt.

Atque hinc tandem concluditur, solam subordi-
nationem sine aliqua virtute intrinseca ex parte in-
strumenti, non posse sufficere ad hanc physicam ef-
ficientiam: imò nec posse intelligi veram subordi-
nationem instrumenti & principalis agentis, nisi in
instrumento talis virtus, vel praesupponatur, vel ad-
datur. Probatum primò, quia talis subordinatio, pra-
ter omnem entitatem, quae intrinsece existit in illa
re, quae, vt instrumentum, dicitur subordinari Deo,
non addit, nisi solam extrinsecam denominationē,
quia inter additionē intrinsecam & denominationem
extrinsecam, non potest medium excogitari:
hic autem non fit additio intrinseca, vt supponitur,
solum ergo relinquatur denominatio extrinseca: er-
go non sufficit ad constituendum in actu primo da-
do formaliter totum actum primum, seu totam vir-
tutem agendi: sed solum complendo virtutem in-
choatam: ergo hanc necesse est praesupponi ex parte
instrumenti. Secundo, quia omnis actio instrumen-
talis, si propria sit ac per se physice, est immediate ab
instrumento: ergo praeter virtutem agentis princi-
palis, debet esse in instrumento aliqua virtus intrin-
seca, à qua procedat actio vt ab illo est: sed haec non
datur formaliter per hanc subordinationem, vt o-
stensum est: quia solum est quid extrinsecum, neque
etiam effectiue, quia nihil ponit in instrumento, vt
etiam probatum est: ergo debet necessario praesup-
poni. Antecedens patet, quia agens principale ope-
ratur per instrumentum: & ideo necesse est, vt actio
immediate fluat ab instrumento, & quodammodo
immediatius, quam à principali agente: quia licet in
utroque sit immediate in suo genere, tamen virtus
principalis agentis quodammodo se accommodat
instrumento: & ideo dicitur per illud determinari
ad talem agendi modum. Necessaria ergo est in in-
strumento propria instrumentalis virtus, quae in
ipso intrinsece & formaliter sit, distincta à virtute,
quae est in principali agente: nam alias non princi-
palis agens per instrumentum, sed instrumentum per
virtutem principalis agentis causaret, & ita actio so-
lum esset virtute agentis principalis vt à principio
quo, & ab instrumento vt à principio quod, hoc au-
tem intelligibile est, & contra omnem verā ratio-
nem instrumenti. Necessaria ergo est virtus intrin-
seca in illo, sic adeo, vt, si haec virtus sit aliqua quali-
tas inhaerens ipsi, subiectum illius qualitatis solum
quasi materialiter denominetur agens, & instrumē-
tum: sicut aqua calida denominatur calefaciens: si
autem illa virtus sit ipsamet entitas instrumenti,
tunc propriissime ac maxime per se possit talis entitas
influerē vt verum instrumentum.

Quod tertio ita declaratur, quia vel actio, quae sit
effectus principalis agentis, pēdet immediate ab entitate
instrumenti, vel non, sed à sola virtute increata
Dei. Hoc secundum dici non potest, alias tale in-
strumentum reuera non est agens, vel actiuum, cum
in se nihil habeat à quo actio pendeat. Si autem di-
catur primum, necesse est, vt in ipsamet entitate in-
strumenti sit aliquid distinctum à tota virtute, quae
est in Deo, à quo possit talis actio fluere, & pendere:
quia, vt dictum est, actus secundus supponit pri-
mum, & actio potestatem: ergo hoc, quod est in tali
entitate instrumenti, cum de nouo nō sit in illa, na-
cessario supponitur in eadem ante omnem eleuati-
onem seu subordinationem ad Deum vt principa-
lem agentem: hoc autem, quod in tali entitate sup-
ponitur, vocamus vim actiuam: quia vis actiua ni-
hil aliud est, quam id, à quo potest fluere ac pendere
actio vt actio.

Quarto hoc declaratur ex ipso nomine eleuati-
onis, & explicando rationem & modum, quo in prae-
senti intelligi potest. Elenatio enim multa seu mul-
tiplicem respectum includit, scilicet, ad id quod ele-
uatur, à quo eleuatur, ad quod eleuatur, & quo eleuatur.
Id enim, quod eleuatur, eleuationi supponitur: &
secun-

secundum id non est per eleuationem, sed ex se vel a aliunde præhabet aliquid, quod ad eleuationem supponitur: & hac ratione non dicitur verè creatura eleuari ad esse, cum creatur, quia creatio nullum esse supponit: eleuatio autem dicit protectionem rei ad altiores seu meliores statum: vnde supponit aliquid esse. Et hac ratione inter alias, id quod non est, non potest eleuari, vt sit instrumentum Dei. Rursus quod eleuat, est aliquid agens superius, superiori virtute operans, si de effectiua ac physica eleuatione loquamur: nam, si sit sermo de morali seu extrinseca eleuatione, illa non fit per propriam efficietiam circa rem, quæ eleuatur, sed vel per morale causalitatem, vel per extrinsecam aliquam voluntatem, vel coniunctionem alterius causæ, vt dicemus. Præterea, eleuatio ipsa interdum fit ad esse vt sic: & tunc, si sermo sit de intrinseca eleuatione formali & physica, hæc fit per aliquam formam additam rei, quæ eleuari dicitur, quomodo anima eleuatur per gratiam: si vero sit eleuatio tantum moralis, aut per extrinsecam denominationem, fieri potest per extrinsecam formam, seu voluntatem, quamuis hoc nunquam fiat sine habitudine ad aliquam intrinsecam formam: quomodo homo, etiam cum non habet gratiā, nec alia supernaturalia dona, dici potest aliquo modo eleuatus ad supernaturalem finem, in quantum ad illum est diuina voluntate institutus & ordinatus. Interdum vero est hæc eleuatio ad operandum aliquid supra vires eius rei, quod eleuatur: quod vno è tribus modis fieri potest. Primo quando rei, quæ nullam habet vim agendi talem actionem, additur tota vis agendi: & tunc necessario debet fieri eleuatio per formam intrinsecam, vt ostendit, sicut aqua calida dici potest eleuari ad agendum per calorem: imo, vt notat, in hoc genere eleuationis, id, quod eleuatur, non ad hoc eleuatur, vt ipsum per se sit vere agens, sed solum per formā, quam recipit: atq; adeo, vt solum denominetur agens quasi materialiter, quia sustentat formam, quæ est principium agendi: vnde, seclusa tali forma, nullatenus intelligi potest talis eleuationis modus. Secundus modus eleuationis ad agendum est, quando rei non additur tota vis agendi, sed tantum suppletur, quod deerat, per virtutē intrinsecam superadditam: & hoc modo eleuantur potentie animæ nostræ, vt intellectus & voluntas, ad supernaturales actus eliciendos, vt certum esse existimo, quidquid aliqui dicant, vt attingam inferius. Tertius modus eleuationis ad agendum esse potest per coniunctionem extrinsecæ causæ complementis vim agendi aliquid, ad quod efficiendum id, quod eleuatur, erat ex se insufficiens & improporionatum, & talis est eleuatio instrumentorum Dei, vt ex dictis est euident. Hæc autem eleuatio etiam supponit necessariò in eo, quod eleuatur, aliquā vim actiuam ei intrinsecam: alioqui hic modus eleuationis reduceretur ad primum, quem ostendimus non posse fieri per solam extrinsecam denominationem vel coniunctionē causæ agentis.

Quod præterea declaratur, quia hæc eleuatio per coniunctionem superioris causæ dicitur habitudinem ad illud, cui talis superior causa coniungitur, vt illud eleuet: ergo, vel est coniunctio vnius agentis ad aliud, habens aliquam vim actiuam, vel partialem, vel instrumentalem, & habetur intentum: vel est coniunctio rei habentis totam virtutem agendi ad rem, quæ nullam habet: & sic non coniungitur cum illa ad agendum. Dici potest, esse coniunctionem principalis agentis ad instrumentum, quod prius natura, quam coniungatur principali agenti, non habet vllam potentiam actiuam, sed tantum passiuam, vt eleuetur. Sed cum supponamus, hanc eleuationem non esse per impressionem alicuius rei in ipsum instrumentum: manifestus error est, existimare, hæc instrumenta eleuari per potentiam passiuam. Nec refert, quod, rem aliquam esse eleuabilem, vt sit in-

Fr. Suarez. Tom. 1.

strumentum Dei, videatur per modum potentie passiuæ significari: quia Theologus, vel Philosophus, non debet ex modo significandi vocabulorum decipere: nam etiam, esse visibile, vel intelligibile, significatur per modum passionis, & tamen non indicat potentiam passiuam, sed aptitudinē tantum ad terminandum extrinsecū actum: & si aliqua potentia illa voce indicatur, potius est actiua ad imprimendam speciem visibilem, quam passiuā, cum nullo modo sit ad aliquid recipiendum. Sic ergo in præfenti, aquam esse eleuabilem ad efficiendam gratiā, non potest esse potentia passiuā in aqua, cum non sit ad aliquid recipiendum, & potentia passiuā nihil aliud sit, quam capacitas seu potentia ad aliquid patiendum: passio autem sine receptione intelligi non potest. Igitur, esse eleuabile hoc modo vt instrumentum, proximè dicit denominationem à principali agente, quod est Deus, qui voluntate sua, & speciali auxilio potest coniungi tali rei ad vtendum illa vt instrumento. Vnde quoad hoc, eleuatio illa in actu primo, sola denominatio extrinseca est, & idèd non requirit potentiam passiuam, vt instrumentū eleuabile sit, sed solum aptitudinem, vt sic denominetur: hæc autem aptitudo necessario debet fundari in aliqua potentia actiua intrinseca, quæ ex parte instrumenti supponatur, vt per illam possit simul agere cum principali agente: nam sola denominatio extrinseca non potest ad hoc esse sufficiens, vt probatum est. Quin potius, quando aliquid est eleuabile ad agendum per potentiam tantum passiuam, reuera proxime & immediate non est eleuabile ad agendum, sed ad recipiendum aliquam formam, & aliquid esse: imo neq; est eleuabile, vt per se seu per suam entitatem agat, sed vt sustentet formam, quæ est principium agendi: & hoc modo dicatur quasi denominatiue agens, vt videre licet in aqua, quatenus dici potest eleuabilis ad calefaciendum: & idem est in similibus: si autem aliquid est eleuabile ad agendum per formam intrinsecam & inhærentem, ita tamen, vt non solum sustentet formam, quæ est principium agendi, sed etiam ipsum per se vere agat, & influat in effectum; quidquid huiusmodi est, non est eleuabile per solam potentiam actiuam, nec per passiuam tantum, sed per vtamq; quia passiuā requiritur ad recipiendum formam; actiua vero ad cooperandum illi: & hoc modo, sine dubio, potentie animæ nostræ sunt eleuabiles ad actus supernaturales, qui alio modo non possent esse vitales: multoq; minus possent esse liberi, vt statim amplius declarabitur.

Soluntur argumenta pro sola extrinseca eleuatione proposita.

EX his ergo manifestè, vt existimo demonstratum est, sine fundamento potentie actiue, quæ in his instrumentis supponatur, non posse intelligi subordinationem seu eleuationem, quæ constituantur in actu primo ad agendum. Sed antequam vltius progrediamur, oportet argumenta soluere, quæ contra hoc fiebant, vt nulla relinquatur dubitandi ratio. Ad primum iam ostensum est, quam repugnantiam inuoluat illa sententia, & cur sit impossibilis, & insufficiens illè eleuationis modus: quia ex illo sequitur, creaturam eleuari ad agendum sine potentia agendi, aut præsupposita, aut de nouo data. Quod autè dicitur, sufficere imperium Dei, vt creatura illi obediat & cooperetur, est quidem verum, quia illud imperium esse non potest, nisi in creatura supponat potentiam ad obediendum, vel illam conferat: potentia autem ad obediendum in præfente est potentia ad agendum, quia id, quod præcipitur, est vt agat: vnde cum de nouo non detur vt ostensum est, necesse est vt supponatur. Dices, hoc solo, quod Deus efficaciter velit, creaturā agere, ipsa incipiet

T. 2

incipiet

capiet habere virtutem agendi, etiamsi antea illam non habeat, nec de nouo eam recipiat per aliquam rem superadditam: sed solum per imperiū Dei. Sed hoc apertam inuoluit contradictionem, agendo de virtute intrinseca, quia instrumentum ex parte sua constitui debet in actu primo: quia, si voluntas Dei non immutat realiter creaturam, quia vult ut in instrumento, non potest illam in se reddere potentiorē & magis actiuam, quā antea erat: ergo, ut Deus possit habere talem voluntatem, debet necessario supponere in creatura vim aliquam, ut possit efficere accidente imperio Dei, & concursu accomodato ad agendum, qui ratione illius imperij seu voluntatis diuinæ, tribuitur.

Ad secundum.

Et hinc patet responsio ad secundum: totum enim id, quod dicitur in antecedente, de efficacia diuini imperij, verissimum est, semper tamen supponitur diuinum imperium, cum sit prudentissimum, non cadere nisi in rem possibilem: & consequenter, vel supponere, vel cōferre creaturæ potentiam præstādi id, quod imperatur, ita ut, si imperium sit de recipiendo, supponat in creatura capacitatem passiuiam: si vero sit de agendo, supponat virtutem aliquam agendi, & quod deest, suppleat, vel de nouo det illam: nam in altero istorum eius efficacia consistit. Vnde si in cōsequente, quod in illo argumento inferitur, sermo esset de constitutione in actu primo, coadiuuando, vel eleuando potentiam inchoatam & imperfectam, prima esset illatio, & sic totum argumentum recte concluderet, affirmandam esse potius, quā negandam potentiam actiuam obedientialem instrumentorum Dei, ut ea supposita possint in illo modo in actu primo constitui per diuinum imperiū efficaciter: tunc illa verò est impossibilis talis modus constitutionis in actu primo, ut ostensum est.

Ad tertium.

Tertium argumentum nullius est momenti: nam actio simplex potest à duplici virtute pendere, ut à virtute causæ secundæ & primæ. Et, quamuis actio simplex ut sic, ex se non requirat duplicem virtutem in agente, tamen, ut possit procedere à duobus propriè & per se, ex parte illorum requirit in utroque virtutem: & ita requirit duas virtutes, vel totales diuerforum ordinum, ut, verbi gratia, causæ primæ & secundæ, vel partiales eiusdem ordinis, ut in duabus causis proximis simul concurrentibus: vel principalem & instrumentalem, ut in præsentē. Quod autem dicitur, virtutem principalis agentis communicari instrumento, verba tantum sunt sine re ad præsentem materiam applicata quia virtus diuina non communicatur his instrumentis per aliquam participationem, quæ à tali virtute in ea deriuatur, neque per se ipsam potest formaliter communicari, ut satis probatum est.

Ad quartum.

In quarto argumento, æquiuoca esse potest illa propositio assumpta: instrumentum non agit in virtute propria, sed principalis agentis: si enim sit sensus, instrumentum non habere virtutem per se sufficientem ad effectum, neque in genere causæ proximæ, neque etiam in genere causæ primæ, ideoque non posse influere in effectum principalis agentis, nisi ab eo specialiter motum & adiutum, ut virtute sua suppleat improprietatem, & insufficiētiā instrumenti, sic est verissima illa propositio, quæ in hoc sensu communissima est, præsertim in instrumentis, quæ philosophi coniuncta vocant: tamen in hoc sensu nihil ad intentionem arguentis conducit: quia hoc modo omnes fatemur, hæc instrumenta diuina non agere in virtute propria, sed Dei. Alius sensus esse potest, magisque conformis intentioni arguentis, instrumentum non agere per virtutem aliquam, quā in se intrinsecè habeat, sed per solam virtutē extrinsecam principalis agentis: & hic sensus est plane falsus: & repugnat principiis positīs, & ab omnibus admīssis: quia non potest instrumentum agere, nisi in suo ordine prius sit constitutum in actu primo:

constituitur autem in actu primo per virtutē agendi, non extrinsecam, quæ illius non est, sed intrinsecam, quæ sit in ipso, vel potius sit idem, quod ipsum: vnde, si aliqua huiusmodi virtus in eo non supponatur, impossibile est, quod per aliquam immediatam coniunctionem ad virtutem principalis agentis in actu primo constituatur, ut satis demonstratum est.

Ad quintum eadem fere est responsio: illa enim propositio: causa inferior perficitur in ratione causæ ex coniunctione, & subordinatione ad superiorem absque superaddita entitate, potest quidem habere verū sensum, si in causa inferiori supponatur aliquid, quo possit esse causa, seu (quod idem est) quo habeat aliquam vim causandi, quamuis imperfectā quæ perfici dicitur per coniunctionem ad superiorem, non formaliter & in se, sed cooperatiue, ut sic dicam, & in ordine ad actionem, & hic sensus satis indicatur in ipsis nominibus causæ in ferioris & superioris. Quod autem sit causa inferior, nihil in se habens, quo possit esse causa, repugnans est: rursus quod, nihil nouum recipiens, perficitur in ratione causæ per coniunctionem, nescio quā, ad superiorem, contradictionem apertam inuoluit: quia, si nihil in se habet, quo causare possit, quomodo causa inferior appellatur, antequam superiori coniungatur, ut per eam coniunctionem perficiatur in ratione causæ? Aut, si ante coniunctionem nullo modo est causa, etiam in actu primo remoto vel obedientiali, quomodo coniungi dicitur superiori causæ, ut perficiatur, & non potius, ut in esse causæ constituatur? aut quomodo id, quod ex se nullo modo est causa, per coniunctionem ad superiorem simul constituitur formaliter in actu primo in ratione causæ imperfectæ, & perficitur in completa ratione causæ? Adde, quod illa coniunctio, nulla supposita actiuitate ex parte causæ imperfectæ, intelligibilis non est.

In sexto argumento, & in primo eius exemplo, ad e. q. duo continentur falsa: primum est, lumen, quo illi. & i. m. minantur colores, non in hærere in ipso corpore aff. p. m. fecto colore quoad extrinsecam superficiem eius: nulla enim philosophica ratione id negatur, cum tamen ipsa ferè experientia contrarium suadere videatur. Sed sit hoc erratū tolerabile, seu ut cuius probabile, illud certe intolerabile est, quod existiment, colores nullam habere virtutem actiuam propriam specierum sensibilium, sed totā esse in lumine, quo illuminantur, siue extrinsecè, siue intrinsecè: est n. hoc contra omnium philosophorum sententiam quia lumen non habet vim efficiendi speciem repræsentatiuam albedinis, sed ab ipsa albedine principaliter determinatur talis actio ad efficiendam talem speciem. Quod ergo colores non illuminati, dicuntur visibiles tantum in potentia, non est, quia ex se non habent aliquam virtutem actiuam specierum, sed quia illa uti non possunt, nisi illuminentur. Vnde fortasse est incompleta illa virtus, & à lumine in sua actione iuuatur, siue aliqua tamen vi actiua coloris non posset intelligi illa actio: vnde hoc exemplum potius confirmat sententiam nostram.

Secundum exemplum de phantasmate supponit sententiam incertam, quod phantasma sit proprium instrumentum ad producendam speciem: illa vero supposita, necessarii dicendum est, phantasma ex natura sua habere aliquā vim actiuam illius speciei, esse tamen insufficientem & improprietatē: & ideo indigere cōsortio superioris virtutis, ut possit efficere: & hoc modo potest aliquo modo intelligi, quod constituatur in actu primo ad agendum per coniunctionem ad intellectum agentē, etiamsi nihil sibi in hærrens recipiat, modo in superioribus explicato: si autem phantasma, neque ex se habet actiuitatem vllam, neque aliquid recipit ab intellectu agēte, intelligi non potest, vel explicari, quomodo eleuetur, aut quæ sit illa coniunctio cū intellectu agēte, per

per quam eleuari dicitur: hoc ergo exemplum etiam confirmat intentionem nostram.

Tertium
exemplum

Tertium exemplum de motu celi rem falsam, vt existimo, assumit, non est enim instrumentum ad agendum motus celi, nec per illum intelligentia aliquid influit: sed, si fortasse habet aliquam influentiam, mediante celo, necesse est, vt in ipso celo sit aliqua virtus actiua & instrumentalis respectu intelligentiæ, siue illa sit per motum, aut cum motu impressa, siue innata, pendens tamen in actione sua à motu intelligentiæ.

Quartum

Ad quartum dicendum est, calorem eo modo, quo est instrumentum, habere ex se aliquam actiuitatem innatam & intrinsecam, vt coniunctus varijs formis possit varios effectus producere: & sine hac actiuitate cōnaturali impossibile est intelligere, calorem esse aptum & cōnaturale instrumentum ad varios effectus, prout varijs & distinctis formis coniungitur.

Quintum
de concursu
intellectus
& voluntatis
ad actus
supernaturales.

Tandem idem conuincit quintum exemplum de intellectu & voluntate, non solum, prout eleuari possunt ad supernaturales actus efficiendos cum solo speciali concursu Dei absq; habitu, vel qualitate superaddita per modum actus primi, vt probabilius esse existimo, sed etiam, vt eleuantur ad eisdem actus cōnaturaliter efficiendos per habitus infusos quia in priori modo eleuationis procedunt rationes hætenus factæ, in posteriori autem modo procedit specialis ratio horum actuum. Nam diſt. potentia eleuantur ad efficiendos illos actus vitali modo, ita vt in eorum effectum vitaliter influant, & cōsequenter per eos vitaliter informenur: ad hunc autem modum agendi non satis est eleuatio ad agendum denominatiue tantum, neq; per subordinationem extrinsecam, quia illud reuera, non est agere, vt sæpe dictum, & varijs modis probatum est: neq; intrinsecè per formam inherenterem, quæ sit totale principium agendi, quia hoc non satis est ad actionem vitalem, cum potentia, in qua inest talis forma, tantum concurrat, sustentando formam, & recipiendo actionem, quæ ab illa procedit.

Obiectio.

Dices, hinc sequi, esse in his potentijs partialem virtutem actiuam horum actuum supernaturalium naturaliter ipsis congenitâ: cōsequens autem (vt dicunt quidam) non est verum: quia non parum in hoc fauetur errori Pelagij, cum aliquid tribuat naturæ secundum se, respectu supernaturalium actuum: ergo. Respondetur, si sit sermo de partiali virtute actiua absolute & simpliciter, abstractendo ab hoc quod illa virtus dicatur naturalis, vel obediencialis, principalis vel instrumentalis, omnino dicendum est, quod in his potentijs ex præcisa natura sua confideratis, sit aliqua vis actiua imperfecta & inchoata ad efficiendos hos actus supernaturales, hoc autem nō solum nihil habet periculi, aut doctrinæ minus turg, verum etiam parum erit tutum, parumq; consentaneum principijs fidei, id negare: quia sicut est de fide certum, has potentias solis naturæ viribus cum concursu generali non posse elicere hos actus, ita etiam est de fide certum, cum supernaturali auxilio (quicquid illud sit) posse illos efficere: & consequenter est etiam certum, has potentias ita esse ex natura sua institutas, ac conditas, vt natę sint eleuari per diuinam gratiam ad hos actus efficiendos. Ex hoc autem principio, adiuncto alio fere euidenti naturaliter, scilicet, actus vitales saltē ex natura sua postulare, vt actiue fiant à potētia vitali, non denominatiue tantum, sed emanatiue (vt sic dicam) vere ac per se profluendo ab ipsâ, plane concluditur, has potentias ex natura sua posse eleuari ad hos actus hoc modo cōnaturaliter efficiendos: vnde sicut non est tutum, negare conclusionem Theologicam, quæ ex vno principio de fide, & alio naturali sequitur: ita non potest tutò negari esse in nostris potētijs secundum

Fr. Suarez. Tom. 1.

A dum se hanc aliqualem actiuitatem inchoatam, quæcunque illa sit.

Vnde, quod August. dixit. i. de Prædest. Sanct. c. 5. *Possē habere fidem, natura est hominum, habere autem, gratia est fidelium*, non solum est verum ratione potentia receptiua, sed etiam ratione huius potentia actiua, saltē inchoatæ & imperfectæ: quia fides (sermo est de actuali) haberi non potest recipiendo tantum, sed coagendo, & cooperando gratia excitanti & adiuuanti. Fundamentum autem huius operationis necessario esse debet in ipsa natura: quia non potest totum ab extrinseco provenire, illud autem fundamentum nihil aliud est, quam actiuitas aliqua, cum non sit sola receptiua potentia. Denique hoc multo certius apparet in his actibus supernaturalibus, quando libere fiunt: quia, quod sint nobis liberi, non habent formaliter & præcisè ex eo, quod sint à Deo, quia vt sic non comparantur ad nos actiue, sed passiue: liberum autem vt liberum, nō est in recipiendo, sed in agendo, vt non obscure significauit Concilium Trident. sessio. 6. can. 4. & latius traditur in prima Secundæ: neque etiam hi actus formaliter habent, quod sint liberi, ex eo quod ab habitibus procedunt: quia neque ipse habitus est liber, nisi in quantum potētia illo vt potest cum vult: ergo hi actus habent, quod sint liberi ex influxu libero ipsius potentia: necesse est ergo, vt potentia non solum per habitum, sed etiā per se ipsam influat in hos actus: non potest autem per se influere, nisi ex se in entitate sua habeat aliquā vim actiuam ad tales actus: nam si illam ex se non haberet, non posset ei intrinsecè & intimè addi, sed solum posset adiungi actiuitas, quæ est in habitu vel forma superaddita vel in aliquo extrinseco cooperante, quod non est, sufficiens, vt ostensum est. Et propterea rectè dixit Augustinus, libro de Spiritu & litera, *liberum arbitrium naturaliter attributum à creatore animæ rationali esse vim mediā, quæ vel intendi ad fidem, vel inclinari ad infidelitatem potest*. Et de hac possibilitate loquitur in lib. i. de gratia Christi capit. 50. cum ait, *naturalem possibilitatem peccato esse vitiatam*, ideoque inermem ac infirmam ab Ambrosio vocari: non enim possibilitas passiuæ infirmata est per peccatum: eadem enim semper manet, sed actiua eatenus infirmata est, quatenus destituta est consortio iustitiæ, & habitum gratia. Denique ad saluandam vitam & libertatem in actibus supernaturalibus, necessariam existimauerunt hanc actiuitatem Driedo de conc. lib. arbitrij, & præd. cap. 3. Ruard. artic. 7. Bellarminus lib. de gratia & lib. arbit. capit. 15. qui etiam videndus est libro 3. capit. 10. Non ergo per hanc vim actiuam inchoatam & imperfectam nostrarum potentiarum ad actus supernaturales fauemus errori Pelagij, sed fugimus errorem Lutheri: Pelagius enim non ideo damnatus est, quia vim aliquam actiuam imperfectam nostræ naturæ attribuit, sed quia totam vim propriam & principalem in ea posuit: neque Concilia, quando illum damnant, negant nostris facultatibus naturalibus omnem vim ad hos actus, sed aliqualem potius supponunt, dum aiunt Deum nos adiuuare, & facere vt faciamus, & nos libere consentire gratia vocanti cum adiuuantis auxilio, & alia similia, quæ sine aliqua vi actiua intrinseca, & innata ipsis potētijs, neque intelligi possunt. An verò hæc vis actiua dicenda sit naturalis vel obediencialis, principalis vel instrumentalis, id est in Theologorum disputatione positum, quæ non est huius loci propria, de illa tamen infra non nihil attingemus, hoc ergo exemplum tantum abest, vt nostram sententiam impugnet, vt potius ad illam confirmandam plurimum conferat.

T. 3

Neces-

Necessitas potentia obedientialis actiua, ex dictis concluditur.

Quod haftenus diximus, manifestum est, ut opinor, demonstrant impossibilem esse eleuationem creaturæ, ut sit verum ac proprium instrumentum physicum, per se, realiter, ac immediate influens in effectum Dei principalis agentis, non per qualitatem aut nouam entitatem illi inditam, sed per entitatem suam ut substantiam diuinæ voluntati, & specialissimo concursui impossibilem (inquam) esse hunc eleuationis modum, nisi in entitate creaturæ, quæ hoc modo eleuanda est, supponatur aliqua actiuitas in ordine ad talem actionem. Quæ actiuitas secundum se considerata, priusquam talis res à Deo eleuetur, assumatur, vel assignetur in instrumentum, ita ut paratū habeat proportionatū concursum, est remota & fundamentalis, & obedientialis à nobis vocatur propter rationes præcedentis sectionis assignatas, quas in solutionibus argumentorum magis declarabimus. Igitur, quod hæc vis actiua necessaria sit, contra prædictos autores concluditur. Primum à sufficienti partium enumeratione, quia ostensum est, sine hac actiuitate impossibilem esse eleuationem per solam cooperationem diuinæ virtutis extrinsecæ ipsi instrumento, & principaliter operantis cum illo, & per illud: sed ipsi admittunt, hunc modum eleuationis Deo esse possibilem: ergo necesse est, ut etiam admittant hanc actiuitatem in entitate eleuanda. Secundo, quia necesse est, terminum actionis (ut ipsi etiam dicunt) præhaberi aliquo modo in principio actionis tam principali, quam instrumentali, modo scilicet accommodato ipsi principio, id est, formaliter, aut virtualiter, vel instrumentaliter, quia nemo dat, quod non habet aliquo modo: sed non potest illa res, quæ in instrumentum assumitur, præhabere seu continere terminum actionis per entitatem omnino à se distinctam, quam in se nullo modo recipit, quia, si illam in se non habet, quomodo per illam dicetur habere aliud? ergo necesse est, ut per suammet entitatem præhabeat illum terminum, virtute saltem remota & obedientiali. Tertio, quia res, non existens, neque habens entitatem actualem, non potest eleuari, ut sit instrumentum, ut concedunt aliqui ex dictis autoribus, & in sequentibus sectionibus demonstrabitur: sed huius non potest alia ratio reddi, nisi quia oportet, ut instrumentum huiusmodi per suam entitatem influat in effectum, & ut ipsamet entitas instrumenti concurrat aliquo modo ad constituendum & complendum principium actuum per se talis effectus: ergo totum hoc necessarium est in huiusmodi instrumentis: non potest autem hoc intelligi sine aliqua vi actiua intrinseca ipsi instrumento, quæ cum non sit superaddita, oportet ut sit innata; & hanc nos vocamus obedientialem.

Hæc tamen rationes omnes solum procedunt contra eos, qui admittunt, possibilem esse illam eleuationem creaturæ ad operandum ut instrumentum physicum Dei respectu gratiæ vel aliorum effectuum omnino supernaturalium. Vereor tamen, ne aliquis coniungens has nostras rationes cum rationibus in principio factis contra hanc potentiam obedientialem, inde potius concludat, hanc eleuationem esse impossibilem, in hunc modum concludendo. Intelligi non potest talis eleuatio sine prædicta obedientiali potentia actiua: sed non videtur posse etiam intelligi, quæ talis potentia actiua obedientialis sit in rebus propter rationes superius factas: erit ergo talis eleuatio impossibilis. Propter hanc ergo causam oportet, non solum ex principio ab alijs concessio, sed absolute & simpliciter declarare, hanc potentiam non esse impossibilem: hoc autem præcipue fiet soluendo rationes omnes in principio adductas: nam si in huiusmodi eleuatione & actiuitate,

A nulla inuenitur repugnantia, & contradictio, quam humana mens non dissoluat, non est, cur negetur huiusmodi potentia in creatura.

Vnde formatur prima ratio, quia ad omnipotentiam Dei pertinet, ut possit uti creatura sua ad omnem effectum, & secundum omnem modum & rationem non inuoluentem contradictionem: ergo, si in hoc genere eleuationis non inuoluitur repugnantia, ad omnipotentiam Dei pertinet, ut possit uti creatura ut instrumento ad omnem supernaturalem actionem, in qua talis repugnantia vel contradictio inuenta non fuerit: ergo & è conuerso ad debitam subordinationem seu subiectionem creaturæ ad Deum spectat, ut in se habeat fundamentum sufficiens, per quod possit obedire Deo ad huiusmodi instrumentalem usum. Maior ex terminis videtur per se nota, quia ad omnipotentiam Dei spectat, ut se extendat ad omne possibile, & ad omnem modum operandi possibilem & non implicantem contradictionem: ergo, si hic modus operandi per creaturam ut per instrumentum, non inuoluit contradictionem, sub omnipotentia Dei continetur.

Et confirmatur, quia si Deus non potest nunc uti sua creatura hoc modo, vel est, quia non potuit illam talem condere, ut sibi ad hunc usum posset deferuire; vel quia noluit. Neutrum dici potest: ergo. Prior pars minoris probatur, quia est implicatio in terminis, dicere ex parte obiecti seu creaturæ non inuoluit repugnantiam in hoc, quod constituitur apta & subiecta ad hunc usum; & tamen quod Deus non potuerit illam talem concedere: quia id prouenire non posset, nisi ex imperfectione & limitatione potentie Dei. Quod autem in illo obiecto non inuoluitur repugnantia, constabit, ut dixi, soluendo difficultates omnes, & per se videtur maxime verissimile, & consentaneum diuinæ omnipotentie, quod potuerit creaturam condere subiectam, seu subijubilem quoad hunc usum operandi per illam, etiam ea, quæ sunt ultra naturales vires creaturæ, in quibus aliunde specialis repugnantia non inuoluitur. Altera vero pars minoris, scilicet creaturam non carere hac facultate, quia Deus noluerit talem illam condere, quamuis potuerit, facillime sua deri potest: nam in primis nullo verisimili fundamento negari potest, Deum noluisse hoc efficere; nam, cum potuerit id velle, unde constat nouisse? Deinde conuincietiam potest, hoc ipso quod voluit Deus creaturam condere, necessariò voluisse cum prædicta subiectione illam constituere: tum quia non potuit Deus creaturam condere, quin habeat perfectissimum ac supremum illius dominium, & consequenter potestatem utendi illa in omnem usum non repugnantem; tum etiam, quia, ut infra ostendam, illa potentia seu facultas, quæ ex parte creaturæ supponitur, ut possit Deus illa uti prædicto modo, est in re ipsa omnino indistincta ab entitate creaturæ, & ideo est inseparabilis ab illa: non ergo potuit Deus velle creare illam entitatem, quin etiam voluerit creare illam cum dicta facultate & subiectione. Quod si potuisset Deus aliquam entitatem creare, & non dare illi prædictam facultatem & subiectionem, impossibile esset eandem entitatem condere cum tali facultate & subiectione, quia, vel non esset eadem entitas, sed alia, vel habens aliam adiunctam, vel, si esset eadem, eandem, quantum in se est, haberet vel non haberet facultatem agendi: quia idem manens idem, semper est natum facere idem. Quod si entitati creatæ ut sit non repugnat condi cum hac facultate, de nulla entitate creata affirmari potest, hoc ei repugnare, nisi vel in aliqua peculiari actione, vel in aliqua entitate specialis aliqua ratio repugnantie ostendatur, quod an interdum contingat, ad præsens institutum non refert; aliquid tamen attingemus in solutionibus argumentorum.

Dicitur vero aliqui, hoc discursu solum ostendi, esse

esse in creatura potētiam obedientialem, ut eleuari possit in instrumentum: non tamen probari, illam potētiam esse actiuam, sed passiuam obedientialem: quia proximè non est ad efficiendum, sed ad hoc, ut creatura possit eleuari à Deo. Sed hæc responsio in superioribus dictis impugnata est: nam propter solam verborum figuram, seu similitudinem, huiusmodi potētia, non ut actiua, sed ut passiua, concipitur: quamuis autem eleuari passiuè significetur, non tamē illo verbo significatur propria receptio alicuius actionis, seu passionis vel formæ, ad quam potētia obedientialis passiua sit necessaria, sed significatur denominatio quædam proueniens ex cōsortio plurium agentium & subordinatione vnius ad aliud, quomodo causa secunda dici potest iuuari à prima in agendo, & natura sua esse apta ut ita iuuetur, quæ aptitudo non fundatur in potētia passiuā, sed in actiua potius inferioris ordinis. Sic ergo in præfenti (seruata proportione) creatura est apta, ut eleuetur à Deo in instrumentum, non per potētiam passiuā, cum in eleuatione nihil receptura sit, sed per actiuam inchoatam & imperfectam ac obedientialem, cum ad agendum eleuanda sit, & sine illa ut actiua illa eleuatio omnino repugnet, ut ostensum est.

Secunda ratio seu coniectura sumi potest ex potētia obedientiali passiuā, quam Theologi ponunt in creatura ad recipiendas formas supernaturales & præternaturales, ut ad gratiam, vniōnem hypostaticam, visionem beatificam, & similes: cuius meminit sæpè D. Thom. præsertim in 1. dist. 4. quæst. 2. art. 2. ad 4. ubi dicit, Deum indidisse materiæ primæ duplices rationes, scilicet, causales & obedientiales, per quas omnes res nate sunt obedire Deo. Idem repetit in 2. dist. 8. quæst. 1. art. 2. & in 3. dist. 2. quæst. 1. art. 1. & quæst. 8. de verit. art. 4. ad 13. & idem indicat 1. p. quæst. 15. art. 2. & 4. & hac 3. p. quæst. 1. art. 3. ad 3. & q. 11. art. 1. Et eandem potētiam passiuam obedientialem agnoscunt omnes eius discipuli. Capreol. & Hsp. quæst. 1. prolog. Palud. & idem Capreol. in 4. dist. 1. quæst. 1. Caietan. 1. p. quæst. 1. art. 1. & tom. 3. opus. tract. 3. quæst. 2. & Ferr. 1. contr. Gent. cap. 5. & 3. cont. Gent. cap. 156. ergo similiter non repugnat esse creaturis potētiam actiuam obedientialem. Hæc congruentia videtur planè esse D. Thom. quæst. 6. de potētia art. 4. ubi, cum adduxisset sententiam Gregorij 2. Dialog. cap. 30. & 31. dicentis, creaturas cooperari Deo in actionibus miraculosis potestatiuè, hac ratione hoc ipsum ex eodem confirmat. Quia, si hominibus data est (inquit) potestas filios Dei fieri, non est mirum, si ex potestate mira facere possint. Deinde eadem consequentia probatur: primo, quia, si aliquæ rationes sunt contra potētiam actiuam obedientialem, eandem difficultatem ingerunt contra passiuam, & eisdem modis in vtraque soluendæ sunt, ut patet in solutionibus argumentorum. Secundo, quia non minus pertinet ad omnipotētiā Dei, quod creaturæ illi obediant in agendo, quam in recipiendo, sicut autem non possunt illi obedire in recipiendo, nisi habeant potētiam passiuam; ita neq. in agendo, nisi habeant actiuam, cum denuo illam non recipiant, ut supponimus: quale enim est imperium seu actus qui imperatur, talis esse debet potētia in eo, cui imperium imponitur.

Tandem probatur consequentia, quia ex parte ipsarum potētiarū non est maior repugnantia, ob quam potētia passiuā possit extendi extra naturæ terminos, & actiua non possit: imò quodammodo videtur esse minor repugnantia in actiua, quia actio quæ ab illa fluit, min⁹ intrinseca illi est, quam susceptio potētiae passiuæ, quæ intrinsecam recipitur. Respondent aliqui, negando primam consequentiam huius rationis, & omnes probationes eius, quia de intrinseca ratione potētiae obedientialis est, quod sit intrinsece passiuā: sic enim ab omnibus dehniri

solet, quod sit aptitudo ad recipiendum aliquid ab eo, cui præter, vel supra naturam res obedire potest, ut sumi potest ex D. Tho. citatis locis: & ex ipsa voce obedientialis potētiae videtur colligi: quia, sicut imperare est agere aut mouere, ita potētia obediendi ut sic est potētia passiuā: proximè enim & ut talis est, tantum respicit directionem, vel imperium alterius, ad quod non comparatur ut principium agendi, sed recipiendi directionem seu imperium. Sed hæc obiectio nullius momenti est; nam, quod attinet ad definitionem illam potētiae obedientialis, ut illis verbis significatur, non est vniuersalis, sed limitata ad potētiam receptiuam, potest autem similis proportionaliter dari de potētia actiua, vel si abstractè definiatur, non per aptitudinem recipiendi, sed per abstractionem verba describenda esset, ut, verbi gratia, quod sit principium actus, &c. quia nomen principij abstrahit à potētia actiua & passiuā, & similiter nomen actus ab actione & receptione.

Quod verò spectat ad rationē factam tota consistit in solis verbis, vel propriè interpretando, quæ metaphorica sunt, vel ex sola specie locutionis passiuæ inferendo veram passiuam potētiam. Vtrumque declaratur: nam hæc vox potētiae obedientialis attributa rebus inanimatis, aliquid metaphoræ inuoluit: nam hæc res non ita possunt obedire, ut alterius imperium prius percipiant, & deinde exequantur; quomodo potētia obediendi videtur includere potētiam aliquid recipiendi, saltem notitiam imperij superioris: res autem inanimatæ nō cum hac proprietate obedire dicuntur, sed metaphoricè, quia ad nutum diuinæ voluntatis, vel recipiunt, vel agunt, quod Deus vult. Atque hinc fit, ut, licet creatura dicatur obedire Deo, vel subordinari illi in agendo, vel dirigi ab eo, & similia, quæ passiuè significantur, nihilominus his verbis non indicetur aliqua vera passio, & consequenter nec potētia passiuā creaturæ, sed solum vel dependentia, quam à Deo habet in agendo, vel concomitantia necessaria, & subordinatio quædam inter actionem eius, & diuinam voluntatem, ut, hac posita, statim illa ponatur. Quo tandem fit, ut, licet potētia dicatur obedientialis, quasi per metaphoram, ut dixi, & per denominationem extrinsecam, ut per eam explicetur, & modus operandi talis potētiae, & qualis sit actus eius, nihilominus sit verum principium, vel agendi, vel recipiendi. Ex illa ergo denominatione obedientialis colligi non potest, potētiam obedientialem ut sic, limitatam esse ad rationem potētiae passiuæ. Exemplo declarari potest, nam potētia motiua, quæ est in membris corporis humani, quatenus subordinatur appetitui, aut voluntati, & præsertim quatenus per artem dirigi potest, sine inconueniente dici potest potētia obedientialis, quia, quantum est ex se, operatur ad nutum voluntatis humanæ, & ita nata est ab ea moneari, dirigi, &c. & nihilominus (iuxta veriorē sententiam) illa potētia physicè & realiter est tantum actiua, quamuis natura & modus operandi eius, per illam denominationem quasi passiuam explicari possit.

At verò dicunt alij, potētiam obedientialem passiuam non esse veram potētiam realem, sed solum non repugnantiam ad effectus miraculosos: & ideo non posse dari potētiam actiuam obedientialem, quæ reale esse debet, verumtamen principium agendi. Sed hoc non rectè dictum est, potētia enim passiuā obedientialis formaliter & in se non est sola nō repugnantia, quod verisimilius dici posset de potētia, quam vocant obiectiuam, quam intelliguntur habere res, quæ creari possunt, antequam fiant: quia, licet actu nihil sint, esse tamen ac fieri, eis non repugnat: in qua non repugnantia non intelligitur potētia aliqua passiuā ex parte ipsarum rerum: quia illa non repugnantia solum est quædam

Tt 4

negatio:

Copulata
Conimbr.
lib. 1. phys. 2.
12. art. 4.

Responsio.

Obiectio.

Responsio.

Obiectio.

negatio, potentia autem passiva intrinsece includit positivam entitatem eum positivam & reali capacitate alicuius actus. Potentia ergo obediētiā passiva non potest esse sola non repugnantia, sed necessario debet positivam & realem potentiam, ut patet in potentia obediētiā animae ad recipiendam gratiā: nam, sicut positivus & realiter illam in se recipit, ita in illa praeintelligitur potentia & realis capacitas eius: nam actus positivus & realis supponit potentiam positivam & realem proportionatam. Item, quia anima ratione illius potentiae habet causalitatem physicam & realem in genere causae materialis respectu ipsius gratiae, quam sustentat in fieri & in esse respectu compositi: nam ex anima & gratia verè componitur unum compositum physicum tanquā ex actu & potentia reali physica positivā, quae non est nisi passiva obediētiā: haec ergo potentia non tantum est non repugnantia, sed est positivā & realis potentia; illa verò non repugnantia verius ac proprius assignatur ex parte obiecti talis potentiae: est enim ad actum non repugnantem, quamvis praeter & supra naturam sit rectè igitur ex huiusmodi potentia colligimus, posse dari simile genus potentiae intra latitudinem potentiae activae.

*Tertia ratio ex vi a-
ctus poten-
tiae ad a-
ctus super-
naturales*

Tertia ratio (quae est nova confirmatio illationis factae in ratione praecedente) sumitur ex actibus vitalibus supernaturalibus, quos anima nostra, & per intellectum, & per voluntatem, efficit. Sunt enim hi actus secundum fidem supernaturales; & iuxta veriorē, magisque hoc tempore receptam sententiā, in substantia, specie, & entitate sua supernaturales sunt. Rursus negari non potest, quin hi actus effectivè fiant à nostris potentijs, ut planè definit Concilium Trident. sess. 6. can. 4. quod necessario intelligendum est de his actibus, etiam quatenus supernaturales sunt; tum quia Concilium planè loquitur de supernaturali actu ut sic loquitur enim de hoc actu, quatenus per illum homo se ad iustificationem disponit ac preparat; tum etiā quia, si tota entitas actus essentialiter supernaturalis est, non potest entitas actus fieri à potentia, quin secundum suam supernaturalitatem ab eadem potentia fiat. Imo, quamvis nō tota substantia actus esset supernaturalis, dummodo supernaturalitas non ponatur in sola denominatione extrinseca ab aliquo influxu Dei, vel alicuius habitus (quod absurdissimū est) necesse est, modum illum, quo actus supernaturalis dicitur, quidquid ille sit, esse elicivē à potentia, cuius est actus: quia secundum illam rationem & modū vitalis est, & liber esse potest, ipsamque potentiam vitaliter informat. Ad hos ergo effectus necessaria est in his potentijs aliqua vis activa, quae ad agendum extra naturae limites extendatur ex motione seu auxilio Dei supernaturali: ergo datur in his viribus animae potentia obediētiā activa respectu horum actuum: ergo eadem ratione dari potest in alijs rebus.

Prima consequentia declaratur ex his, quae paulo ante diximus, quia hi actus non possunt manare effectivè à sola qualitate superaddita, tanquā à proximo & formali principio agendi ex parte ipsius animae, sicut nonnulli putant, visionem beatam esse activè à solo lumine gloriæ, & actus fidei, spei & charitatis à solis suis habitibus: ostendimus enim paulo ante hoc repugnare his actibus, hoc ipso quod vitales sunt, multoque evidentiū quod liberi sunt. Necesse est ergo, quod ipsi met potentiae animae per suas entitates influant in hos actus; & è contrariō quod ipsi met actus, etiam quatenus supernaturales sunt pendeant ab habitu, vel auxilio. Loquor autem in tota hac ratione de actibus quatenus supernaturales sunt specificativè, & designando totam rationem formalem quae sit, & abstraho nunc à ratione formali sub qua, & ab alio modo loquendi in quo per quandam accommodationem solet effe-

ctus secundum unam rationem tribui vni causae, & secundum aliam alteri: quomodo dicunt aliqui actum supernaturalem, ut actum vitalem vel liberū, esse à potentia, ut supernaturalem verò, ab habitu vel auxilio: hoc enim nihil ad praesens refert, dummodo certò constet, totam supernaturalem entitatem actus, prout in re est, physicè & effectivè manare immediate à potentijs animae, & à proprijs entitatibus earum: nam hoc satis est ad concludendum esse in his potentijs virtutem aliquam actuum respectu horum actuum, quae esse non potest superaddita, sed esse debet omnino intrinseca & innata, quia haec vis activa distincta est ab illa, quae datur per qualitatem superadditam.

Dicunt verò aliqui, hanc vim activam in his potentijs non esse obediētiā, sed naturalem, imò aliqui volunt esse virtutem principalem, quamvis non integram. Sed de hoc modo loquendi dicam statim, & ostendam, verius dici obediētiā. Nunc illud argumentum nobis sufficiat, quod potentia activa & passiva, teste Aristotele, proportionem inter se servant; sed potentia receptiva, quam anima habet ad hos actus, etiam si innata sit, nō naturalis, sed obediētiā dicitur: ergo idem dicendū est de virtute activa. Denique quomodo docuimus vocetur, hinc saltem concludimus, dari in alijs rebus similem vim activam innatam ad cooperandum Deo imperanti & motenti in supernaturalibus actionibus & effectibus. Probatur haec ultima consequentia, quia non est maior repugnantia in alijs rebus, quā sit in his, imò quodammodo maior poterat esse repugnantia in his actibus, quia vitales sunt, & maiorem quandam dependentiam habere videntur ab intrinseco & connaturali principio. Atque hinc confirmatur haec ratio cum praecedente: nam propria obediētiā potentia primum omnium, ac praecipue veluti experimento cognita est à Theologis in animabus nostris quatenus capaces sunt actuum & habituum supernaturalium, de alijs autem rebus vix potest certo aliquo effectu constare esse in eis potentiam ad recipiendum aliquam formam supernaturalem, quamvis constet, multa in eis fieri posse supernaturali modo; quamvis de humanitate constet ex fide habere capacitatem obediētiā ad modū unionis hypostatice cum divina persona. Ex hac verò capacitate obediētiā, quae ex effectibus certis colligimus in quibusdam rebus, inferimus dari similem seu proportionalem in alijs rebus ad eos effectus, in quibus specialis repugnantia vel implicatio contradictionis inuenta nō fuerit: ergo simili modo rectè argumentamur ex effectibus quos in nobis & à nobis esse rectè fide credim⁹, ad alios, qui per alias creaturas fieri aut fieri possunt. Eò vel maxime, quod hi effectus nō sunt in utilitati Deo, per alias creaturas operanti.

Quartò non videtur contemnenda coniectura, quam praecedente sect. afferebamus ex naturalibus exemplis, nam calor natura sua esse dicitur instrumentum subordinatum respectu diversorum agentium in ordine ad effectus se ipso perfectiores, & ut sic dicitur habere aliquam vim activam instrumentariam & connaturalem respectu illorum: quid ergo mirum quod creatura respectu sui creatoris possit habere vim instrumentariam obediētiā? Et augeri potest hae coniectura ex instrumentis artis, sicut enim materia naturalis est in quadam potētiā obediētiā respectu humanae facultatis & ingenij ad recipiendas formas artis; ita in ratione instrumenti subijcitur eidem arti ad efficienda mira opera, quae vim naturalem talium instrumentorum excedere videntur: ergo credibile est posse Deum altiori modo uti sua creatura ut instrumento ad supernaturalia opera divinae artis & omnipotentis; ac consequenter, quod in eisdem rebus creatis supponatur aliqua vis activa, quae possint Deo sic operanti cooperando obedire.

Quintò

Quintar-
tio ex illi-
matione
divina po-
tentia.

August.
Chryso-
stom.
D. Thom.

Sexta pro-
positio ab au-
thoritate.

August.

Bonaui.

Cass.

Quintò non videtur reiicienda ratio in superioribus tacta, quia sine hac virtute actiua intelligi non potest, quòd creatura eleuetur ad faciendū aliquid ultra id quod naturaliter agere potest, ut satis videtur in superioribus demonstratum, & amplius ex solutionibus argumentorum constabit: difficillimum autem creditur est, diuinam potentiam esse in hoc genere operandi adeò limitatam. Et ad hoc cōferunt illa exempla, quibus sepe præced. ostendi, in alijs rebus immutare Deum naturas, & eleuare illas ad aliquid præter vel supernaturale, nihil eis addendo, sed eis sua voluntate vtendo. Atque hic adduci possunt omnia testimonia Scripturæ & Sanctorum, quibus hæc actiuitas instrumentorum Dei confirmari solet, ex quibus plura in præcedentibus secl. adducta sunt, & plura etiam afferam in 3. tomo, tractando de actiuitate sacramentorum; & videri etiam possunt Augustinus in Psal. 130. & in id. Psalmi 138. Mirabilia opera tua, & anima mea cognoscat nimis. Chrysost. hom. 1. in Acta, Ambros. serm. 91. & optimè D. Thomas, quæst. 6. de potentia, art. 4. Et potest hoc confirmari, quia Sancti sæpe numero mirantur, quòd Deus interdum operetur aliquos effectus, adhibendo res, vel nullius virtutis, vel etiam repugnantis, vt, quod illuminet cæcum, luto vtendo oculis eius, quæ admiratio nulla certe esset, nisi huiusmodi res aliquid conferrent ad tales effectus: admiratio ergo est, quòd in huiusmodi rebus sit vis ad obediendum Deo, efficiendo etiam oppositū eius, quod earum natura postulare videbatur: imò in naturalibus existimant aliqui, interdum hoc accidere, vt quando aqua mouetur sursum ad replendum vacuum, quod putant fieri actiua vi obediuntiali grauitatis ad imperium Dei, vniuersalis naturæ gubernatoris.

Sextò possumus hanc sententiam autoritate confirmare, & in primis assero Augustinum. 9. de Trin. cap. 17. vbi cum dixisset, esse in rebus naturalibus virtutes agendi, iuxta naturales leges, subdit, Super hunc autem motum cursumque rerum naturalium, potestas creatoris habet apud se posse de his omnibus facere aliud, quam eorum quasi seminales rationes habent; & quamuis in his verbis videtur tantum loqui de potentia passiua, tamen mens Augustini aperte est indifferenter loqui de vi actiua & passiua, de qua paulò superius dixerat, Elementa huius mundi corporis habent definitam vim, qualitatemque suam, quid vnumquodque valeat, vel non valeat, quid de quo fieri possit, vel non possit; in quibus verbis de vtraque potentia loquitur: & infra de vtraque ponit exempla, vt quod lignum aridum, repente floreat, & fructum gignat, vt asina loquatur, &c. Docet ergo aperte illo loco Augustinus, posse Deum facere, vt creatura aliquid ultra virtutem naturalem operetur ex imperio & voluntate Dei; atque adeò per potentiam actiuam obediuntialem, vt sæpe deductum est. Præter citatos etiam autores in sectione præcedente, afferri potest Bonaui. in 4. d. 10. art. 3. quæst. 2. ad 2. vbi agens de virtute efficien- te transubstantiationem, & miraculosam Christi conceptionem, significat, ad vtramque fuisse in creatura potentia obediuntialem, & quamuis videatur loqui de potentia ex parte materiæ, circa quam versatur vtraque actio, tamen vera præcipue loquitur de virtute actiua, quam concedit communicari creaturæ ad vtramque actionem. Eandem sententiam significare videtur Caietan. hic, art. 2. vbi ait, Deum efficere miracula per creaturam, non dando illi virtutem gratuitam, sed vtendo illa instrumentali- ter. Qui vsus (inquit) est vis actiua ipsius in esse instrumenti, & per hoc in esse causæ effectiua instrumentali- ter operis miraculosi: reducitur enim res illa de potentia obediuntiali ad actum, cum de non instrumenti o sit instrumentum, quod fieri constat ex hoc solo, quòd Deus vtrius illius instrumentaliter ad opus miraculosum: hæc enim verba non possunt commodè intelligi de potentia passiua

obediuntiali, cum ipse fateatur, nullam virtutem supernaturalem addi creaturæ per huiusmodi vsum: ergo nulla potentia passiua creaturæ reducitur in actum per talem vsum: ergo id verè solum dici potuit de potentia actiua.

Soluntur argumenta in principio posita.

Superest respondeamus argumentis in principio positis. Ad primum iam sepe responsum est in superioribus, falsum enim in eo assumitur, dum dicitur, omnem potentiam obediuntialem esse meram non repugnantia, quam sententiam refert Capreolus ex Aureolo in 4. d. 42. q. 1. art. 2. & 3. in principio, eamque impugnat, vbi expressè docet, potentiam obediuntialem propriè passiua seu receptiuam, esse potentiam realem; & ad quintum dicit, secundum rem non esse aliud ab essentia subiecti, sed tamen secundum rationem addere respectum ad potentiam Dei, & in hunc modum intelligendus est idem Capreolus in Prolog. q. 1. ad i. cont. 6. concl. vbi inquit, hæc potentiam obediuntialem non esse nisi quandam relationem; intelligendū enim est, præter entitatem rei non addere nisi relationem. Vnde ibidem hanc potentiam interdum vocat naturalem, quia est cōgenita cū natura, eiusque intrinseca, propriè tamen ait, non esse naturalem, sed obediuntialem: quia naturalis potentia est (inquit) quedam inchoatio actus, & potest reduci in actum per agens naturale.

Ad argumentum ergo in forma respondetur, potentiam obediuntialem passiua, esse positiua & realem, & habere in potestate actum, qui ex ea educi potest, in quo ex parte conuenit cū potentia naturali; differt tamen, quia potentia naturalis est per se instituta & ordinata ad actum sibi proportionatū, & naturaliter debitum, vel saltem naturaliter possibilem virtute agēis naturalis: potentia autem obediuntialis est ad actum non debitum, seu excedentem ordinem naturæ, quam potest recipere ex vi supernaturalis agentis, hoc ipso: quod aliunde non inuoluit repugnantia, non quod ipsa potentia sit solū non repugnantia, sed quod talis entitas rei seu subiecti, comparata ad talem actum abique repugnantia recipiendi illum à tali agente; sufficiat ad rationem huiusmodi obediuntialis potētiae. Igitur ex hoc generali capite non excluditur potentia obediuntialis à ratione potētiae realis & positiuæ; & per consequens nec excluditur hoc titulo à ratione potētiae actiuæ.

Circa secundum argumentum versatur questio, an hæc potentia naturalis sit, vel supernaturalis.

In secundo argumento peritur, an hæc potētia naturalis vel supernaturalis dicenda sit. Quidam enim contendunt, esse naturalem potentiam; alij verò omnino esse dicendam supernaturalem. Sed in primis questio hæc, & tota difficultas in illo argumento proposita, locum habet tam in potentia passiua, quam in actiua, nā etiam de potentia passiua queri potest, quomodo supernaturalis esse valeat, cum sit cum natura ipsa congenita: aut, si naturalis est, quomodo possit ad supernaturales effectus deferuire: ergo vel neganda est etiam potētia obediuntialis passiua, quod fieri nullo modo potest, vel quod de passiua dictum fuerit, dici etiam poterit de actiua.

In vtraque ergo locum habet eadem difficultas, quæ in hoc consistit, quod hæc potētia videtur quodammodo media inter naturalem & supernaturalem, vnde in quantum est cōgenita naturæ, videtur esse naturalis. Item entitas illius naturalis est, cum nihil addat naturæ ipsius rei: nec possit vnāmet entitas simul esse naturalis & supernaturalis. Præterea hæc potētia fit in re naturali ex vi causalitatis naturalis: & ab agente naturali, cōcursu naturali operante, à quo nihil nisi naturale fieri potest. Præterea, vel hæc potentia est ex natura rei distincta ab entitate naturali.

Aureol.

Capreol.

Argumentum
ta in vtraque
que partem
proponuntur.

naturali rei, vel non: si non est distincta, quomodo esse potest magis supernaturalis, quam illa; si vero est distincta; erit ergo res vel modus supernaturalis, talis natura: ergo natura secundum se considerata est in potentia passiva ad talem entitatem vel modum. Imò etiam erit in potentia activa, à qua resultet talis entitas, vel modus, cum sit illi intrinsecè ac necessàriò cōiunctus ex natura rei: ergo redit quaestio de potetia ad illum modum, an sit naturalis, an supernaturalis. Nam, si supernaturalis dicatur, redibit de illa eadem quaestio, & sic procedetur in infinitum; si vero dicatur naturalis, etiam si actus seu terminus eius sit supernaturalis idem dici poterat, de illa potentia, de qua nunc disputamus: superflue ergo ponitur talis potentia supernaturalis, media inter naturam & actum supernaturalem. Aliud autem apparet nullo modo posse hanc potetiam naturalem esse aut appellari. Primò, quia ordinatur ad actus vel effectus supernaturales: omnis autem facultas accipit speciem suam ex obiecto seu actu ad quem ordinatur. Secundò, quia, teste Aristotele, cuiusque potentia naturali actui respondet passiva; & è contrario. 3. de anima. ca. 5. & 5. Metaph. c. 12 lib. 9. cap. 1. Sed in praesente non correspondet huic potentia obedientiæ aliqua potetia naturalis: ergo neque ipsa potest naturalis appellari. Tertiò, quia per hanc potentiam eleatur res ad supernaturalem ordinem, & quodammodo per illam inchoatur supernaturalis ordo: ergo non potest ipsa esse merè naturalis. Quartò, quia hæc potentia natura sua est proportionata suo actui, aliàs superflue poneretur: ergo est supernaturalis sicut ille. patet cōsequetia, quia hæc sola ratione dicimus, habet infusus esse supernaturales, quia habent vim actiuam proportionatam ad efficiendos actus supernaturales.

Varij dicendi modi. Scotus.

Propter has ergo rationes auctores diuersimodè loquuntur agentes praesertim de potentia passiva: nam Scotus q. 1. Prologi, & in 4. d. 49. q. 9. & 10. absolute vocat hanc potentiam naturalem; quod etiam omnes sentire videntur, qui ponunt in homine appetitum naturalem ad videndum Deum. Alij vero appellant supernaturalem, quod sentire videntur, qui negant, illam esse naturalem, vt Capreolus locis paulò ante citatis: quibus fauet Augustinus loco supra citato, indicans, hanc potentiam esse supra leges naturæ. Alij partim naturalem, partim non naturalem vocant, vt Ferr. 3. cont. Gent. c. 51. circa finem. Alij denique nullo ex his modis, sed obedientialem appellant, & hic est frequentior modus loquendi D. Tho. vt patet ex locis paulò antea citatis in ratione secundà; quem frequentius sequuntur Thomistæ ibidem citati, & Fonseca lib. 1. Metaph. cap. 1. q. 2. sect. 2. & 3. Et hic posterior modus loquendi verior & sanior est.

Potentia obedientialis non distinguitur ex natura rei ab entitate, in qua est.

Netamen res tota renocetur ad quaestionem de modo loquendi, eo quod facile sit ex varijs respectibus denominationes varias sumere: vt res tota explicetur, supponendum in primis est, huiusmodi potentiam obedientialem, siue actiuam, siue passiuam, in re ipsa nullo modo distingui, nec realiter, neque ex natura rei ab illa entitate, cuius est potentia, neque vt rem, neque vt modum eius. Et quidem, quod non sit res distincta omnino realiter, euidentissimum est, neque vilius haecenus (quod ego sciam) contrarium dixit: & à fortiori constabit, excludendo etiam distinctionem ex natura rei: & rationes dubitandi pro vtraque parte supra posita hoc etiam conuincunt: quia, si talis entitas est omnino eiusdè ordinis cum entitate naturæ, superflue ponitur ac fingitur. Si vero est superioris & supernaturalis ordinis, non potest esse debita naturæ, & consequenter neque cum illa congenita. Quæ ratio rectè intellecta ostendit esse impossibilem talem potentiam obedientialem, quæ sit res distincta realiter à subiecto, in quo est; nam, si est res distincta, erit forma vel qualitas

aliqua: interrogo ergo, an illa vis agendi sit connaturalis illi qualitati, vel obedientialis: hoc posterius dici non potest, alioqui oporteret, illam vim esse rem distinctam à tali forma: & sic vel procedetur in infinitum, vel in prima entitate non oportebit, hanc vim obedientialem esse rem distinctam, quod intendimus. Si vero dicatur primum, sequitur, illam actiuitatem non esse obedientialem, sed naturalem. Dicitur fortasse, illam vim esse connaturalem formæ, non autem subiecto. Sed contra, nam ipsa forma est connaturalis subiecto, nam est intrinsecè innata illi, nam forma extrinsecus superaddita non erit potetia obedientialis, de qua nunc agimus, sed erit virtus illa instrumentalis per infusionem qualitatis, quæ à nobis supra reiecta est.

Quod verò non sit aliquis modus ex natura rei distinctus ab entitate naturali, probatur primo, quia nullum est indicium talis distinctionis: hæc enim potentia obedientialis ita cōuenit entitati vnicuique per se ipsam, vt sit prorsus inseparabilis ab ea, & immutabilis etiam de potentia Dei absoluta: hoc autem est signum indistinctionis ex natura rei, vt in disputationibus Metaphysicis latius declaratum & probatum est. Quod secundo amplius declaratur, nam quæ eadem generatione per se primo generantur, sunt idem inter se, teste Aristot. 4. Metaph. scilicet est in praesenti, nam creatura præcise considerata secundum eam entitatem, quam habet per suam creationem seu productionem, per se ipsam est subiecta essentialiter suo creatori, absque eo, quod ab illa intelligatur dimanare aliqua entitas, vel aliquis modus realis, quo habeat illam subiectionem, vel in recipiendo, vel in agendo: ergo potentia hæc obedientialis non est proprietas vel modus ex natura rei distinctus ab entitate creaturæ, alioqui non posset illi, vel sine aliqua noua actione, propria, & ab extrinseco procedente, vel saltem sine aliqua intrinseca dimanatione, conuenire. Minor declaratur & probatur, nam, si præcise consideres creaturam, secundum illud esse, quod habet ex vi creationis suæ, omnino essentialiter includit illam subiectionem ad creatorem, ita vt etiam si mentè cōcipiamus illam entitatem nudam & carentem omni modo superaddito, necessario & essentialiter includat hanc plenam subiectionem ad Deum, sicut è contrario in intrinseca ratione creatoris vt sic, includitur, quod habeat plenum & perfectum dominium suæ creaturæ.

Tertio id declaratur in vtraque potentia, nam v. g. anima rationalis per se ipsa est capax gratiæ, & per intellectum immediatè est capax fidei, & per voluntatem charitatis & spei, ita vt si ratione separatus, etiam negatiue, omnem realitatem, vel modum realem additum substantiæ animæ & potetij eius, ex vi suæ perfectionis & substantiæ erit capax harum perfectionum supernaturalium; sicut ex vi earum est ad imaginem Dei: ergo potentia obedientialis, quæ est in anima ad recipiendos hos actus vel habitus, non potest esse aliquid distinctum ex natura rei ab entitate animæ, & potentiarum. Idemque argumentum fieri potest de potetia obedientiali actiua, quæ ad eosdem actus supernaturales est in eisdem potetij animæ. Et confirmari potest, quia, quando sunt hi actus, immediatè profiunt ex ipsamet entitate intellectus & voluntatis: ergo illa entitas est per se ipsam in suo ordine actiua talis actus. Et idem argumentum fieri potest de alijs diuinis instrumentis, quæ eleuatur ad agendum per suasmet entitates, vt in superioribus declaratum est: hæc ergo actiuitas, quatenus intelligitur innata cum entitate creata, nullam rem, nec modum realem ex natura rei distinctum illi addit.

Quarto id probatur, declarando rationem à priori huius rei, nã huiusmodi potentia obedientialis, tam actiua, quàm passiva, quam in entitate creata esse dicimus, non est res aliqua per se primò ordinata ad agen-

ad agendum vel recipiendum id, ad quod esse dicitur obediens potentia: unde non est concipienda tanquam habens proprium & transcendentale ordinem ad talem actum, aut aliquam speciem entis ab illo accipens, sed solum est intelligenda talis entitas vt constituta absolute in sua specie vel natura, quæcunque illa sit, & per se ipsam quasi concomitanter existens vis agendi vel recipiendi ex imperio creatoris, quidquid non repugnauerit; & idem talis potentia nihil potest addere illi entitati, cui conuenire intelligitur. Hoc enim, non tantum in hac potentia obediens, sed etiam in naturali potentia & virtute agendi inuenitur: nam quodcumque non conuenit per se primo entitati ex primaria intentione eius, sed solum quasi concomitanter, non addit nouam aliquam specificationem, aut realitatem vel modum. Exemplis declarari potest, nam materia prima, quæ per se primo est potentia ad recipiendam formam substantialem, quamuis concomitanter faciat potentiam ad recipiendam quantitatem, inde tamen nec speciem aliquam, nec modum aliquem realem sumit. Item forma substantialis per se primo instituitur ad dandum esse compositum & actuandam materiam, & inde habet suam speciem & essentiam; quod si hinc concomitanter habet vim aliquam immediate agendi per se ipsam, vt, v.g. aliquam intrinsecam proprietatem per resultantiam naturalem, vt dicitur frigiditas manare à forma substantiali aquæ, quando se reducit ad pristinam frigiditatem; vel certe tanquam principium principale per se influens in suo ordine in aliquam actionem, quomodo multi censent, animam per suam substantiam influere in actus vitæ; vel si fortasse aliqua forma substantialis est per se ipsam actiua sui similis; in his omnibus exemplis vis actiua neque propriam specificationem habet à tali actu, neque aliquid reale addit ipsi formæ substantiali. Ad eundem modum explicare soleo, quomodo in Deo sit potentia affectiua ad extra, absque transcendentali ordine, vel specificatione propria à tali actu vel obiecto, quia, scilicet, illa potentia non est quasi per se primo relata ad agendum, sed est ipsamet entitas Dei, quæ, hoc ipso quod est, quasi concomitanter habet totam illam vim agendi cum summa identitate. Eodemque modo philosophandum censo in accidentibus; nam quantitas v.g. per se primo est ad extendendum formaliter substantiam; & hinc habet suam speciem, concomitanter verò hinc habet, vt sit ratio recipiendi qualitates corporeas: hoc autem habet per se ipsam sine ulla noua specificatione aut additione alicuius rei, vel modi realis: & calor v.g. per se primo ordinatur, vt ita disponat & formaliter afficiat suum subiectum, & inde habet propriam & specificam rationem suæ entitatis, ex vi cuius est etiam actiua sui similis, quod (vt opinor) non addit ei aliquam realem speciem: neque modum ex natura rei distinctum, quod secus contingit in his potentijs, quæ per se primo ordinantur ad aliquid agendum circa extrinsecam obiecta, nam inde habet suam primariam specificationem, & rationem. In præsentia ergo, cum hæc potentia obediens, non sit specialis entitas ad hunc finem per se primo instituta, sed sit veluti conditio quædam necessariò concomitans quamcumque entitatem creatam, hoc ipso, quod in sua natura, vel ad suum peculiarem finem instituitur; non potest esse aliquid ex natura rei distinctum ab entitate rei, & sumens aliam propriam speciem ex tali actu, seu ex habitu ad illum.

Atque hinc constat primo, hanc potentiam obediens, quæ est in naturalibus entibus, non posse esse facultatem aliquam supernaturalem talium entium, quia alias necessarium esset, intelligere huiusmodi facultatem vt aliquo modo distinctam ab entitate, cuius est facultas. Et hoc etiam bene confirmant rationes dubitandi supra adductæ in fauorem

A huius partis. Posset autem excogitari alius modus, quo hæc potentia supernaturalis sit, non per additionem & distinctionem à naturali entitate, sed per coniunctionem gradus inferioris cum superiori in eadem entitate indiuisibili secundum rem, diuisibili autem secundum rationem, per conceptus præcisos seu inæquatos in re ipsa fundatos, sicut sensitiuum, v.g. & rationale coniunguntur in anima humana secundum eandem indiuisibilem entitatem physicam: sicut enim naturale & supernaturale sunt duo gradus entium, quos non repugnat physicè coniungere in eadem entitate, seu forma aut qualitate. Sed hic modus dicendi etiam est impossibilis; primo, quia sequitur, nullam esse entitatem creatam merè naturalem, sed necessariò esse per se & essentialiter eleuatam ad supernaturalem ordinem, quantum ad aliquam participationem perfectionis eius: consequens videtur valde falsum: ergo. Sequela patet, quia nulla est creatura, in qua non sit aliqua potentia obediens, alis, vel actiua, vel passiva. Minor autem constat, tum ex communi sententia omnium Theologorum; tum etiam, quia gradus naturæ inferior est, & finitus, & consequenter ex se limitatus ad proprium ordinem. Secundo, quia ex illa fictione sequitur, nullam formam naturalem solum agere, vt naturalis est, sed etiam vt est supernaturalis: consequens est absurdum; ergo. Sequela declaratur, quia, si calor, v.g. est naturalis, quatenus est productiuus caloris, & potentia supernaturalis, quatenus est productiuus gratiæ; ergo quando producit alium calorem, non solum producit in illo vim producendi alium calorem, sed etiam vim producendi gratiam: ergo non solum producit id, quod est naturale; sed etiam id, quod est supernaturale: ergo non solum agit, vt principium naturale, sed etiam vt principium supernaturale, quandoquidem agit communicando aliquid supernaturale. Falsitas autem consequentis videtur manifesta: nam inde sequitur nihil posse naturam agere cum solo concursu naturali sine aliquo supernaturali, quod est, confundere ordinem naturæ cum ordine gratiæ.

Tertio, nam quando gradus seu ordo supernaturalis dicitur coniungi cum gradu naturali in eadem entitate, physicè indiuisibili, interrogo, quo modo, vel qua ratione ille gradus aut entitas illa secundum vnam rationem supernaturalis dicatur: aut enim dicitur supernaturalis absolute, quia nulli creaturæ est naturalis; aut respectiue, scilicet, quia est supra naturam illius entitatis, cui inest. Hoc secundum dicitur non potest, quia, quod est de essentia alicuius, non potest dici supernaturale illi. Item, quia, quando gradus inferior & superior coniunguntur in eadem entitate indiuisibili, vterque est naturalis illi entitati, vt gradus sensitiuus & rationalis in anima humana. Et hinc à fortiori colligitur, nec primò dici posse, quia, quod alicui creaturæ, tam accidenti, quam substantiæ, potest esse conaturalis, non potest dici supernaturale absolute: illud enim dicitur absolute supernaturale, quod non tantum respectu huius vel illius creaturæ, sed simpliciter respectu omnium, quibus inesse potest, supernaturale est. Et idem contradictoriè inuoluit dicere, gradum supernaturalem absolute & in essentia sua posse contrahi, & ita coniungi cum naturali gradu, vt sit conaturalis, & essentialis ipsi entitati naturali. Et propter hanc causam, inter alias, repugnat dari substantiam supernaturalem creatam. Dices. In Deo coniunguntur illæ duæ rationes, nam est autor naturalis & supernaturalis; & illud habet per vim naturalem: hoc verò per supernaturalem. Respondetur primo, sine causa sumiar argumentum ex Deo; citius essentia non potest semper imitari à creatura. Deinde, si de Deo secundum se loquamur, reuera nihil esse potest in illo supernaturale: ipsa enim vis producendi gratiam, vel faciendi miracula est illi maxime naturalis, appellatur

verò

verò supernaturalis solum denominatione extrin-
seca, quia est productiua alicuius rei, quæ est superna-
turalis creaturæ, vel quia talis perfectio est omnino
supra naturam entis creati, quo sensu etiã vis crean-
di, secundum quam Dens dicitur naturalis autor, est
maximè supernaturalis, non Deo, sed creaturæ. Nō
est ergo simile, quod de Deo assertur, quia in Deo se-
cundum se non est distinctio naturalis & supernatu-
ralis secundum gradus, nec secundum comparatio-
nem intrinsecam ad ipsum Deum, in creaturis verò
distinguitur illi gradus & ordines, & ita ille qui su-
pernaturalis dicitur, talis est per intrinsecam com-
parationem ad gradum naturæ seu entitatem natura-
lem, & ideo fieri non potest, vt in creaturis hæc duo
coniungantur tanquam essentialia eidem entitati.

Quartò, quia illæ duæ rationes seu ordines natu-
ralis & supernaturalis gradus, non possunt in ean-
dem entitatem coalescere & conuenire tanquam
duæ rationes ad æquata & conuertibiles inter se, ne-
que etiam tãquam gradus superior & inferior, quo-
modo ergo coniunguntur? Maior patet primo in-
ductione, quia in omnibus alijs rationibus, quando
gradus inferior & superior illo modo vniuntur, v-
nus comparatur ad alium, vt genus ad differentiam:
vt sensibile ad rationale, & viuens ad sensibile, &c.
& nunquam se habent vt duæ rationes inter se con-
uertibiles. Secundo, quia quando huiusmodi ratio-
nes sunt conuertibiles, semper vna comparatur ad
aliam vt proprietates ad essentialia: sed hi duo gra-
dus essentialia sunt eiusdem essentia: ergo non ap-
paret, quomodo per se vniuntur, quia vnus non
contrahit alium, neque conuersio: neque ambo sunt
differentia eiusdem generis: imo si æque vniuerfa-
les sunt, vix potest reddi ratio cur vnus naturalis, al-
ter supernaturalis dicatur. Minor autè declaratur,
quia in primis ratio naturalis entis nō potest com-
parari vt genus ad gradum supernaturalem: quia
nulla est naturalis entitas, in qua non sit aliqua po-
tentia obedientialis actiua vel passiva: ergo si talis
potentia est supernaturalis, nulla est entitas ita natu-
ralis, quæ non sit aliqua ratione supernaturalis: er-
go non comparatur gradus naturalis ad supernatu-
ralem vt genus ad differentiam contrahentem & ele-
uantem talem gradum: quia omnis ratio generica
in aliquo inferiori saluari potest sine differentia cō-
trahente & eleuante illam ad superiorem ordinem,
vt sensibile est in bruto absque rationali; & viuens
in planta absque sensibili. Neque etiam è contrario
gradus supernaturalis potest comparari ad natura-
lem vt genericus ad specificum; tum quia est supe-
rioris ordinis, magisque actualis, tum etiam quia pari
ratione, in qualibet entitate supernaturali poterit
aliqua naturalis potentia inueniri, vt in charitate
v. g. poterit excogitari potentia ad producendum
calorem, quo erit naturalis ratione termini, seu ob-
iecti, sicut è contrario potentia obedientialis, quæ
est in calore ad producendam gratiam, dicitur su-
pernaturalis ratione obiecti.

Quinto argumentari possumus, quia ex contra-
ria sententia sequitur, potentiam illam obedientia-
lem, quasi inchoatam vel radicalem, quæ est in vo-
luntate vel intellectu ad eliciendum actum fidei vel
charitatis infusæ esse eiusdem ordinis seu superna-
turalitatis cum habitu charitatis vel fidei infusæ;
consequens est valde absurdum: ergo. Sequela pa-
tet, quia eodem modo dicitur hæc potentia esse su-
pernaturalis, sicut sunt illi habitus, & ex eadem ra-
dice, scilicet, quia ex se apta est concurrere ad actus
supernaturales cum concursu Dei supernaturali.
Falsitas autem consequentis patet, quia hoc est con-
fundere ordinem naturæ cum ordine gratiæ, & est
attribuere naturæ humanæ secundum se & ex se ali-
quid verè supernaturale, quod nō videtur sanæ do-
ctrinæ consentaneum.

Vltimo tandem, quia alias sequitur, ordinem gra-

tia habere quandam intrinsecam connexionem cū
ordine naturæ, & formam supernaturalem, nimi-
rum gratiam recipi in subiecto omnino cōnatura-
li, & eiusdem ordinis: nam recipitur in anima secū-
dum capacitatem verè supernaturalem, quam in se
habet, & è contrario ipsi animæ, prout talem capa-
citatem habet, debita erat talis forma debito quodā
connaturalitatis, sicut materiæ debetur forma, &
cuiuslibet potentia actus proportionatus: & conse-
quenter potentia actiua, quam intellectus habet ad
credendum, vel videndum Deum, debitus esset cō-
cursus, & complementum necessarium ad operan-
dum, quæ omnia falsa sunt, vt constat ex materia de
gratia. Nō potest ergo hæc potentia dici supernatura-
lis, neq; vt facultas superaddita naturæ, neq; vt gra-
dus essentialis illi rei, cui talis potentia cōuenire dicitur.

Neque rationes dubitandi superius quoad hanc
partem propolitæ difficilem solutionem habent. Ad
primam enim respondetur, facultatem per se pri-
mo ordinatam ad actum aliquem vel obiectum, ac-
cipere speciem proportionatam ab illo: hæc autem
potentia obedientialis non est huiusmodi, sed con-
comitanter se habet ad ipsam rei entitatem: vnde
tam absoluta est, quam est illa; neq; habet aliam spe-
ciem præter eam, quam entitas ipsa habet. Ad se-
cundam respondetur, ad summum, probare, hanc
potentiam non esse simpliciter naturalem, quoad
rationem seu munus potentia, quod concedimus,
& statim declarabimus. Et eadem fere est responsio
ad tertiam, quanquam, quod in ea dicitur, per hanc
potentiam eleuari rem, seu inchoari in illa superna-
turalem ordinem, sano modo intelligendum sit:
nam, si intelligatur de actuali seu formali eleuati-
one, etiam inchoata, falsum est; alioqui non posset
creatura produci in puris naturalibus, absq; eo, quod
esset actu eleuata aliqua ex parte ad supernaturalem
ordinem, quod falsum est. Si verò intelligatur de
eleuatione in potentia, & de inchoatione quoad fun-
damentum ex parte naturæ necessarium ad actua-
lem eleuationem, sic verum est, quod assumitur, ta-
men ex eo nihil contra nos inferri potest, quia ipsa
naturalis entitas rei secundum propriam rationem
suam est fundamentum huius eleuationis absque
aliquo addito supernaturali, vt in homine, per hoc
ipsum, quod est ad imaginem Dei, est fundamentum,
vt ad supernaturalem ordinem eleuari possit. Ad
quartam respondetur, dupliciter posse dici potentiam
proportionatam ad actum: vno modo positivè, quia
est ex natura sua instituta & ordinata ad talem actum;
alio modo non repugnanter, quia, scilicet, non re-
pugnat eleuari ad talem actum recipiendum, vel ef-
ficiendum: vel aliter, dupliciter posse potentiam di-
ci proportionatam ad actum, vel proportionè cō-
naturali, quæ fundatur in naturali subordina-
tione, vel transcendentali relatione vnus ad aliud; vel
proportionè obedientiali, quæ fundatur in subor-
dinatione creaturæ ad suum creatorem, supposita
non repugnantia ex parte effectus seu obiecti. Hæc
ergo potentia, de qua agimus, est proportionata, tã-
tum posteriori modo: & ideo necesse non est, vt sit
eiusdem ordinis cum actu suo. Et in hoc maximè
differt vis actiua obedientialis potentiarum animæ
à vi actiua, quæ est in habitibus infusis: nam hæc est
proportionata priori modo, tanquam connaturalis
& eiusdem ordinis: cui proinde debitus est concu-
rsus ad talem actum: illa vero solum est obedientia-
lis: vnde neque natura sua ordinata est ad talem ac-
tum, neque ei debitus est talis concursus.

Secundo principaliter colligitur ex dictis, hanc potentiam
obedientialem potentiam, tam actiuam, quam passi-
uam, aliquo modo possit dici naturalem: vel natu-
rale appellando, quidquid supernaturale proprie-
tas non est, vel quia quidquid est entitatis in illa poten-
tia, naturale est, vel cum natura congenitum. An vero
simpliciter hæc potentia actiua sic appellanda natu-
ralis,

ralis quamvis de nomine & de modo loquendi quæ-
stio videatur, nonnulli tamen omnino ita censent
sentendum & loquendum in quodam sensu, quem
falsum esse existimo, & non tantum ad modum lo-
quendi, sed etiam ad rem pertinere. Existimant ita-
que, hanc potentiam actiuam, quam nos obedientia-
lem vocamus, necessario esse debere aliquam natu-
ralem potentiam, effectiuam natura sua alicuius
effectus, qui secundum rationem aliquam commu-
nem conueniat cum effectu supernaturali, ut ratio-
ne illius conuenientie possit talis naturalis poten-
tia eleuari ad efficiendum supernaturalem effectum,
quatenus in conueniuntur aliqua ratio, quam poten-
tia illa possit natura sua attingere, ratione cuius pos-
sit eleuari ad alium effectum, quem natura sua non
posset efficere: atque hoc modo potentia illa, quæ ele-
uatur, dicitur esse potentia naturalis. Exemplis res
illustratur, nam intellectus natura sua est effectiuus
intellectualis cognitionis seu visionis: & quia hæc ra-
tio in visione Dei reperitur, quamvis eleuata ad su-
pernaturalem ordinem, ideo intellectus per illam
facultatem naturalem, quam habet ad efficiendum
actum intellectus ut sic circa Deum, eleuari potest
ad elicendum actum videndi clare Deum.

Similiter aqua natura sua est effectiuus alicuius
qualitatis, & quia hæc ratio qualitatis in gratia re-
peritur, quamvis eleuata ad supernaturalem ordi-
nem, ideo aqua per naturalem vim actiuam, quam
habet ad efficiendam qualitatem, eleuari potest, ut
cum superiori aliquo concursu efficiat illam super-
naturalem qualitatem: sine huiusmodi autem acti-
uitate naturali (aiunt) intelligi non posset, quomo-
do sit eleuabilis creatura ad agendum aliquid extra
limites nature sue.

Sed hæc sententia & in re falsum dicit, & in modo
loquendi non recte loquitur, nec rem declarat. Pri-
mum itaque falsum est dicere, non posse creaturam
eleuari ad aliquid, nisi in ea supponatur propria na-
turalis potentia ad talem actum vel effectum, saltem
secundum aliquam rationem communem. Nam in
primis in potentia passiva susceptiva obedientiali
id esse videtur in anima rationali, quæ ex natura
sua non est naturaliter receptiva immediate & per
substantiam suam alicuius qualitatis ab extrinseco
aduenientis, seu alicuius mutationis, & tamen su-
pernaturaliter potest recipere immediate per sub-
stantiam suam qualitatem aliquam supernaturalem:
illa ergo capacitas anime ad gratiam nullo modo
ordinatur naturaliter ad aliquam qualitatem natu-
ralem, sed est mere obedientialis. Nisi forte quis di-
cat, animam per substantiam suam esse capacem sua-
rum potentialium, & ita habere aliquam capacita-
tem naturalem ad aliquas qualitates. Sed ad hoc ex-
cludendum dixi, non esse capacem alicuius mutatio-
nis, seu qualitatis extrinsecus impressæ. Et reuera vi-
detur valde impertinens, quod potentia anime sup-
ponatur distincta ab anima, & recepta in illa, ut i-
psa intelligatur capax gratiæ, non enim ea ratione ele-
uari potest ad supernaturale esse gratiæ, sed quia,
propter conuenientiam, quam habet cum Deo in
gradu intellectuali, participare potest superiori quo-
dammodo diuinam ipsam naturam. Vnde multo
melius haberet hanc capacitatem, etiam si intra pro-
prium ordinem naturalem esset per se intelligens &
volens absque distinctione reali potentialium.

Vnde in vi actiua, seu in eleuatione creaturæ ut
agat, ut instrumentum Dei, incredibile videtur, non
posse Deum eleuare ad aliquid supernaturaliter a-
gendum nisi id, quod habet aliquam naturalem vim
ad aliud naturaliter agendum. Primo quidem, quia
si potest eleuare aquam, ut frigida est, v. g. ad effici-
endam gratiam, cur non potest eandem, ut quanta est,
ad eundem effectum eleuare? quod enim frigiditas
sit naturaliter effectiua frigiditatis, quantitas vero
non sit naturaliter effectiua alterius quantitatis, val-

Fr. Suarez Tom. II.

A de impertinens est ad prædictum gratiæ effectum.
Quod ex institutione nunc facta verisimiliter con-
iectare possumus: nam, ut aqua baptismi conferat
gratiam, impertinens est, quod sit frigida vel calida,
dummodo aqua sit, & impertinens etiam est, quod
possit alterare corpus, tum quia, licet non posset, pro-
pter resistentiam vel dispositionem corporis, nil re-
ferret, tum etiam, quia non est effectiua gratiam in
corpore, sed in anima, in qua nullam qualitatem po-
test naturaliter producere. Deinde, quando Christus
Dominus sanabat agrotum, vel sanctificabat illum
per contactum, omnino impertinens & per accidens
erat ex parte carnis aut vestimentorum Christi na-
turalis vis actiua qualitatum, sed immediate & per
se sequebatur effectus ex contactu illorum corporum,
qui præcise in quantitatibus seu per quantitates fie-
bat: & fortasse actio immediate procedebat, vel à
carne ipsa substantiali, vel à quantitate ipsa, vel simul
etiam à qualitatibus, quibus erat affecta, siue actiua
essent qualitatum sibi similibus, siue non essent. Et i-
dem est de effectu gratiæ sanctificantis, quando per
manus impositionem datur. Multoque euidentius
erit argumentum, si talis effectus proxime per loca-
lem motionem instrumenti fiat, ita ut immediata
ratio & virtus agendi sit motus ipse. Nam motus lo-
calis nullam vim actiuam naturalem habet, idemque
est de voce seu verbo, quæ eleuari possunt, ut sint in-
strumentum Dei ad producendam gratiam: imo &
ad producendam substantiam, vel conueriendam
vnam substantiam in aliam, ut in sacro Eucharistiæ
mysterio fit: & Christus Dominus etiam id fecit ver-
bo suo, quando in nuptiis aquam in vinum conuer-
tit, saltem conuersione formali, cum tamen verba
ex natura sua non habeant efficientiam ullam, præ-
sertim ad producendam substantiam. Item interior
actus voluntatis vel intellectus non habet ullam na-
turalem vim actiuam, & tamen, si aliqua creatura
potest sumi ut instrumentum ad supernaturales ef-
fectus, maxime huiusmodi actus intellectus & vo-
luntatis, ut D. Tho. citatis locis sæpe docet. Quod si
quis dicat, in his actibus esse virtutem naturalem ad
efficiendos habitus sibi proportionatos: id quidem,
& impertinens videtur ad efficiendos effectus supe-
rioris ordinis, & non est vniuersaliter verum: nam
actus supernaturales, ut visio beata, dilectio aut co-
ntritus infusa, non habent hanc naturalem vim, & ta-
men ex omnium sententia multo facilius possunt hi
actus eleuari, ut sint instrumenta gratiæ efficiendæ,
quam alij actus mere naturales. Deinde, quis credat,
posse Deum uti his accidentibus, quæ sunt qualita-
tes actiue, & non aliis, si quæ fortasse sunt bene affi-
cientia & disponentia subiectum absque naturali
ordine ad agendum? aut posse Deum eleuare acci-
dens, etiam materiale, ad supernaturaliter agendum,
non vero substantiam etiam angelicam, si fortasse
immediate & per se nullam habeat actiuitatem? De-
nique in Eucharistia caro vel sanguis Christi Domi-
ni, prout ibi existit, nihil potest naturaliter agere, &
tamen, prout ibi est, eleuatur ad efficiendam gra-
tiam in fumentum digne: ergo signum est non eleuari
per naturalem potentiam, quam habeat ad aliquid
aliud agendum.

Ratio vero est, quia, quamvis potentia sit natu-
raliter actiua, si ex natura sua est omnino limitata ad
talem effectum, propter eam actiuitatem non habet
actiualem proportionem ad alios effectus, præsertim
perfectiores & superiores, producendos, ergo: si non
obstante hac naturali improportionem & impoten-
tia potest eleuari ad efficiendos illos excellentiores
effectus, etiam alia res, quæ non sit potentia actiua na-
turalis, sed substantia vel quantitas, vel aliquid hu-
iusmodi, potest eleuari ad efficiendum aliquid, quod
naturaliter efficere non potest. Patet consequentia,
quia respectiue (ut sic dicam) eadem est formalis im-
proportio: quia tam inepta est potentia ad ea, quæ

Vu sunt

sunt extra suam vim actiuam, ac si profus nulla esset potentia, neq; actiuitatem haberet. Vnde ratio potentie actiue in tali instrumento quasi materialiter se habet in ordine ad supernaturalem actionem, vt in voluntate, v.g. vt eleuari possit ad efficiendos actus intellectus, materiale est, quod ipsa habeat naturalem actiuitatem respectu propriorum actuum: sic ergo, vt possit aqua eleuari ad gratiam efficiendam, videtur impertinens, quod sit naturaliter actiua frigiditatis vel alterius qualitatis similis. Præterea huc accedunt rationes, quibus supra probauimus esse in creaturis potentiam obedientialem, vt in diuina instrumenta assumi & eleuari possint: ille enim non solum probant de his rebus, quæ sunt actiue aliquorum effectuum naturalium, sed in vniuersum de omnibus entibus creatis, respectu omnium effectuum, in quibus specialis repugnantia inuenta non fuerit.

Atq; hinc vterius intelligitur, quando potentia naturaliter actiua aliquorum effectuum, ad supernaturales res efficiendas eleuatur, tunc licet res, quæ eleuatur, sit naturalis potentia, tamen quatenus eleuata agit, non agere vt naturalem potentiam, id est, prout est virtus actiua natura sua ordinata ad tales effectus, sicut quando eleuatur substantia ad agendum, quamuis id, quod eleuatur, sit substantia naturalis, tamen formaliter ac præcise loquendo non agit vt substantia naturalis, quia vt sic solum dicit ordinem ad subsistendum in suo esse, sed agit quatenus eleuata est, & quatenus in se habet fundamentalem, seu obedientialem vim, vt eleuari possit, ad quam vim quasi materialiter se habet, qd sit in substantia, vel in qualitate naturaliter actiua, vel nõ actiua. Et confirmatur hoc illatum, quia prædicta naturalis actiuitas limitata est ad tales effectus: ergo, quando vltra illos operatur, non agit vt naturalis vis actiua. Patet consequentia, quia tunc non operatur intra naturæ limites: ergo nec operatur per concursum, seu auxilium naturæ debitum aut proportionatum, neque habet connaturalem ordinem seu inclinationem ad talem effectum. Denique naturaliter est simpliciter impotens, seu sine potentia ad talem effectum: ergo non potest dici efficere illum, vt potentia naturalis est.

Dices, hinc solum sequi non efficere talem effectum vt potentiam naturalem, naturali modo operatam: nihilominus tamen posse illum efficere vt potentiam naturalem operantem vt eleuatam: quia non repugnat, rem imperfectiorem adiutam à perfectiori efficere aliquid superius & perfectius, quod ex se non potest. Sed hoc quidem admitti posset, si illa particula, vt, specificatiue sumeretur, & designaret tantum rem, quæ ad agendum eleuatur: hoc enim sensu verum est, rem inferioriorem posse eleuari ad efficiendam superiorem, vt naturalem ad supernaturalem: & corpoream ad spirituales producendam: tamen sumpta illa particula omnino formaliter ac reduplicatiue, inuoluitur repugnantia in argumento: nam, cum dicitur potentia naturalis, vt talis est, virtute sua attingere superiorem effectum, sensus est, quod ex propria vi naturalis actiuitatis influat in talem effectum, repugnat autem hoc modo influere, & solum vt virtutem eleuatam influere. Implicat itaque, effectum esse omnino supernaturalem, & tamen virtutem naturalem prædicto modo influere in illum: nam, si prædicto modo influat ex natura sua, habebit ordinem ad talem effectum, saltem per modum virtutis partialis, vel instrumentalis connaturalis: ergo comprehendet illum effectum sub adæquata latitudine seu obiecto suæ actiuitatis naturalis: non ergo talis effectus erit simpliciter supernaturalis respectu talis virtutis: sicut calor, si naturaliter est actiuis formæ substantialis ignis, & carnis, quamuis non habeat sufficientem vim ad illum effectum, nec principalem, sed instrumentalem tan-

tum, & quamuis non possit talem effectum efficere nisi à superiori agente iuuetur, nihilominus effectus est illi connaturalis, quia ipse naturali vi, vt talis est, influat in illum. Quod si dicas, in calore hoc ideo esse, quia non solum agit virtute naturali, sed etiam vt instrumentum subordinatum alicui virtuti principali connaturali. Respondetur, licet hoc verum sit, hinc tamen sumi argumentum, quia nulla potest esse virtus naturalis, quæ, si vt naturalis operatur, nõ sit, vel principalis virtus, vel instrumentalis, subordinata alicui principali eiusdem ordinis: nam hæc debent inter se proportionem & debitam habitudinem seruare.

Nec vero satis est, quod supernaturalis effectus in aliqua generica vel comuni ratione conueniat, cum effectui connaturali, vt naturalis virtus, quatenus talis est, dicatur influere in supernaturalem effectum sub illa communi ratione. Primo quidem, quia alias eadem ratione dici posset influere in illum, vt principalem virtutem partialem, si fortasse respectu effectus naturalis, in quo talis ratio reperitur, est principalis virtus. Secundo, quia virtus naturalis non semper respicit illam rationem communem per se, sed solum rationem particularem, in qua illa communis includitur, vt frigiditas aquæ non est per se virtus ad producendam qualitatem vt sic, sed ad producendam hanc qualitatem sibi similem. Vnde non habet naturalem virtutem ad producendam rationem qualitatis, nisi vt contra etiam ad talem speciem qualitatis: ergo, quando aqua vt instrumentum Dei producit gratiam, non potest dici producere illam per naturalem potentiam, quam habet ad producendam frigiditatem: eo quod gratia & frigiditas conueniant quandam in communi ratione qualitatis habere videatur, cum illa communis ratio qualitatis non attingatur à tali virtute naturali, neq; vt adæquata ratio, quam per se primo in effectum respiciat; neque vt ratio, sub qua attingit suum naturalem effectum. Et hoc argumentum maxime vrget in actione transsubstantiandi, quæ attingit substantiam ipsam secundum se, seu quatenus esse potest terminus conuersionis alterius substantiæ in ipsam, qui terminus nullam habet realem conuenientiam cum alio termino naturaliter producibili præter communem conuenientiam substantiæ aut entis, quam nulla naturalis virtus creata potest per se primo, vel tanquam rationem formalem, sub qua attingit suum effectum, respicere.

Tertio, quia alias omnis potentia actiua naturalis alicuius effectus esset aliquo modo potentia actiua naturalis omnium effectuum habentium aliquam conuenientiam genericam cum altero effectui naturali, quod sine dubio est valde absurdum in philosophia, vt facta in ductione facile ostendi potest. Erratione, quia naturalis potentia non est commensurata illi effectui, nisi secundum propriam & specificam rationem eius: & ita non attingit ex natura sua rationes communes, nisi prout in illo contrahitur. Maxime, quia hæc rationes communes physice, & inter non distinguuntur à particularibus, & ab entitatibus physicis, in quibus reperiuntur: hæc autem commensuratio inter virtutem actiuam & effectum physicam est, & physice est consideranda inter res, prout à parte rei sunt, & non secundum rationes communes abstrahibiles à nostro intellectu.

Atq; hæc relationes eodem fere modo procedunt in potentiis animæ, quatenus ad supernaturales actus eliciendos eleuari possunt, in quibus ille modus loquendi videri posset habere maiorem probabilitatis speciem propter vitalem & liberum modum operandi harum potentiarum: nihilominus tamen, etiam in illis potentiis, ego nulla ratione concederem, influere in hos actus virtute naturali, vt naturalis est, quia non censo, has potentias esse naturaliter commensuratas aut essentialiter ordinatas aut influere.

institutas ex vi suæ specificationis ad hos actus supernaturales eliciendos, etiam partialiter: neque ad attingenda illorum obiecta sub ea speciali ratione, quæ ab eis attingi possunt: alioquin non video, quomodo in his potentijs non sit etiam naturalis capacitas passiva ad huiusmodi actus, cum hæc, & proxime sequatur ex illa naturali commensuratione talium potentiæ, & respondeat actiuitati naturali, quæ negari non potest in his potentijs, saltem partialis, si tales potentie habent essentialem habitudinem ad huiusmodi actus seu ad totam latitudinem talium actuum, prout tam supernaturales, quam naturales complectitur: quia hæc potentie essentialiter sunt actiue: unde, quantum habent essentialis habitudinis ad hos actus, tantum habent actiuitatis: nullo enim modo in re distinguitur actiuitas naturalis ab essentia earum: solum ergo esse potest differentia inter actus naturales & supernaturales, quod ad illos erit maior virtus actiua, quam ad hos, vel quod ad illos est completa in genere potentie proximæ, ad hos vero est incompleta, etiam in illo genere. Quod sane non satis est, ut hi actus dicantur simpliciter supernaturales respectu harum potentiæ: quia, ut supra argumentabar, etiam si virtus sit instrumentalis tantum, vel partialis, si ex natura sua est illo modo instituta ad talem effectum, eiq; commensurata, effectus est illi simpliciter conaturalis, & iuxta debitum nature ordinem tali virtuti, ut passiva est, debetur talis actus, & perfectio: ut autem actiua est, debetur illi actiuitatis complementum, vel intrinsecum, vel per subordinationem & concursum superioris causæ. Hac enim ratione & angelis species intelligibiles; & homini generanti debetur concursus etiam creatiuis animæ. Ac denique vix potest intelligi, quod potentia mere naturalis habeat specificationem suam & essentiam ex habitudine ad supernaturales actus, neque adequate, neq; partialiter, multoq; min⁹ intelligi potest, quod aliqua sit essentialiter potentia actiua, & naturaliter actiua aliquorum actuum, & quod id non habeat ex sua specifica & essentiali ratione.

Tertio igitur (ut huic secundo argumento tandem satisfaciā) concludo, hanc vim actiua instrumentorum Dei secundum rem quidem talem esse qualis est entitas, cui conuenire dicitur: unde, si illa entitas est naturalis ordinis: etiam illa potentia secundum totam suam entitatem est naturalis: si autem entitas seu forma, in qua consideratur talis actiuitas, sit ordinis supernaturalis, etiam illa potentia erit entitatie supernaturalis, non propter habitudinem ad illum effectum, sed propter speciem & essentiam talis entitatis. Potest enim hæc potentia obedientialis etiam in supernaturalibus qualitatibus considerari: nam character, v. g. vel charitas, aut gratia eleuari possunt ad efficiendos effectus, quos naturaliter efficere non possunt, siue, quia superioris, siue, quia inferioris sunt ordinis; ut si eleuentur ad efficiendam transubstantiationem, vel ad efficiendum calorem, vel quid simile. At vero quoad vsum (ut sic dicam) seu quoad munus potentie, vel quoad modum agendi, non potest hæc potentia proprie dici naturalis propter ea, quæ diximus, quia non agit iuxta commensurationem, vel propriam institutionem seu specificationem sue entitatis, neq; cum concursu seu auxilio sibi debito, nec denique ad effectum, vel actionem suæ nature proportionatam. Neque etiam dicitur supernaturalis, quia non est nature superaddita aut infusa. Sed specialiter vocatur potentia obedientialis, quia non operatur nisi ex imperio creatoris, & cum extraordinario, & non debito concursu. Et eodem proportionali modo loquendum est de potentia receptiua actuum, vel formatum supernaturalium, sicut ex communi doctrina D. Thomæ & aliorum, superius dictum est.

Fr. Suarez Tom. 1.

A Soluitur argumentum tertium, & declaratur, per quid instrumenta diuina in actu primo constituantur.

EX his, quæ in solutione huius argumenti latissime dicta sunt, plura ex alijs, quæ in principio fuerunt proposita, expedita fere relinquuntur: & quidem tertium eandem difficultatem attingit, quam secundum, eodemq; fere nos vsi sumus contra oppositam sententiam. Ex tribus enim membris ibi propositis, scilicet, an auxilium speciale Dei (quo, secundum omnes, indigent eius instrumenta, ut supernaturaliter agere possint) sit tota virtus seu ratio agendi, vel supponat in instrumento totam virtutem proximam, vel saltem supponat inchoatam, eamq; compleat & eleuet ad agendum: ex his (inquam) tribus membris omnes conuenimus, non posse secundum affirmari propter rationes in argumento factas, & quia iam talia agentia non essent instrumenta, sed principalia agentia. Rursus, manifeste (ut existimo) probaui, primum membrum nullo modo affirmari posse: quia, si auxilium diuinum esset tota virtus agendi, hæc instrumenta, præsertim inanimata, nihil omnino agerent, quia hoc auxilium non est in ipsis rebus, quæ dicuntur instrumenta: unde nec constituere illa potest in actu primo ad agendum, nec ratione illius tantum, possunt denominari agentia, nec materialiter aut suppositaliter (ut sic dicam) quia non sustentant virtutem agendi, nec per se seu formaliter, quia per suas entitates non influunt in effectum. Unde sumi potest noua ratio, quia hoc auxilium, si sumatur in actu secundo, non est virtus agendi proprie & in rigore, sed est actualis concursus ad agendum, qui etiam auxilium nominatur, & non est in instrumento, cui conferri dicitur, sed in effectu seu subiecto, circa quod versatur actio instrumenti: nihil enim est aliud, quam ipsamet actio, ut specialiter ac principaliter à Deo fluens: non potest ergo hoc auxilium sic declaratum esse virtus agendi, quia virtus significat actum primum, non actionem ipsam: unde, sicut actus secundus supponit primum, & concursus cum alio, supponit illud, cum quo est concurrendum, ita hoc auxilium supponit virtutem agendi. Si autem sit sermo de hoc auxilio in actu primo, quod aliqui vocant auxilium internum, sic respectu horum instrumentorum non est aliquid creatum inhærens ipsis, sed est ipsamet omnipotentia increata Dei, per voluntatem eius specialiter applicata ad concurrendum cum creatura ad talem actionem, in qua nihil præuium aut creatum ponit, ut supponimus; ipsa autem Dei omnipotentia non potest esse tota virtus agendi in his actionibus: alioquin ipsa sola agit, & ab ipsa sola pendet effectus: nullo ergo modo poterit tribui creaturæ, cum nullo vero ac reali modo habeat vel sustentet omnipotentiam Dei. Et hic quidem discursus, suppositis principijs supra tractatis, euidenter (ut existimo) concludit, in his instrumentis, quæ agunt actione transiente, sine vlla supernaturali ac physica mutatione positiua præuiæ, quæ in ipsis fiat, tertium membrum esse eligendum, scilicet, supponi in his rebus inchoatam, & quasi fundamentalem vim, quæ per auxilium eleuatur ad agendum, & illam vim potentiam obedientialem actiuam appellamus, si autem quis sermonem misceat de potentijs anime, quatenus ad actus supernaturales eliciendos eleuantur, in quibus præcedere solet auxilium distinctum ab actuali concursu gratiæ, quod auxiliū vocari solet præueniēs seu excitans, & censetur esse virtus ad efficiendos tales actus supernaturales; dicendum est breuiter (quoniam hæc materia de auxilijs gratiæ amplissima est, & ab hoc loco aliena) esse quidem de fide certum, ad proprios actus supernaturales, præsertim humanos, id est, cōsentiente & cooperante libero arbitrio factos, necessarium

V u z esse

esse non solum supernaturalem concursum gratiae (quem ego inter gratias adiuvantes merito numerandum censeo) sed etiam auxilium excitans seu preueniens, iuxta Conciliorum definitionem. Non est autem certum, quid vniuersaliter hoc auxilium preueniens sit. Itaque si censeatur esse aliqua qualitas per modum actus primi non elicitum à potentia vitali, sed recepti tantum ad eliciendum actum alium secundum, in hoc sensu certum mihi est, non sufficere hoc genus gratiae excitantis, sed ultra hoc ponendum esse aliud per modum actus secundi, ut plane Concilia docent, dum hanc excitantem gratiam vocant, Spiritus Sancti inspirationem, vocationem, & motionem. Et è conuerso non est mihi certum, illud genus gratiae per modum actus primi inherens potentiae esse simpliciter necessarium ad praedictos actus supernaturales eliciendos; nam, licet sit certum dari habitus infusos, non tamen est certum illos concurrere ad omnes actus, sed probabilius est non concurrere ad eos actus, qui sunt dispositiones ad infusionem ipsorum habituum; sed solum ad illos, qui eliciuntur post obentos ipsos habitus, qui fructus iustitiae appellari solent. Est item certius ad ipsosmet actus, qui sunt gratiae excitantes, non concurrere praedictos habitus: fingere autem alias qualitates priores habitibus & actibus, quae per modum actus primi transeuntis (ut alunt) infundantur ad illos actus eliciendos, neque in Conciliis aut in Patribus fundamentum habet, neque vlla satis verisimili ratione suaderi aut defendi potest. Rursus, quamuis actus gratiae excitantis detur propter alium actum supernaturalem liberè eliciendum, non est tamen certum, huiusmodi gratiam excitantem physicè & per propriam efficientiam influere in alium actum, sed solum moraliter excitare ac eleuare potentiam, atque ita etiam in his actibus supernaturalibus, non est in vniuersum verum, vel saltem non est certum, ad illos eliciendos dari virtutem inherens, & superadditam potentiam, quae sit actus primus, seu per modum actus primi ad physice efficiendos tales actus: nam hoc deficit cum in actibus excitantis gratiae (si tamen illi supernaturales quoad substantiam sunt) tum in actibus supernaturalibus, qui sunt dispositiones ad primam gratiam.

Addo denique, etiam in his actibus supernaturalibus, ad quos eliciendos datur auxilium praeuium, seu gratia inherens per modum virtutis actus, non esse solum tale auxilium totam virtutem ad agendum, seu totum actum primum: quia, cum actus, qui eliciuntur per hanc virtutem, sint vitales & liberi, necesse est, ut non solum à virtute extrinsecus data, sed etiam ab intrinseca, vitali, ac libera efficiantur: atque ita etiam fit, primum membrum partitionis propositae in praedictis actibus locum non habere. Relinquitur ergo, ut respectu etiam talium actuum tertium membrum verum sit, scilicet, in his instrumentis vel potentis supponi aliquam virtutem, incompletam quidem & de se improporionatam, & indigentem diuina ac supernaturali eleuatione, & ideo instrumentariam tantum esse, & non principalem. Quae doctrina tantum abest, ut inclinet in errorem Pelagij, ut potius necessaria sit ad fundandam totam doctrinam de gratia, quam fides docet contra Pelagium.

Quia sine hac vi fundamentali non posset natura nostra excitari, neque adiuuari ad opera gratiae faciendae: vnde etiam necessaria est ad vitandum errorem Lutheri asserentis, potentias nostras solum recipere, non autem efficere hos actus diuinae gratiae. An vero haec virtus à nobis explicata, naturalis, vel supernaturalis dicenda sit, iam est sufficienter tractatum. Nec vero haec doctrina (quod in eodem argumento tangitur) quicquam fauet opinioni Caietani circa visionem beatam, quod scilicet cum aequali lumine perfectior fiat à perfectiori intellectu: non enim id sequitur ex nostra sententia, nam cum haec virtus obedientialis, quam ponimus, sit incompleta, & de

se improporionata, non potest agere, nisi iuxta mensuram supernaturalis virtutis, seu auxilij, quo eleuatur. Et hoc sensu sano modo intelligendum est, si apud autorem aliquem grauem legatur, in his actibus supernaturalibus, totam virtutem agendi esse auxilium, seu habitum infusum, quod scilicet intelligatur de virtute principali, seu de virtute complecte, seu quali vltimate constituyente, ac mensurante virtutem agendi.

Soluitur quartum argumentum, & declaratur, an, & quomodo haec potentia obedientialis sit instrumentaria virtuti.

Quartum etiam argumenti solutio ex proxime dictis facilis est. Petitur enim in illo, an creatura ut agens per hanc potentiam obedientialem, dicenda sit agere ut instrumentum, an vero ut principalis causa: & si est instrumentum, cuiusnam sit instrumentum, & sub qua ratione. Et quidem, quod attinet ad actiones miraculosas & transeuntis, certum est, creaturam non esse principalem causam earum, sed solum instrumentalem, ut à fortiori constat ex his, quae de Christi humanitate dicta sunt sect. 4. & ex eo quod de baptismo docet Concil. Trid. sess. 6. cap. 7. & quae de aliis sacramentis 3. to. tractabimus. Ratio autem huius veritatis sumenda est ex propria definitione seu ratione causae instrumentalis: non enim per se spectat ad rationem instrumenti, ut à causa principali, quae per illud operatur, quoad suum esse procedat. Quamuis enim hoc in multis reperitur, praesertim in instrumentis, quae vocantur separata: quia haec veluti substituantur ab agente principali, ut vices eius suppleant in agendo: tamen in instrumentis coniunctis non est id per se necessarium, quia potest vnum agens operari per instrumentum ab alio fabricatum, ut exemplis instrumentorum artis facile intelligi potest. Et ratio est, quia ad rationem causae per se in vnoquoque genere solum requiritur immediatus influxus inter ipsam & effectum: ordo vero illius effectus ad aliam remotiorem causam, à qua proxima causa processit, est per accidens, ut constat de habitudine inter auum & nepotem: sic ergo, ut duae causae coniungantur vel subordinentur in agendo, ut principalis & instrumentalis, per se solum requirunt debitum influxum in effectum, quod vero vna ab altera procedat, nec per se ac formaliter necessarium est, neque etiam est conditio necessaria ad primum, quod per se requiritur: nulla est enim ratio, quae huiusmodi necessitas ostendatur. Nam cum esse sit prius, saltem natura, quam causare, possunt duae causae coniungi ad effectum causandum, si in eis supponatur esse accommodatum ad talem causandi modum, vnde cumque illud habeant.

Deinde non est per se necessarium ad rationem instrumenti, ut in se recipiat aliquem motum seu influxum principalis agentis distinctum à suo esse & praeuium ad actionem, ut per illum afficiatur, vel applicetur ad agendum: quamuis enim hoc in instrumentis artis inueniatur, quia homo operans ut artifex nihil potest efficere, nisi per motum localem applicandum ad actum passiuum, vel vnum corpus in vnum locum introducendum, & expellendum aliud, in instrumentis autem naturae illud non est necessarium, quia agentia principalia non operantur illo modo, sed physice influendo in ipsum effectum, vel per solum instrumentum, si separatum sit, vel etiam per se ipsa si instrumentum sit coniunctum. Priori enim modo operatur generans per semen ut per instrumentum, & proiciens mouet per impetum: posteriori autem modo concurrunt intellectus agens cum phantasma, vel forma ignis cum calore, iuxta probabiles opiniones: multo ergo minus in instrumentis gratiae, & omnipotentiae diuinae est necessarius prior ille modus agendi, quia etiam Deus est principale operans per haec instrumenta, & per se immediate influens.

fluens in ipsum effectum, & potest eleuare instru-
mentum, speciali modo cum illo concurrēdo, quam-
uis in illo nihil praeuium efficiat, vt ex dictis scet.
præced. probatum est. Ratio ergo instrumenti pro-
pria ac physici in hoc consistit, quod licet vere effi-
ciat, non tamen virtute principali, id est, ita propor-
tionata, vt sic eiusdem vel eminentioris ordinis cum
effectui in perfectione. Vnde fit, vt efficere non pos-
sit effectum, nisi vt subest superiori concursui prin-
cipalis agentis, vel alterius superioris, qui defectum
eius suppleat, vt latius in Metaphysicis disputationi-
bus tractamus. In præfenti vero ratio diuini & mi-
raculosi instrumenti ultra hoc habet, quod non ex
naturali proportionē, sed ex obedientiali, seu non
repugnante operatur, ac deinde hinc habet, vt effi-
ciat per concursum nullo modo suæ naturæ debi-
tum, sed per concursum superioris ordinis. Ex quo
viterius fit, vt actio non sit mensuranda ex naturali
perfectione instrumenti, sed ex virtute seu influxu
principalis agentis.

Ad argumentum ergo in forma negatur sequela,
scilicet, creaturam operantem per potentiam obe-
dientialem operari vt principale agens: iam enim
satis declaratum est, quomodo ratio instrumenti ei
conueniat. Ad probationem autem sequelæ respon-
detur, creaturam tunc agere vt instrumentum Dei
auctoris gratiæ, & supernaturalium effectuum. Neque
ratio, quæ contra hoc fit, est vllius momenti: nam,
licet creatura cum omnipotentia obedientiali, quæ
in ipsa est, tam actiua, quam passiva, procedat à Deo
vt autorem naturæ, nihilominus vsus eius, vel in reci-
piendo, vel in agendo in ratione instrumenti, est re-
spectu Dei vt auctoris supernaturalis: quia necesse
non est, vt idem efficiat instrumentum, qui illo uti-
tur, vt diximus: ergo multo minus necessarium erit,
vt idem secundum eandem rationem efficiat in-
strumentum, & vtatur illo: sicut ergo in artificiali-
bus inferior artifex præparat interdum instrumen-
ta, & superior illis vtitur: ita hic dicere possumus,
Deum vt autorem naturæ præparare seu creare res
aptas, vt sint instrumenta; Deum vero vt autorem
supernaturalem illis vri. Maxime, quia idem omni-
no est Deus autor naturæ & gratiæ, solumque per ha-
bitudinem ad diuersos effectus illas denominationes
à nobis recipit, quæ ita sunt subordinatæ: vt vna
alteram per se supponat: ideo enim Deus potest præ-
ter vel supra naturam immutare creaturas, quia est
autor & supremus illarum dominus per infinitam
potentiam, qua illas creat, & eodem titulo eisdem
potest vri vt instrumentis ad ea omnia, quæ non re-
pugnant, & ideo, quod potentia obedientialis co-
mittitur creaturam, vt ab autore naturæ procedit,
nihil obstat, imo valde consentaneum & cōsequens
est, vt idē autor eius ea vri possit vt instrumento su-
pra naturam eius tāquam supremus illius dominus.

Atque hæc quidem difficultatem non habent in
actionibus supernaturalibus, seu miraculosis trans-
euntibus, seu non vitalibus: de actibus vero super-
naturalibus immanentibus, & vitalibus intellectus
& voluntatis specialis difficultas est, an dicendū sint
potentiæ animæ influere in illos vt instrumenta di-
uinæ gratiæ, an vero vt principia proxime principa-
lia, scilicet partialia: nam iuxta rationem instrumē-
ti à nobis declaratam, videntur hæc potentiæ dici-
endæ instrumenta, non minus, quam cætera diuina in-
strumenta. Aliunde vero videtur repugnare, quod
influxus sit vitalis & liber, & quod non sit ab ope-
rante vt ab agente principali & proximo. Propter
quod aliqui negant, has potentias influere in hos ac-
tus vt instrumenta, sed vt principalia principia pro-
xima, & operantia, non per potentiam obedientia-
lem, sed per naturalem, quam habent ex natura sua
commensuratam his actibus, quamuis non plenam.
Sed hæc sententia hoc modo explicata, à nobis reie-
cta est in solutione primi argumenti.

Fr. Suarez Tom. I.

Alij dicunt, has potentias influere prædicto mo-
do in hos actus, vt sunt actus credendi, amandi, &c.
non vero, vt sunt actus supernaturales.

Sed hic etiam modus dicendi non probatur, nam
vel per illam reduplicationem indicatur ratio, quæ
in effectui fit, vel ratio sub qua fit. Primum dici non
potest, quia cum in actu amoris supernaturalis, v.g.
in re non distinguantur ratio amoris, & talis amoris
nō potest actio physica attingere vnum, quin attingat
aliud, maxime cum ratio amoris vt ibi contracta
est, ad supernaturalem ordinem sit eleuata: vnde
non potest aliqua potentia esse principium princi-
pale illius effectus secundum vnam rationem, & in-
strumentale secundum aliam, quia & ratio genericā
eleuata est ad supernaturalem ordinem per diffe-
rentiam specificam, & è cōtrario actus etiam secun-
dū differentiam specificam vitalis est & liber. Secun-
dum autem de ratione sub qua nō recte hic accom-
modatur, quæ ratio aliqua communis inuenta in ef-
fectibus, non attribuitur vt ad æquata ratio sub qua
respectu potentiæ actiue, & vt illi commensurata, &
naturaliter proportionata, nisi illa potentia habeat
naturalem vim & proportionem cum omnibus in-
ferioribus sub tali ratione contentis, quod in præ-
fenti dici non potest, vt ex dictis patet. Assumptum
ostendi potest primo inductione, tam in omni po-
tentia diuina, quam in omnibus inferioribus: dein-
de ratione, quia potentia actiua vt sic, non attingit
rationes has cōmunes vt præcisas & abstractas, sic-
ut attinguntur interdum obiecta à potentijs cogno-
scentibus, & amantibus vt sic, quia effectio semper
versatur circa particularem actum, seu terminum
productum: ergo ratio communis non potest assi-
gnari vt ad æquata ratio sub qua potentiæ producti-
uæ, nisi potentia se extendat ad omnia sub tali ratio-
ne contenta, alioqui excedit talis ratio ipsam poten-
tiam. Sed in præfenti voluntas vel intellectus, vt sunt
naturales potentiæ, non se extendunt ad omnes actus
cognitionis & amoris, vt dictum est: ergo non re-
spiciunt illas rationes communes vt ad æquatas &
proportionatas rationes, sub quibus operantur.

Quod si quis contendat, rationem formalem sub
qua, esse illam rationem communem, quæ sub se
comprehendit omnes illas rationes particulares, ad
quas extendi potest actio potentiæ, vel naturaliter,
vel ex eleuatione. Contra hoc est, quia sequitur in
primis, eadem ratione idem esse dicendum de pro-
prijs & specificis rationibus, ad quas efficiendas po-
test eleuari potentia. Sequitur deinde, idem esse di-
cendum de quacunque alia virtute naturali actiua
actione transeunte, quatenus eleuatur ad efficien-
dam gratiam vel aliam rem similem, quæ in aliquo
genere conuenit cum effectui sibi connaturali. Neu-
trum autem horum conceditur, neque recte con-
cedi potest. Et ratio à priori esse videtur, quia, quan-
do illa ratio communis de se est indifferens ad res
inferioris & superioris ordinis, & potentia tantum
potest sua vi naturali illam attingere, vt contracta
est in rebus inferioris ordinis, quibus naturaliter est
commensurata, tunc non attingit per se primo il-
lam rationem communem, etiam vt rationem sub
qua, sed solum vt contractam, sibi accommoda-
tam, & ideo non potest ratio illa communis dici
ad æquata ratio sub qua talis potentiæ, & conse-
quenter neque attribui potest tali potentiæ, quod
naturali vi attingat effectum superioris ordinis, et-
iam sub illa ratione communi. Maxime, quia poten-
tia actiua non potest attingere effectum sub ratione
communi, nisi attingat totam specificam rationem,
quam effectus in re habet, & ideo non potest ratio
communis, si vt præcisā sumatur, assignari tan-
quam propria ratio, sub qua potentia attingit effe-
ctum, quia ratio sub qua debet intime inueniri, &
quali transcendere totum effectum, & totam ratio-
nem eius, quod si hoc modo sumatur ratio illa com-
munis

Vu 3

munis

munis actus cognoscendi, & amandi, ut naturales actus & supernaturales in se complectitur, sic reuera non est adequata ratio in ratione effectus respectu intellectus & voluntatis creatae, ut ex dictis satis constat.

Tertia opinio improbat.

Alij distinguunt aliter, nimirum, actus supernaturales quoad substantiam & entitatem suam fieri ab his potentijis ut instrumentis diuinæ gratiæ; tamen, quatenus sunt actus vitales & liberi ipsi homini, esse ab illis ut à proximis principijs principalibus, & à naturali etiam vi, prout ab obedienciali distinguitur, propter rationes dubitandi supra tactas. Verum tamen hæc distinctio nihil ad rem explicandam confert, ut patebit intelligenti, quid importetur per illas denominationes vitalis ac liberi actus. Ratio enim vitalis actus nihil dicit in entitate & natura eius actus, qui vitalis dicitur, nisi talem dependentiam actualem à potestate vitali, vel aptitudinem ad illam. Duobus enim modis dici potest actus vitalis. Vno modo, veluti aptitudine, quia de se natus est ita fieri à potentia vitali, ut eam possit informare, & in actu ultimo vitæ constituere, & hoc nihil omnino addit supra essentiam seu entitatē actus, quia hæc est ratio essentialiter constituens illum. Vnde, si potentia instrumentaliter efficiat actum quoad totam essentiam & substantiam eius, etiam efficiet illum instrumentally, quatenus hoc modo vitalis est. Alio modo potest actus vitalis dici, quia actu procedit à potestate vitali: & hoc modo præter entitatem actus, quæ in illo tanquam in termino actionis consideratur, addit solum talem dependentiam seu actionem, quæ intrinsece ac necessario respiciat potentiam vitalem ut proximum principium, à quo manat: nihil enim aliud excogitari potest, quod per talem denominationem significatur: fingere enim in actu vitali alium modum, ex natura rei distinctum ab entitate actus, & à dependentia eius, seu ab actione & à termino actionis, neque explicari potest, quid sit, neque ad quid sit: nam, illis duobus positis, intelligitur sufficienter tota ratio actus vitalis in ratione effectus eliciti à potestate, quam nunc consideramus: ergo improbabile est, alium distinctum modum excogitare, quo ratio vitalis actus compleatur. Hoc autem supposito, non habet locum distinctio data, nam ibi tantum est unica actio, qua talis actus procedit à potentia vitali: ergo vel potentia attingit illum effectum per illam actionem ut causa principalis, vel ut instrumentalis: si priori modo: ergo effectus, tam ut vitalis, quam secundum suam entitatem, procedit à potentia ut à causa principali: si autem potentia per illam actionem attingit effectum quoad entitatem eius, ut instrumentum; & nihilominus effectus est vitalis actus, & ut est tali potentia, denominatur vitalis: ergo etiam ut vitalis procedit à potentia ut instrumento, cum ab actione instrumentaria vitalis denominetur.

De alia vero denominatione liberi clara ratio est, quia liber actus supra vitalem nihil intrinsecum addit, sed solum denominationem à facultate, quæ est in potentia ad suspendendum influxum in talem actum, vel ad adhibendum contrarium, quæ facultas, quatenus est ad non agendum, vel ad efficiendum aliquem actum naturalem, repugnantem supernaturali actui, potest quidem attribui potentie ut principali virtuti, non tamen quatenus includit positivam facultatem ad eliciendum actum supernaturalem: & quia denominatio liberi hæc omnia includit, ideo actus ille, etiam ut liber, non potest attribui potentie ut principali virtuti, sed solum secundum quid quoad prædictam negationem, quoad ad rem, de qua agimus, nihil refert. Si autem quoad modum loquendi quis contendat, denominationes vitalis & liberi sumi ex habitudine ad potentiam tanquam à principali forma denominante, facile id potest concedi, etiam si influxus potentie instru-

mentaliter sit, in ratione actionis seu actui principij: nam ab instrumento & ab actione eius potest aliqua denominatio principaliter sumi, ut productio gratiæ, quatenus actio sacramentalis denominatur, principaliter recipit hanc denominationem ex dependentia, quam habet à sacramento: & nutritio ut sic, præcipue denominatur à dependentia, quam habet à potentia nutritiva, quamvis hæc solum concurrat ut organum & instrumentum animæ ad illam actionem: sic ergo in præsentī, quamvis actus vitalis ut sic, denominationem hanc recipiat ab influxu vel habitudine ad potentiam animæ, adhuc superest questio, an influxus ille esse debeat causæ principalis, vel sufficiat instrumenti proportionati.

Alij distinguunt aliter, quia vel actus supernaturalis sit à sola potentia cum auxilio extrinseco, & tunc sit à potentia ut instrumento: si vero fiat à potentia informata habitu supernaturali, sit ab ea ut à causa principali. Sed hæc etiam distinctio non explicat rem, quamvis fortasse in modo loquendi possit aliquo modo admitti. Quod ita declaro, nam in primis in hac distinctione manet integra illa difficultas, quomodo instrumentalis actio sufficiat ad actum vitalem & liberum. Deinde etiam manet integra difficultas, quomodo potestiam, etiam informata habitu, possit influere ut causa principalis: rationes enim, quæ procedunt de potentia sine habitu, eodem modo vrgent in potestiam affecta habitu. Probatur, quia quando potentia habet habitum, non per solum illum efficiet, sed etiam per suam entitatē, & per illam actionem radicalem quam habet innatam ante habitum, & ab illa habet actus, quod sit vitalis: ergo etiam tunc adhibet potentia proprium influxum per eandem actionem obediencialem, per quam illum adhibet, quando operatur sine habitu: ergo eodem modo operatur ut instrumentum. Et confirmatur ac explicatur amplius, nam licet habitus quantum ad id, quod confert, sit causa principalis, tamen non confert totam vim agendi, sed supponit inchoatam & imperfectam, ac complet & eleuat illam: ergo semper illa virtus, quæ se tenet ex parte potentie, est eiusdem ordinis & rationis, quia virtus superaddita non mutat illam intrinsece, sed tantum per additionem complet: ergo si antea erat virtus instrumentalis, semper manet eiusdem rationis. Queratio (ut mihi quidem videtur) demonstrat, potentiam, quantum ad id, quod de se adhibet, eodem modo semper influere, quod ad rem ipsam spectat, nihilominus tamen quoad denominationem, & modum loquendi, quando informatur habitu, potest dici speciali titulo causa principalis, vel denominatiue, & quasi materialiter, quia sustentat habitum, qui est causa principalis, vel quia ratione habitus intrinsece inherens, debitus est tali potentie supernaturalis cōcursus, quo possit per talem habitum operari, & hoc modo dicitur potentia intrinsece eleuari per habitum, quia nimirum ex vi obij coponitur quoddam integrum principium, cui simpliciter connaturale est, tali modo, & cum tali concursu operari, quamvis hoc solum ratione ultime & supernaturalis formæ illi conveniat, quomodo dici solet, intellectui informato lumine gloriæ connaturale esse visionem beatam. Sed hoc, ut dixi, ad modum loquendi spectat, difficultas autem, quæ in re ipsa versatur, adhuc superest explicanda.

Dicunt ergo alij non repugnare illa duo, scilicet, quod hæc potentia agat tantum virtute obedienciali, & quod nihilominus agat ut principalia principia. Quod si obijcias, hinc sequi, ceteras creaturas, quando eleuantur ad agendum per potentiam obediencialem, agere etiam ut principalia principia, respondent, negando consequentiam, quia potentie vitales eleuantur ab agendū intra idem genus, quod attingere possunt naturali virtute, quamvis eleventur ad agendū in altiori specie, quā possint efficere natu-

naturali virtute, intellectus enim naturaliter potest A
efficere intellectionem, seu cognitionem, eleuatur
autem ad elicendam cognitionem supernaturalem
& ideo semper retinet eundem modum agendi cau-
se principalis, quod nota accidit in alijs rebus, qui
ad supernaturaliter agendum eleuantur. Sed con-
tra, quia licet non in omnibus alijs rebus seu instru-
mentis inanimatis feruetur illa proportio, tamen in
multis videtur reperiri: aqua enim eleuatur ad pro-
ducendam gratiam, quæ continetur in genere qua-
litate vel dispositionis, sub quo genere potest aqua
aliquid producere naturaliter, v.g. frigiditatem: ele-
uatur ergo eodem modo seu proportionem, scilicet,
ad quandam altiore speciem sub illo genere co-
tentam, quod sua naturali ac principali virtute po-
test attingere: ergo vel aqua etiam erit principalis
causa gratiæ, quod est plane falsum, vel hic modus
agendi non obstat, quominus intellectus instru-
mentaliter efficiat supernaturalem actum.

Et confirmatur primo, quia in superioribus est o-
stensum, hunc modum eleuationis non transcendere
actiuitatem obedientialem, & eisdem rationibus
ostendi potest, non transcendere actiuitatem instru-
mentalem: imo videtur aperte repugnare, aliquam
rem agere vt principale principium, & non agere
virtute connaturali: ergo & contrario repugnat a-
gere virtute tantum obedientiali, & non agere vt in-
strumentum. Antecedens patet, quia principalis
causa dicitur, quæ agit virtute propria, & de se pro-
portionata ad effectum, tanquam existere eiusdem,
vel superioris ordinis cum illo, vt constat ex com-
muni & recepta definitione cause principalis: sed
causa, quæ huiusmodi est operatur virtute maxime
connaturali ac propria: ergo.

Et confirmatur secundo, quia magis est, intel-
lectum eleuari ad efficiendum intellectionem super-
naturalis essentia vel speciei, quam calorem vt vnū
v.g. eleuari ad efficiendum calorem vt octo, quia
maior est excessus in essentia specifica intra idem ge-
nus, quam excessus in sola intentione intra eandem
speciem: sed si calor vt vnus eleuatur ad efficiendum
calorem vt octo, non potest eleuari ad agendum vt
principale agens, sed tantum vt instrumentale: ergo
idem maiori ratione dicendum est de intellectu. Re-
sponderi potest, esse differentiam, quia calor (& id-
em est de ceteris instrumentis inanimatis) existit in
effectu producto tanquam in ultimo termino & fi-
ne sue actionis, quatenus ab illo est vt à principali
principio actio autem intellectus tendit principaliter
in obiectum, & quia intellectus semper eleuatur
ad agendum circa aliquod obiectum, quod natura-
liter potest aliquo modo attingere, vt v.g. circa De-
um, ideo dicitur potius intellectus agere, vt princi-
palis causa, quam calor eleuatus. Quod si obieci-
as, hanc differentiam non videri vniuersaliter veram:
quia aliqua res excogitari possunt, quas non possit
intellectus naturaliter cognoscere, vt ad eas vel co-
gnoscendas, vel intuendas eleuari possit, vt sunt re-
lationes diuinæ, vnio hypostatica, gratia, & similia.
Respondebitur, quamuis homo non possit hæc natu-
rali cognitione inuenire, posse tamen per doctri-
nam hæc omnia naturaliter concipere vel apprehen-
dere aliquo modo, & similiter posse circa illa a-
liquod naturale iudicium ferre, saltem per huma-
nam fidem quamuis non possit propriam scientiam
vel conceptionem de illis naturaliter consequi. Sed,
licet hæc vera sint, parum certe conferre videntur
ad rem, de qua agimus, tum quia illa cognitio per
solam fidem humanam, & testimonium dicentium,
plus habet de ignorantia, quam de cognitione, tum,
magis ad rem, quia hæc omnia non sufficiunt, vt pro-
pria ratio cause principalis conueniat intellectui o-
perandi per virtutem obedientialem eleuatum. Ac
denique, quia obiectum illud, licet materialiter sit idē,
tamen vt sic non est obiectum specificans, sed est ve-

luti commune & genericum: & ideo eadem ratio est
de illo, quæ est de generica ratione actus intell. gen-
di: sicut ergo hæc non sufficit, vt intellectus sit causa
principalis actus, neque etiam sufficit, quod intelle-
ctus possit habere aliquem actum circa illud mate-
riale obiectum. Et ratio sane est eadem, quia quando
intellectus eleuatur ad attingendum illud obiectum
supernaturale, seu per actum supernaturalem, iam
tunc non agit ex vi illius actiuitatis naturalis, quæ po-
test per alium actum imperfectum circa illud mate-
riale obiectum versari: ergo hoc nihil potest confere-
re, vt illa actiuitas, quæ est per eleuationem, conse-
quatur esse ab ipso vt à causa principali. Sed dici tandem
potest, omnes res alias, quæ eleuantur ad actiones
miraculosas non agere vitali actione, has autem po-
tencias eleuari ad agendum vitali modo, & hanc
differentiam satis esse, vt hæc potentia eleuentur ad
agendum, vt principia principalia, quamuis reliquæ
res sint tantum instrumenta. Sed hæc responsio, nec
satisfacit argumentis factis, nec declarat, cur illa duo
habeant necessariam connexionem, scilicet, esse princi-
pium proximum actus vitalis vt sic, & esse princi-
pium proximum principale eiusdem actionis.

Mihi vero dicendum videtur, has potentias, quæ
tum ad id, quod conferunt in efficiendis actibus su-
pernaturalibus quoad substantiam, se gerere vt in-
strumenta diuinæ gratiæ, & non vt principia princi-
palia, tum ob rationem factam, quia illis nullo mo-
do cōuenire potest ratio cause principalis, tum quia
efficiunt virtute obedientiali, & non naturali: tum
etiam quia solum agunt vel eleuata ab alio, in cuius
virtute principaliter nituntur ad operandū, quæ est
fere definitio cause instrumentalis, vt supra tactum
est. Et confirmatur, quia hæc potentia in huiusmodi
actione non habent limitatum terminum, sed ultra
omnem gradum in infinitum possunt magis & ma-
gis perfectos actus elicere, vel secundum speciem,
vel secundum intentionem: ergo lignum est, non a-
gere vt principales virtutes, neq. integras, neq. parti-
ales: quia in omni virtute sua principali limitatæ
sunt, sicut & in essentia & perfectione.

Atq. hinc consequenter est necessario dicendum,
hæc duo non includere inter se repugnantiam, scilicet
agere vitaliter, & instrumentaliter: quia certum
est, has potentias in his actibus vitali modo operari.
Quod autem illa duo non repugnent, probatur pri-
mo, quia neq. in proprijs definitionibus seu conce-
ptibus inuoluunt inter se repugnantiam, neq. aliqua
alia satis probabili ratione hæcenus ostensa est. Ra-
tio enim actus vitalis solum in hoc consistit, vt pro-
cedat à proximo & radicali principio vite, calere vt
ipsummet principium formare possit, & in ultimo
actu constituere: sed hoc totum consistere potest cū
hoc, quod ipsummet radicale & proximum princi-
pium etiam vite, quamuis per suam entitatem influat
in actum, non autem connaturali modo, nec se-
cundum naturalem proportionem, nec per con-
cursum nature debitum, quæ sufficiunt ad rationē
instrumenti: ergo non repugnat actiuitas instrumē-
talis cum vitali. Vnde argumentor secundo, nam
potius hoc spectat ad omnipotentiam Dei, vt vna-
quæque creatura possit vt in instrumento, modo illi
accommodato, id est, rebus vita carentibus, vt in-
animatis instrumentis: anima vero & potentijs eius,
vt vitalibus instrumentis. Vnde Concil. Trident.
sess. 6. can. 4. definit, hominem in his actibus per po-
tencias suas non concurrere tantum recipiendo, sed
agendo, quia non se habet sicut inanime quoddam
nihil omnino agens: ergo Concilium nihil aliud re-
quirat, nisi quod agat sufficiente modo ad actū vite,
sive vt principale, sive vt instrumentale principium
operetur.

Tertio est similiter dicendum, hæc duo non re-
pugnare scilicet agere instrumentaliter, & libere, quia
certum de fide est, voluntatem in his actibus libere

operari, & tamen nos dicimus operari vt instrumentum: ergo oportet dicere, sicut potest dari instrumentum vitale, ita & dari posse instrumentum liberum: hoc autem eisdem rationibus cum proportionem applicatis suaderi potest. Et, supposito precedente putato, potest facillime in hunc modum declarari: nam instrumentum liberum supra vitale solum addit facultatem ad non eliciendum actum, vel ad eliciendum actum contrarium: hanc autem facultatem, vt supra dixi, esse potest in potentia ex propria virtute, & connaturalis, quamuis virtus ad eliciendum actum supernaturalem, sit tantum obedientialis & instrumentalis: ergo optime intelligitur, posse voluntatem esse instrumentum liberum ad aliquem actum, quoniam ita potest illum elicere ex gratia Dei, & vt instrumentum eius, vt tamen possit propria virtute illum non facere, vel etiam elicere contrarium actum, qui mere naturalis erit: ergo ratio instrumenti liberi optime intelligitur, supposita ratione vitalis instrumenti in potentia de se libera, quae ita recipit eleuatam virtutem ad eliciendum actum, vt non priuatur propria ad suspendendum suum influxum, vel eliciendum contrarium actum. Exemplo res declaratur, voluntas enim proposita sufficienter fide, virtute propria, & in eo genere vt principalis causa, potest non velle credere, aut etiam velle non credere: ergo, quamuis huic facultati addatur supernaturalis virtus, seu eleuatio sufficiens, vt possit velle credere, saltem vt vitale instrumentum diuinae gratiae non priuabitur priori facultate naturali: manebit ergo libera ad supernaturalem actum, quamuis solum instrumentaliter possit illum elicere: non ergo hic modus agendi instrumentaliter repugnat libertati: maxime cum ad illum non sit necessaria aliqua motio vel qualitas prauius circa ipsum instrumentum, physice illud praedeterminans, vt alio loco copiose tractatum est, & ex dictis de eleuatione instrumentorum Dei sine prauius qualitate facile intelligi potest. Atque hae sufficiunt de quarto argumento.

Soluitur quintum argumentum, & declaratur, an potentia obedientialis sit materialis, vel spiritualis.

Quintum argumentum petit aliam difficultatem de hac obedientiali potentia, scilicet, an materialis, vel spiritualis dicenda sit: nam si potentia ex obiecto suam rationem & denominationem sumit, videtur hae potentia spiritualis esse dicenda, cum ad spirituales effectus se extendat: si autem ex subiecto, vel quasi subiecto, sumit entitatem, potius materialis esse videtur, cum in materiali entitate reperiatur. Atque eodem modo interrogari potest, an talis potentia substantialis vel accidentalis dicenda sit: quia & in accidentibus, & in substantiis reperi potest, & ad substantias, & accidentia producenda potest eleuari. Rursus eiusdem fere rationis est quaestio, an hae potentia vna vel multiplex dicenda sit, vel in eodem, vel in diuersis, nam cum in variis rebus inueniatur, ex hac parte videtur esse multiplex in illis, cum vero ad multiplices effectus etiam in eadem re sufficiat, ex hoc capite videtur etiam in eadem re multiplicari. Aliunde vero propter identitatem, quam habet cum re, in qua existit, videtur manifestum, non posse in eadem re multiplicari, & consequenter cum in qualibet re ad eodem effectus extendatur, videtur esse eadem vel eiusdem rationis in omnibus. Et quoniam hae quaestiones & similes non videntur habere convenientem responsum, ideo suspectam videntur reddere hanc potentiam obedientialem. Sed, si quis recte consideret, hae omnia comperiet ita interrogari, ac si potentia esset aliqua propria qualitas distincta aliquo modo ex natura rei ab his rebus, in quibus inuenitur, quo mo-

do non solum suspecta, sed plane impossibilis mihi videtur talis potentia, vt supra dixi: supponendo autem non esse rem distinctam, facillime quaestiones illae expediuntur: imo vix eis locus relinquatur, eademque in potentia passiva moueri possunt.

Dico igitur ad primam interrogationem: potentiam hanc ex se, nec materialem esse, nec immaterialem, sed talem, qualis est res, quae vt instrumentum assumitur, nam si res illa spiritualis est, nemo negabit, vim eius actiuam esse spirituales, siue ad res spirituales efficiendas eleuetur (quod per se notum est) siue ad materiales res producendas, vel etiam creatas assumatur: tum quia res ipsa, quae vt instrumentum assumitur, spiritualis est, tum etiam, quia res & virtus spiritualis potest esse effectrix materialium rerum, quia est ordinis superioris, vt virtus diuina, quae maxime est spiritualis, effectrix est rerum materialium. Deinde, si res materialis eleuetur ad efficiendas alias res materiales nulla est difficultas, quod potentia secundum quam eleuatur, materialis sit: quia & res quae eleuatur, & actio, & effectus ad quem eleuatur, materialia sunt. Denique etiam si res materialis ad rem spirituales efficiendam eleuetur, potentia secundum quam eleuatur, formaliter (vt sic dicam) & simpliciter materialis est, licet secundum quid & virtualiter, possit dici spiritualis. Probatur, quia illa potentia nihil aliud est, quam entitas ipsius rei, nihilque ex natura rei distinctum supra illam addit: ergo non potest non esse materialis & extensa ac partes habens, si entitas ipsius instrumenti eiusmodi est. Item non refert, quod ad effectum spiritualium efficiendum eleuetur, quia potentia haec nullam habet speciem realem ex habitudine transcendentali ad talem effectum, vt supra ostensum est. Item non obstat improprio, quae esse videtur inter materialem virtutem, & spirituales actionem seu effectum, nam haec solum impedire potest connaturalem habitudinem inter talem virtutem instrumentalem & talem actionem, non tamen potest impedire efficientiam per subordinationem ad imperium primi agentis, a qua talis potentia obedientialis nominatur. Atque hoc sensu dicit D. Tho. & alij Theologi, quod illud sequitur, sacramenta, licet res materiales sint, eleuari vt sint instrumenta ad efficiendam spirituales gratias: haec est enim omnipotentia Dei, vt respectu illius instrumentum materiale latius pateat in agendo, quam eius natura, seu ordo rerum, in quo existit: postulare videatur. Etenim, si multi censent, phantasma materiale esse accommodatum instrumentum naturale ad producendam intelligibilem speciem, cum tamen negare non possint, quin tota vis actiua, quae in phantasmate existit, materialis sit: quid mirum, quod res materialis per potentiam formaliter materialem possit esse instrumentum Dei ad spirituales actiones? Dicit autem potest hae potentia virtute esse spiritualis, quia eo modo, quo est causa, virtute continet effectum, non quidem eminenti virtute, sed instrumentali, quo modo sacramentum dicitur continere gratiam Christi, & semel dicitur continere rem ex illo producendam; & obiectum dici potest contineri in specie tanquam in semine.

Atque hinc constat, eodem plane modo respondendum esse ad secundam interrogationem: nam, cum hae potentia non sit aliquid distinctum ab instrumento quoad entitatem & realitatem suam, talis est, qualis est res, quae in instrumentum assumitur. Vnde, si res illa sit substantia, potentia etiam erit substantialis, etiam si ad efficienda accidentia assumatur, tum quia non accipit ab eis speciem, tum etiam quia nihil repugnat, rem substantialem esse principium rerum accidentalium, vt patet de diuina virtute, & de forma substantiali, saltem quatenus est radix suarum proprietatum. Quod, si fortasse substantia creata non potest naturaliter esse principium proximum, & in-

& instrumentale ad proprias actiones accidentales, illud est propter naturalem improportionem, vel etiam quia substantia ut sic non subordinatur alteri ut proprium instrumentum, nisi auctori suo, & ideo neutra ex his rationibus impedit, quominus in substantia possit esse potentia obedientialis ad efficiendum accidens. Si autem res, quæ assumitur ut instrumentum, sit accidens, potentia hæc accidentalis in ea erit, etiam si ad substantiam efficiendam eleuetur propter easdem rationes, quas confirmat naturale exemplum, iuxta opinionem satis probabilem & receptam, quod accidens, ut calor, verbi gratia, est instrumentum ad producendam substantiam, cum tamen in calore quicquid est virtutis & activitatis, siue principalis, siue instrumentalis, non sit nisi accidentale.

An hæc potentia sit vna, vel plures.

Hinc denique ad tertiam interrogationem facile respondetur, huiusmodi potentiam in vnaquaque re tantum esse vnam secundum rem, quamvis secundum rationem & conceptus nostros inadæquatos, possit multiplex distingui in ordine ad varios effectus, quomodo dicere possumus, in verbis humanis esse virtutem obedientialem ad iustificandum, vel transubstantiandum, vel etiam ad creandum: quod autem hæc omnia sola ratione distinguantur in eodem instrumento, patet ex dictis, quia non distinguuntur ex natura rei ab entitate instrumenti, neque ad illi novam speciem, aut novum modum: ergo neque inter se distingui possunt. Possumus etiam naturali exemplo id explicare, nam idem calor, est principalis virtus ad producendum calorem, & instrumentalis ad producendam substantiam, & coniunctus cum forma ignis, est virtus ad producendam formam ignis, & cum forma aeris, ad producendum aerem, &c. & tamen hæc omnia in calore, non res, sed ratione tantum distinguuntur: quia non addunt illi novum modum, aut novam entitatem realem, sed ipsa entitas caloris ex vi suæ essentiae, habet totam illam vim, quam nos intellectu partimur in ordine ad diversas: idem ergo, seu simile, potest in præsentia facile intelligi. At vero in diversis instrumentis seu creaturis, hæc potentia realiter diversa est pro rerum diversitate, tamen secundum rationem potest dici eadem, in quantum eodem titulo, & quasi sub eadem ratione, omnibus rebus creatis convenit, scilicet, quatenus hoc ipso, quod entia creata sunt, plane sub ieiuntur auctori suo in his omnibus, quæ non repugnant.

Solvitur sextum argumentum, & declaratur, qualis sit actio, à potentia obedientiali procedens.

IN sexto argumento tangitur difficultas de actione, quæ progreditur ab hac potentia obedientiali, qualis sit, & quam habitudinem ad illam dicat. Ut autem melius intelligatur, loquamur de actione, quæ gratia sit, medio baptisate, vel per Christi humanitatem. De qua certum esse existimo, esse distinctam ab actione, quæ eadem gratia numero, vel conservari vel fieri posset à solo Deo absque villo instrumento, quod mihi satis probat sextum argumentum propositum. Et quia intelligi, ut existimo, non potest, quæ ad res nunc pendeat ab vna causa, nunc vero non pendeat ab illa, sed ab alia, quin intercedat aliqua mutatio, scilicet in ipsa dependentia: quia supponimus, nec terminum actionis, nec subiectum mutari: item necesse non est, agens in se mutari, ut si Deus nunc suspenderet concursum, quo cum Sole concurrat ad conservandum lumen in aere, simulque adhiberet alium concursum, quo sola sua virtute illud conservaret, tunc in sole nulla fieret mutatio, nec in Deo, ut per se constat, neque in aere quoad formam luminis in facto esse, & tamen idem lumen, quod antea pendebat actu à sole, iam non pendet: ergo necesse est, ut sal-

tem dependentia, vel actio mutata fuerit: ergo vna desijce esse, & alia incepit: ergo distincta est dependentia eiusdem luminis à Deo, mediante sole, vel à solo Deo. Sic ergo in præsentia distincta est dependentia, quæ Deus efficit gratiam, medio instrumento aquæ vel humanitatis Christi, ab ea, quæ efficit gratiam se solo.

An vero illæ actiones in ratione actionem specificè distinctæ sint, vel tantum numero, merito dubitari potest. Nam ex vi rationis factæ solum concludi potest numerica distinctio, nam hæc sufficit ad prædictam mutationem, ut in allato exemplo de lumine videtur satis probabile. Aliunde vero, cum terminus sit idem in specie, videntur actiones esse eiusdem speciei: quia actio, sicut motus, sumit speciem à termino ad quem. Denique, si hoc dicatur, videtur facilius posse dissolvi difficultas in sexto argumento tacta, quia nullum est inconueniens, nec res magna admiratione digna, quod modus aliquis spiritalis, qualis est illa dependentia, pendeat quoad individuationem suam à principio materiali, ad eum modum, quo anima individuari dicitur ex habitudine ad corpus. Atque hæc via est probabilis ad satisfaciendum proposito argumento. Nihilominus mihi probabilius videtur, illas actiones esse essentialiter diversas, quia & nullum est indicium sufficiens unitatis essentialis, & sunt multa, quæ diversitatem essentialem plurimum indicant. Prior pars probatur, quia nullum est indicium unitatis essentialis, nisi unitas termini, seu formæ productæ: hoc autem insufficiens est, primo, quia etiam res producta per creationem & generationem potest esse eadem, & non est propterea dicendum, generationem & creationem esse actiones eiusdem speciei. Secundo, quia, ut D. Tho. 1. 2. q. 1. ar. 3. & alijs locis docet, actio sumit speciem à principio agendi, quod saltem hoc sensu verum est, quoad eius specificationem non tantum terminus, sed etiam principium agendi concurrat, quod est satis consentaneum rationi, quia actio est essentialiter dependentia: dependentia autem ut sit tam essentialiter habitudinem transcendentiā dicitur ad principium, à quo fluit, quā ad rem, ad quam tendit. Ac denique, quia novum non est, actione, vel actus, qui versantur circa eandem rem vel obiectum, quasi materialiter sumptum, distingui ex modo tendendi in illud. Sic ergo distingui poterunt hæ dependentiæ. Posterior vero pars declaratur, quia hæc dependentia seu actio, quæ gratia sit per vocem vel aquam, est non solum supra naturam hominis, vel aquæ, sed etiam præter naturam ipsius gratiæ, altera vero actio, quæ fit à solo Deo, est illi connaturalis: hæc autem tanta diversitas plus quam distinctionem numericam indicat. Deinde, quia, si actio eiusdem formæ cum concursu causæ materialis, vel sine illo est speciei diversa, cum non magis erit diversa speciei, actio eiusdem formæ spiritalis per instrumentum materiale, vel sine illo? magis enim ex modo videntur differre hæ actiones, quam illæ: unde, si hic negatur distinctio specifica, nunquā poterit cum fundamento affirmari inter actiones, quibus eadem res producitur, vel conservatur.

Hæc ergo sententia supposita ad difficultatem in sexto argumento positam concedendum est, huiusmodi actionem talem esse, ut ex vi suæ essentiae, seu speciei postulet, ut fiat medio instrumento supernaturaliter eleuato, seu (quod idem est) ut essentialiter dicat transcendentiā habitudinem, non solum ad Deum ut principale agens, sed etiam ad creaturam ut operantem instrumentaliter per potentiam obedientialem. Neque hoc est inconueniens, singulare, aut novum in humanitate Christi, aut instrumentis eius, nam in habitibus supernaturalibus gratiæ, & virtutum in fularum, sciendum est, habere essentialiter habitudinem ad spiritualem substantiam vel potentiam, quatenus est capax eorum per potentiam obedientialem.

Actio quæ per instrumentum à Deo mirabiliter fit, diuersa est ab ea, quam scilicet Deus facit, non tantum numero, sed etiam specie.

dientialem, quia, cum sint forme accidentales, essentialiter dicuntur habitudinem ad subiectum earum capax; & similiter actus supernaturales spiritualium potentiarum, cum natura sua immanentes sint, etiam dicuntur conaturali habitudinem ad suas potentias tanquam ad principia, à quibus elici debent, etiam si illæ per potentiam obedientialem eos eliciant. Potest autem aliquis probabiliter dicere, illam actionem, seu dependentiam gratiæ, quæ sit, medio instrumento, quamvis ex vi suæ specificæ rationis dicat habitudinem ad potentiam obedientialem, non tamen determinate ad potentiam, quæ sit in instrumento materiali, aut in instrumento immateriali, sed indifferenter, quantum est ex ratione specificæ, quamvis in indiuiduo aliquod horum determinate respiciat: illa n. diuersitas in huiusmodi principijs materialis est, quantum spectat ad rationem & modum agendi, & ideo non videtur sufficere ad diuersitatem specificam actionum, sed ad indiuiduum tantum. Quod si hoc verum est, facilius redditur difficultas tacta in sexto argumento de habitudine huius dependentiæ ad rem materialem: dicendum est enim, ex vi suæ rationis specificæ præcise, respicere agens instrumentale per potentiam obedientialem, quod vero illud sit corporeum, per accidens est ad talem specificam rationem, & non est inconueniens, quod ad indiuiduationem talis dependentiæ possit requiri.

Adde vero vltimo etiam si demus actiones illas per instrumentum materiale, & spirituale, inter se specie differre, non esse inconueniens, modum aliquem spiritualem ex specifica ratione sua dicere intrinsecam habitudinem ad rem materialem: nam, si verum est, phantasma esse instrumentum ad producendam speciem intelligibilem, id necessario dicendum erit de dependentia seu actione, per quam talis species fit, & si verum est, relationem identitatis generice inter duas substantias, esse realem, in angelo potest esse relatio realis spiritualis, quæ habeat pro termino rem materialem: & spiritualis scientia censetur habere realem habitudinem ad obiectum, à quo mensuratur, etiam si illud materiale sit. Et ratio est, quia, cum hic terminus non sit forma intrinseca alterius rei, quæ dicit habitudinem ad ipsum, non est inconueniens, quod sit diuersæ rationis quoad modum essendi. Idque longe facilius & euidentius est, quādo ille modus, qui talem dicit habitudinem supernaturalis est, & in se, & illi etiam rei, quā modificat, & suum odo afficit, qualis est hic modus dependentiæ, de quo nunc agimus, talis enim actio nō potest nisi supernaturaliter fieri, & gratiæ etiam ipsi, quæ per illam fit, præternaturalis est. Neque est mirum, nec singulare, quod res spiritualis aliquam habitudinem ad rem materialem habere possit: Dens enim infinitis, & miris modis potest creaturas suas immutare: multo enim admirabilius est, quod materiali corpori & sanguini Christi contulerit modū vnionis ad diuinū Verbi personam: nam ille modus, cum sit in re materiali, materialis est, & tamē habitudinem dicit ad rem maxime spirituale, qualis est diuinum Verbum, & alia exempla possunt in diuinis operibus facile considerari.

Soluntur septimum & octauum argumentum.

14 SEPTIMUM argumentum postulabat aliam difficultatem de specificatione huius potentie, & distinctione vel identitate eius cum rebus, in quibus reperitur: sed hæc tractata sufficenter sunt in discursu huius sectionis, & omnia, quæ in illo argumento tanguntur, conferre possunt ad confirmandam doctrinam traditam. Quomodo autem intelligendum sit principium illud, in quo argumentum nitebatur scilicet, potentias specificari per actus, declaratum iam est, nimirum, intelligendum esse de his rebus, quæ ex primaria institutione sua facultates sunt ad

tales actus ordinatæ, & naturaliter coaptatæ quod non conuenit huic potestati obedientiali, vt dictū est.

OCTAUM argumentum aliam insinuat difficultatem, nimirum, hæc ne obedientialis potentia finitā dicenda sit, vel potius infinita. Sed hæc etiam difficultas est facillima ex dictis, si in generali tantum de illa loquamur: nam in particulari multa possunt in ea inculcari, quæ sunt quidem difficillima, non tamen pertinent ad præsentem considerationem, Itaque in hac difficultate loqui possumus, aut de infinitate extensiva ex parte obiecti, aut de infinitate intensiua, aut entitatiua talis potentie. Priori modo negari non potest, quin hæc potestias seu actiuitas instrumentalis creaturæ in ordine ad Deum, sit aliquo modo illimitata & infinita in sua ratione, scilicet, instrumenti. Primo quidem ex parte perfectionis intensiue, quam potest producere in effectu, licet enim non possit infinitum producere, vt nunc suppono, potest tamen in infinitum semper intentionem effectum producere, quod satis est ad infinitatem potestatis in suo genere, vt est in Philosophia notum, atq; hoc modo est in voluntate & in intellectu fundamentum, vt eleuari possint ad efficiendum visionem vel dilectionem Dei in quauis intentione, etiam si in infinitum procedatur, & eodem modo aqua, sicut potest esse instrumentum ad producendos quatuor gradus gratiæ, ita ad producendos ceteros gradus, aut mille, & sic in infinitum. Secundo esse potest hæc illimitatio in varietate & multitudine effectuum diuersarum rationum, in quibus procedi etiam potest in infinitum, nā quæ ratione eleuata fuerint verba Christi ad producendam gratiam, vel ad conuertendam substantiam panis in corpus suum, poterunt etiam eleuari ad quoscunque alios effectus, vbi specialis repugnantia inuenta non fuisset. Tercio potest hæc infinitas considerari in modo agendi, quia per hanc actiuitatem immutatur res, non tantum ad formas naturales, sed etiam ad supernaturales, nec solū naturali modo, sed etiam præternaturali & supernaturali: hoc autem indicat instrumentum quendam modum operandi, & hæc tota illimitatio includitur in illo quasi obiecto, cum dicemus, hanc potentiam sese extendere ad omnem actionem instrumentalem, in qua specialis repugnantia inuenta non fuerit.

Iam vero in particulari inquirere, an hæc vel illa actio inuoluat hanc repugnantiam, in infinitum esse procedere, & a nostro instituto alienum: de duabus autem actionibus solet esse specialis difficultas, & vtrique potest ad Christi humanitatem pertinere. *De inf.* Vna est actio creationis, an illi specialiter repugnet: *mentis al.* dicere respectum dependentiæ ad instrumentum creatum, de qua non nihil attingemus sectione vltima huius disputationis. Altera est de actione seu actu vitali, de quo iam supra diximus, non repugnare, quod fiat per principium instrumentale, etiam quatenus vitalis est, seu talem denominationem recipit à principio, à quo fluit, & in quo recipitur, dummodo principium illud vitale, sit intrinseca facultas formæ vitalis vt sic. Hic vero vltimius quæri potest, an principium extrinsecum, & de se non vitale, possit esse instrumentum ad eliciedum actum vitalem, vt verbi gratia, an Christus per humanitatem suam tanquam per instrumentum, possit in nobis efficere actus seu motiones vitales. De qua re possent multa dici, sed quia in alijs locis tangitur, & dubitatio hæc nimium amplificata est, dico breuiter, eo modo, quo Deus in nobis efficit hos actus vitales, posse illos efficere per instrumenta creata extrinseca, inanimata, ac materialia: non posse autem Deum ita efficere hos actus in nobis, vt ex vi solius influxus diuini actus vitales sint in nobis sine influxu nostro, cum hæc denominatio ab hoc influxu formaliter sumatur, vel ad illam essentialiter requiratur, vt nunc suppono. Sed potest Deus influxu suo nobiscum

Vtrum hæc virtus miraculorum Christi se extendat ad effectus loco distantes.

EXpluimus, quid sit hæc gratia miraculorum, & quomodo attingat effectus suos, nunc oportet nonnullas difficultates circa hoc occurrentes, & præcipue tres grauiiores, sigillatim tractare, vbi obiter explicabimus, ad quos effectus se extendat hæc virtus.

Primo ergo difficultas est, an indigeat humanitas Christi contactu physico, seu propinquitate locali ad rem aliam, vt circa illam possit miraculose operari. Et ratio dubij esse potest, quia propinquitas seu contactus est in omni agente physico necessaria conditio ad agendum, adeo vt Deus ipse illam requirat ad agendum per diuinitatem suam, operari enim non potest, nisi vbi est, vt in prima parte, qu. 8. Diuus Thomas docet, & sumitur ex Paul. 1. Cor. 17. vbi inde colligit, Deum non longe abesse ab vnoquoque nostrum, quia in ipso viuimus, mouemur, & sumus: est ergo conditio omnino intrinseca, & necessaria omni agenti physico, seu omni causæ proprie efficienti. Et confirmatur, nam diuinitas operari non potest, nisi vbi est præsens, idque non propter solam immensitatem, sed propter ipsam effectiorem: ergo nec potest communicare humanitati, vt operetur, vbi non est. Et confirmatur, quia non potest operari humanitas, quando non existit, seu in res tempore distantes: ergo neque vbi non existit, seu circa res loco distantes.

In hac difficultate, quidam propter rationes factas existimant, Christum per humanitatem suam tantum potuisse efficere miracula per contactum physicum, vel intra illam sphaeram, per quam diffundi poterat vox eius, vel alia similis actio: vnde si interdum ultra hanc distantiam fiebat effectus, negant per veram efficientiam humanitatis fuisse factum, sed solum per moralem concursum, nisi fingamus, aliquam reale qualitatem diffusam esse ab humanitate, vsque ad locum, vbi fiebat effectus, per quam instrumentaria virtus applicabatur. Quod tamen omnino gratis, & sine fundamento diceretur, & non difficile impugnari posset ex supra dictis contra opinionem, quæ virtutem hanc ponit in qualitate inhærente.

Contraria tamen sententia mihi videtur probabilior, nimirum, humanitatem Christi posse operari miraculose, vbi non est localiter præsens, etiam si illud non attingat per se, nec per vllam virtutem realiter diffusam, sed solum per actionem, quia ibi effectus sit dependenter ab humanitate alibi existente. Quam sententiam tenent communiter Thomistæ hic, & Vega lib. 7. in Trident. c. 14. dub. 1. & colligitur ex S. Thoma, q. 56. art. 1. ad 3. vbi ait, contactum virtuale sufficere ad hanc efficientiam propter infinitam virtutem diuinitatis. Et probari potest, quia Christus Dominus eodem modo operabatur hæc miracula in locis distantibus, sicut in propinquis. Deinde, quia nulla ostenditur repugnantia in hoc modo operandi quia illa conditio, scilicet, vt agens & passum sint simul iuxta probabilem sententiam grauium autorum, non est simpliciter necessaria ad agendum, etiam in agentibus naturalibus. Et quamuis demus, ex natura rei esse necessariam, tamen, cum non sit per se, neque intrinsece requisita in ipso principio agendi, neque in actione, nulla est ratio, cur etiam de potentia absoluta necessaria sit. Quod ita confirmatur, nam Christus, tangendo, verbi gratia, infirmum, sanabat illum, sed ille contactus nullam virtutem seu efficaciam addebat humanitati Christi, ergo poterat etiam sine illo eundem effectum facere. Dicere enim, illum contactum esse conditionem de potentia absoluta ita necessariam, vt sine illa non

seum efficere in nobis hos actus, vel etiam excitare aut facere, vt faciamus, quoad hoc ergo, quod ipse facit, potest creatura vti vt instrumento, quia secundum eam rationem non inuoluitur repugnantia, cum ille sit influxus agentis extrinseci, à quo non sumit actus formaliter, quod vitalis sit, sed effectiue tantum: in quo genere potest Deus per creaturam facere, quod se solo facit. Et eadem ratione potest Deus per se supplere in actu vitali concursum speciei intelligibilis, vel habitus, quia actus non habet inde formaliter, quod vitalis sit. Vnde potest etiam illi concurrere supplere per aliam creaturam vt per instrumentum: ergo & influxum, quem ipse adhibet, potest communicare cum creatura, vtendo illa vt instrumento. Oportet ergo distinguere in actu vitali concursum illum prædictum, vnde habet, quod actus vitalis sit, seu (vt ita dicam) vt sit exercitum vitæ formaliter, & ad hunc non potest adhiberi extrinsecum vel inanime instrumentum, tamen ex ratione, quia actus vitalis requirit, vel admittit alios concursus extrinsecos, qui dici possunt non vitales, nihil repugnat, quod ad illum efficiendum adhibeatur extrinsecum instrumentum, etiam inanime. Et eadem ratione, supponendo, posse Deum se solo producere totam entitatem actus vitæ, saltem extra subiectum, in quo actu exerceat munus formæ vitalis, etiam poterit tunc talis actus fieri per quamcunque creaturam vt instrumentum Dei, quia vt sic, non pendet essentialiter à principio intrinseco, & hoc scilicet, alium de non est repugnantia. Et hæc sunt satis de priori illimitatione huius potentie obedientialis.

De posteriori autem res est facillima ex dictis, nam hæc potentia nihil addit supra vius cuiusque rei entitatem: ergo non potest esse intensiue aut entitatiue magis infinita, imo nec magis perfecta, quam sit entitas, cui conuenire dicitur. Neque hoc posterius repugnat illi priori illimitationi, quia illa non tam oritur ex perfectione entitatis, quæ hanc potentiam obedientialem habet, quam ex perfecta subiectione, quam habet ad Deum, & ex infinito dominio & potestate Dei. Eo vel maxime, quod omnis concursus, quem creatura in hoc modo efficiendi potest adhibere, est finitus & imperfectus, vnde non commensuratur perfectioni effectus, sed modo concurrendi ipsius instrumenti, qui est per eleuationem & subiectionem ad infinitam virtutem vt præcipue operantem. Et propter eandem causam non est inconueniens, quod hæc potentia omnibus creatis entibus conueniat, siue perfectis, siue imperfectis sint: quia non commensuratur perfectioni eorum, nec conuenit illis, nisi quatenus entia creata sunt primo generali subordinata, neque aliam proportionem aut habitudinem requirit cum effectum. Ex eadem autem radice procedit, vt hæc potentia obedientialis, seu hic modus agendi instrumentalis, non extendatur ad diuinas & increatas relationes, quia supponit imperfectiorem, quæ illis conuenire non potest, vt in 3. tomo, tractando de efficientia sacramentorum, iterum dicam. Denique ex eodem principio oritur, vt hæc potentia determinetur ad agendum, iuxta concursum principalis agentis, à cuius voluntate & auxilio potissimum pender in agendo. Neque hoc est contra rationem potentie actiue, quæ superiori agenti subordinatur, vt patet etiam in naturalibus, nam potentia progressiua (verbi gratia) actiua est, & de se indifferens ad mouendum hæc & illac, aut sursum vel deorsum, per voluntatem autem vel appetitum, ad hunc modum potius, quam ad alium determinatur, ad hunc ergo modum intelligi potest in hac potentia, quamuis non oporteat in omnibus, esse similitudinem, quia concursus diuinus cum his instrumentis, aliter rationis est, & ipse se accommodat his instrumentis iuxta vniuersumque rationem & exigentiam, secundum diuinæ prouidentie sapientiam, infinitamque potentiam.

Vega.
D. Thom.

Virtus miraculorum Christi ad effectus loco distantes extendit.
Ioan.
Gregor.
Mag.